126. Keskiviikkona 23 päivänä marraskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset alkoholilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5292

Hallituksen esitys n:o 119
Lakialoitteet n:ot 104/1991 vp ja 77
Toivomusaloitteet n:ot 1020, 1044, 1117, 1130, 1132, 1141, 1157, 1205, 1206 ja 1306/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32

2) Ehdotus laiksi eräistä väliaikaisista tulleista 5344

Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70

3) Ehdotus laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle 5345

Hallituksen esitys n:o 289
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71

4) Ehdotus laiksi Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 279
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20

5) Ehdotukset laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 215
Lakialoite n:o 29/1993 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21

6) Ehdotus laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta .. 5346

Hallituksen esitys n:o 240
Talousvaliokunnan mietintö n:o 36

7) Ehdotus laiksi työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 5347

Hallituksen esitys n:o 213
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

8) Ehdotus laiksi teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään ..... „

Hallituksen esitys n:o 242
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

Esitellään:

9) Hallituksen esitys n:o 295 ydinenergialain muuttamisesta ..... „

10) Hallituksen esitys n:o 302 laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta ..... „

11) Hallituksen esitys n:o 305 laiksi jätelain muuttamisesta ..... „

12) Ed. V. Laukkasen lakialoite n:o 63 laiksi entisen itsenäisen Suomen muistomerkeistä ..... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Ala-Nissilä, Alaranta, Biaudet, Björkenheim, Enestam, Hacklin, Halonen,

Hassi, Hautala, Helle, Hiltunen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Kaarilahti, Kallis, Karhunen, Kasurinen, Kivelä, Kohijoki, Korva, Lahti-Nuuttila, Laurila, Lehtosaari, Linnainmaa, Lipponen, Pekkarinen, Pesälä, Pulliainen, Ranta, Rehn E., Renlund, Rinne, Roos J., Röntynen, Saari, Saario, Salolainen, Suhonen, Tennilä, Törnqvist, Ukkola, Vanhanen, Varpasuo, Viljanen, Vuorensola, Vähäkangas ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Aho E., Varpasuo, Ala-Nissilä, Ranta, Karhunen, Hacklin, Törnqvist, Vuorensola ja Saari.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Kivelä, virkatehtävien vuoksi edustajat Halonen ja Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Björkenheim, Enestam, Hacklin, Hiltunen, Kaarilahti, Kasurinen, Korva, Lehtosaari, Pulliainen, E. Rehn, Rinne, J. Roos, Saari, Saario, Törnqvist, Vähäkangas ja Väyrynen,

tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Ukkola sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Röntynen ja Viljanen sekä

ensi joulukuun 2 päivään sairauden vuoksi ed. Alaranta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset alkoholilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 119
Lakialoitteet n:ot 104/1991 vp ja 77
Toivomusaloitteet n:ot 1020, 1044, 1117, 1130, 1132, 1141, 1157, 1205, 1206 ja 1306/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakiesitys, joka varmasti kiinnostaa kaikkia suomalaisia kansanedustajia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö alkoholilain kokonaisuudistuksesta, jollaiseksi sitä voidaan kutsua, syntyi hallituksen kolmen vuoden valmistelun pohjalta. Valiokunta käytti tähän aikaa parisen kuukautta saatuaan sitä ennen talousvaliokunnan lausunnon, joka on mietinnön liitteenä. Asiantuntijoita kuultiin ympäri Suomea erittäin mittava määrä, ja muutoinkin valiokunnan jäsenet osallistuivat tämän asian käsittelyyn, kuten muidenkin asioiden käsittelyihin, hyvin aktiivisesti, mistä kaikille lausun parhaat kiitokseni.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö lainmuutoksineen on harkittu vastaus tarpeeseen muuttaa alkoholilainsäädäntöä Suomessa. Etasopimuksen ja EU-jäsenyyden edellyttämiin muutoksiin, jotka viimeksi mainitut eivät tässä kaikki ole, on vastattu sosiaali- ja terveyspolitiikan näkökulmasta. Suomella muiden Pohjoismaiden tapaan on alkoholipolitiikassa omat erityispiirteensä, jotka halutaan toisaalta säilyttää, mutta joita halutaan toisaalta myös muuttaa.

Hallituksen pitkään valmistelema alkoholilainsäädännön kokonaisuudistus on tarjonnut hyvän pohjan valiokuntatyön yksityiskohtaiselle käsittelylle. Valiokunnan kannanotot ovat pääosin yksimielisiä. Vaikka mietintöön liittyy lukuisia vastalauseita, niin todellakin valiokunnan valitsema linja suomalaiselle alkoholipolitiikalle ja pykälät on hyväksytty pääosin yksimielisesti. Lakiuudistuksella on tarkoitus hitaasti muuttaa suomalaista alkoholikulttuuria keskieurooppalaisempaan suuntaan.

Koska Suomen alkoholinkulutuksesta yli puolet on oluen juontia, on lainmuutoksilla valiokuntakäsittelyssä haluttu puuttua oluen erityisasemaan Suomessa. Siis meillä alkoholin kulutuksesta yli puolet on oluen kulutusta. Sosiaali- ja terveyspolitiikan lähtökohdista halutaan muuttaa suomalaisten alkoholin kulutusta oluesta ja viinasta viinikeskeisempään suuntaan. Samalla, kun oluen erityisasema mainonnassa poistuu ja tiukkenee, annetaan tilaa muiden, miedompien tuotteiden markkinoinnille.

Keskiolutpaikkojen räjähdysmäistä kasvua Suomessa ei ole nähty hyvänä asiana. Kun Suomessa syyskuun lopussa oli anniskeluravintoloita yhteensä runsaat 3 200, niin keskiolutravintoloita Suomeen oli syntynyt erityisesti viime vuosina niin, että niitä tällä hetkellä on runsaat 5 600. Keskiolutmyymälöitä Suomessa on yli 6 400. Toisin sanoen Suomi elää hyvin voimakkaasti nimenomaan oluen ympärillä, ja kun miedon ykkösoluen markkinointi on ollut täysin vapaa-

ta, ihmisillä on ollut sellainen kuva, että olut ei olekaan alkoholijuoma. Tähän asiaan valiokunta on mielestäni yksimielisesti halunnut puuttua, joskin aivan yksityiskohtia myöten johtopäätökset pykälissä eivät ole olleet samat.

Valiokunta haluaa muuttaa suomalaista alkoholikulttuuria hillitysti ja hallitusti. Vaikka Oy Alko Ab:n merkitys hallinnossa vähenee, viranomaisvalvonta sosiaali- ja terveysministeriön, Tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallitusten toimesta kattaa koko maan. Alkoholijuomien vähittäismyynnin säilyminen pääosin Alkon monopolina on tärkeä osa valvontaa.

Hallituksen esityksestä poikkeavasti valiokunta säilytti laissa ravintoloitten vastaavat hoitajat. Valiokunta näki sen, että on kysymys sitten seksibusineksestä tai muusta ravintoloitten yhteydessä tapahtuvasta toiminnasta, niin asia ei pysy hallinnassa, ellei ravitsemusliikkeissä edelleenkin ole vastaavia hoitajia. Tämän mielestäni tärkeän muutoksen valiokunta teki tähän hallituksen esitykseen.

Jotta alkoholin haittoja ja käyttämistä koskevaan valistustyöhön olisi riittävät määrärahat, valiokunta lisäsi lakiin 0,7 prosentin vähimmäistason alkoholiveron tuotosta takaavan vuosittaisen budjettimäärärahan. Tällä haluttiin varmistaa, että valistustyöhön on vuosittain käytettävissä edelleen riittävät määrärahat, koska tätä työtä tarvitaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on asettanut realistiset puitteet suomalaiselle alkoholikulttuurille. Tasa-arvon ja naisnäkökulman kannalta on otettava huomioon se, että, kuten yleisesti tiedetään, valiokunnan 17 varsinaisesta jäsenestä 14 on naisia. Tämän vuoksi uskonkin, että viranomaisvalvonnan lisäksi tärkeä perheiden ja yksilön oma vastuu muodostavat lakiuudistuksessa hallitun kokonaisuuden.

Ensi vuoden alusta voimaan tuleva alkoholilain kokonaisuudistus on merkittävä asia. Se on ehkä EU-jäsenyyden myötä tulevista asioista se, joka arkipäivän elämässä näkyy merkittävimmin. Kun vielä lisäksi valtiovarainvaliokunnassa valmisteilla oleva verotuslainsäädäntö ja siihen liittyvät alkoholin verottoman maahantuonnin litramäärät lyödään lukkoon, niin silloin tästä on syntynyt kokonaisuus, joka merkitsee tärkeää askelta suomalaisessa alkoholipolitiikassa.

Mutta on tosiasia, että varsinaisen perusongelman, sen miksi ihminen haluaa päihtyä, ratkaisu jää kyllä osaltaan vielä seuraavienkin eduskuntien tehtäväksi. Siihen emme ole löytäneet ainakaan lopullista ratkaisua. Sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden lisäksi lakiuudistuksessa on otettu jonkin verran huomioon suomalaisen viini- ja likööriteollisuuden sekä maaseudun viinitilojen aseman parantaminen suhteessa EU-maihin. Lakiuudistus valiokunnan esittämillä muutoksilla luo puitteet sivistyneemmälle alkoholipolitiikalle Suomessa.

Seuraavaksi haluaisin hieman yksityiskohtaisemmin tarkastella valiokunnan mietintöä, joka on väliotsikoittain jaettu tärkeisiin asiakokonaisuuksiin. Ensimmäinen merkittävä on Alkon alkoholimonopoli ja nimenomaan Alkon asema siinä.

Hallituksen esityksen lähtökohtanahan oli alkoholiyhtiön monopolioikeuksien kumoaminen siten, että ensi vaiheessa kumottaisiin tuonti- ja vientimonopoli sekä osittain alkoholijuomien valmistus- ja tukkumyyntimonopoli. Myöhemmässä vaiheessa olisi purettu loput monopolit siten, että jäljellä jäisi ainoastaan vähittäismyyntimonopoli.

Valiokunta ehdottaa kuitenkin jo tässä vaiheessa toteutettavaksi monopolien purkamisen kokonaan vähittäismyyntimonopolia lukuun ottamatta. Samalla lainsäädännön voimaantuloa ehdotetaan siirrettäväksi hallituksen esityksessä mainitusta marraskuun alusta ensi vuoden tammikuun alkuun. Tällä menettelyllä voidaan täyttää Euroopan yhdentymisen Suomen alkoholimonopolia kohtaan asettamat vaatimukset jossain määrin nopeammin kuin hallituksen esityksessä on kaavailtu.

Valiokunnassa käytiin laaja keskustelu vähittäismyyntimonopolin laajuudesta, ja kysymys oli siitä, minkälaisia tuotteita voitaisiin irrottaa Alkon vähittäismyyntimonopolista oluen lisäksi. Me päädyimme siihen, että tähän tulisivat käymisteitse valmistetut, enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oluen rinnalle tulee siideri. Olut saa kaupoissa rinnalleen kilpailijan eli siiderin, mutta muutoin lukuun ottamatta myöhemmin tarkemmin esittämääni tilaviinivalmistusta Alkon monopoli säilyy sellaisenaan.

Monopolin säilyttäminen on erittäin tärkeä asia ei ainoastaan suhteessa EU-maihin vaan suhteessa myös Venäjältä ja Baltian maista tapahtuvaan alkoholin tuontiin siinä mielessä, että asiakkaalla pitää näissä tuotteissa olla varmuus siitä, että tuote on terveellistä, ja niin kuin kuluttajaviranomaisten kanssa valiokunnassa todettiin, pitää myös olla varmuus siitä, että prosenttimäärä on oikea eli sekaan ei ole laitettu vettä.

Tässä suhteessa Alko on onnistunut vuosikymmenien kuluessa uskottavasti täyttämään tehtävänsä. Jos tässä olisi bisnes rehottamassa laajemmin, niin olisi täysin selvää, että 10 markalla saisi halpaa viiniä tai jopa halpaa viinaakin, mutta seuraukset voisivat olla myös kohtalokkaat.

Valiokunnassa nähtiin, että terveyspoliittiset syyt eivät vähittäismyynnissä perustele sitä, että ainoastaan oluella olisi mahdollisuus poikkeamiseen Alkon vähittäismyyntimonopolista, vaan katsottiin mahdolliseksi, että siihen tulee myös siideri.

Elinkeinopoliittisin perustein valiokunta ehdottaa vähittäismyynnin mahdollistamista silloin, kun valmistusluvan saanut haluaa myydä itse tuottamaansa, enintään 13 tilavuusprosenttia vahvaa, käymisteitse valmistettua tuotetta. Tämä tilaviiniasia valiokunnassa nähtiin tärkeäksi ei yksistään tilojen ja maaseudun kannalta vaan ihan alkoholipolitiikankin kannalta uskoen, että suomalaiset ovat tässä asiassa yhtä kypsiä kuin keskieurooppalaiset. Näin tehtäisiin käytännössä mahdolliseksi se, että tiloilla voidaan valmistaa viiniä, voidaan sitä siellä myydä ja myydä myös Alkon lähimyymälöissä näitä tuotteita, jolloin tässä luodaan pohja suomalaiselle tilaviiniyrittämiselle. (Ed. Aittoniemi: Ja sahtia!) Sahti kuuluu tähän samaan, kuten sahdin ystävät huomauttivat. Sahti tulee tässä suhteessa samaan asemaan, joten myös suomalainen sahtiteollisuus pääsee muiden tuotteiden kanssa markkinoille ja mainostamaan itseään, kuten kohta tulee esille. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä nyt ilottelu alkaa!) — Kyllä.

Sitten tulenkin alkoholilain mainospykälään, joka varmasti monia kiinnostaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta muutti hallituksen esitykseen sisältynyttä alkoholin täysmainonnan kieltoa lievempään suuntaan pyrkimyksenä sallia tuoteinformaatioluonteinen alkoholin mainostaminen mietojen, alle 22 tilavuusprosenttia olevien alkoholijuomien osalta. Samalla valiokunta kuitenkin kiristi mainontakieltoa ulottamalla alkoholijuomien mainontaa koskevat rajoitukset koskemaan myös vähintään 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä juomia eli ykkösolutta.

Tämä on periaatteellisesti tärkeä kannanotto siinä mielessä, että tämä usein on mielikuvamainontaa, kuten olemme televisiossa nähneet. Kun siinä koppa kilisee tai huurteinen ykkösolut on esillä, mielikuvana on se, että tässä ei ole alkoholia vaan menestyvien hauskojen ihmisten ilmapiiri. Mainosradioissa sama koppa kilisee, ja tarkoituksena on osoittaa, että todellakin kiva elämä siellä kilisee. Tämän tyyppinen mainonta halutaan nyt estää ja tehdä mainonta asialliseksi ja varmistaa samalla, että suomalainen viini-, likööri- ja olutteollisuus, viinitilat sekä sahdin valmistus pääsisivät markkinoinnissa samaan asemaan kuin ulkomaiset tuotteet.

Valiokuntakeskustelussa kävi ilmi sekin mielestäni varteenotettava asia, että alkoholimyymälässä henkilö siinä jonossa helposti sanoo ne tutut merkit, kun ei ole kukaan oikein muita markkinoinut. Silloin se olut, Koskenkorva tai vodka saa siinä sen aseman, mikä on suomalaisen juomisen perusta. Tähän halutaan saada nyt uudenlaista asennetta ja toivottavasti onnistutaan.

Tavoitteena on pitää mainonta tuoteinformaatioluonteisena. Tämä tapahtuu siten, että mietojen alkoholijuomien epäsuora mainonta ja muu myynninedistämistoiminta on kiellettyä, jos se kohdistuu alaikäisiin tai liikenneraittiuteen, jos alkoholia sinänsä pidetään myönteisenä asiana tai jos mainoksella pyritään osoittamaan alkoholilla olevan myönteisiä vaikutuksia fyysisesti tai psyykkisesti. Myös yleisesti hyvän tavan vastainen tai kuluttajan kannalta sopimaton menettely sekä harhaanjohtava mainonta on kielletty.

Tässä on samoja säännöskohtia kuin tupakkalaissa. Tupakan osaltahan tilanne on sikäli erilainen, että tupakassa ei ole ollut mitään ykkösoluen tapaista tuotetta, jota olisi saanut mainostaa vapaasti. Tässä suhteessa tupakan mainonta poikkeaa peruslähtökohdaltaan tästä tilanteesta, mikä alkoholimainonnan osalta Suomessa on ollut.

Kiellettyä on alkoholin epäsuora mainonta siten, että alkoholi kytketään johonkin muuhun hyödykkeeseen. Esimerkkinä voidaan esittää vaikkapa ns. Marlboro-vaatteet, joiden mainontaa on monissa tapauksissa pidetty vastaavan nimisen tupakan epäsuorana mainontana. Tällä tavoin halutaan varmistaa se, että mielikuvamainontaa ei myöskään alkoholin osalta synny. Eli tämä on selvä tiukennus nykyiseen tilanteeseen. Tämän tyyppinen mainonta pyritään alkoholimainonnasta leikkaamaan.

Alkoholimainonnan osittaisen sallimisen pontimena on pyrkimys saada kuluttajien tietoon muitakin alkoholijuomia kuin olut. Kun valiokunnan esittämä pykälä estää nykyisen ykkösoluen mainonnan ja toisaalta sallii esimerkiksi viinien mainonnan tuoteinformaatioluonteisena, pyritään tässä siihen, että oluen nykyinen yli 50 prosentin kokonaisosuus alkoholin kulutuksesta voitaisiin kääntää laskuun. Asialla on myös elin-

keinopoliittista ulottuvuutta siltä kannalta, että kotimaiset tuotteet voivat päästä esille, joskin mainostaminen on sallittua myös ulkomaalaisille tuotteille.

Otan esille mietinnöstä lyhyesti muutamia muita kohtia, koska haluan pysyä tämän esittelypuheenvuoron aikarajoissa.

Alkoholiyhtiö oli mietinnössämme ja lakitekstien muutoksissa hyvin keskeinen asia. Alko on eduskunnan valvonnassa sikäli, että se antaa joka toinen vuosi päihdepoliittisen kertomuksen osana mietinnön. Tätä menettelyä aiotaan jatkaa, joskin se tulevaisuudessa on hankalampaa, koska Alkon asema ei ole enää sama ja Alkon mahdollisuudet kerätä tietoja kilpailijoilta ovat aivan erilaiset kuin aikaisemmin.

Valiokunta muutti hallintoneuvoston valintaa sikäli, että meidän ratkaisuehdotuksemme mukaan hallintoneuvostoon valitaan 12 varsinaista jäsentä ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajan lisäksi konsernin hallintoneuvostoon tulisi myös kauppa- ja teollisuusministeriön edustaja läsnäolo-oikeudella. Tällä halutaan korostaa sitä, että alkoholiyhtiö kokonaisuudessaan on myös eräiltä osin bisnestä ja sen vuoksi on tärkeää, että siinä on mukana myös kauppa- ja teollisuusministeriö omalla panoksellaan.

Tässä yhteydessä totean jo sen, että Alkon henkilökunnan asemasta on oltu huolestuneita. Kun eduskunta hallintoneuvoston kautta pystyy tietysti yhtiön asioihin vaikuttamaan, niin ei tarpeettomasti tehdä tässä yhtiössä ihmisiä työttömiksi, vaan yhtiön johto yhdessä henkilöjärjestöjen kanssa pyrkisi yhteisymmärryksessä tässä osittain aika vaikeassa siirtymävaiheessa turvaamaan henkilökunnan aseman ja edut.

Vähittäismyynnin osalta voidaan todeta ensinnäkin se, että tiukennusta nykyiseen on tullut sikäli, että ikärajat säilyvät edelleen samoina eli mietojen osalta 18 vuotta, väkevien osalta 20 vuotta. Mutta Alkon henkilökunnan on oltava entistä tarkempi sikäli, että tästä laista poistuu sana "ilmeinen", niin että on oltava periaatteessa varma siitä, että henkilö täyttää nämä ikärajat. Samalla valiokunta on kuitenkin todennut, että tässä tulkinnassa, jos tapahtuu erehdyksiä, täytyy käyttää tervettä järkeä, joka suomalaisessa rikoslainsäädännössä tämän tyyppisissä tilanteissa muutoinkin on.

Vähittäismyynnissä ja myymäläverkostossa sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen tuleva Tuotevalvontakeskus tulee näyttelemään entistä tärkeämpää osaa, ja valiokunta erityisesti kiinnitti vähittäismyynnin osalta huomiota siihen, että esimerkiksi olutale ei käytännössä voi olla mahdollista, vaan jos tämän tyyppisiä toimenpiteitä jollakin seudulla ilmaantuu, niin Tuotevalvontakeskuksella on tämän lain ja siihen liittyvien alempiasteisten määräysten perusteella mahdollisuus siihen välittömästi puuttua.

Kioskimyynnistä eräässä vastalauseessakin on tiukempia ehdotuksia kuin tässä laissa. Meidän mietinnössämme todetaan: "Valiokunta ei pidä vähittäismyynnissä hyväksyttävänä sellaista järjestelyä, jossa myyjän mahdollisuudet valvoa ovat heikot. Tyypillisenä tällaisena olosuhteena on esimerkiksi kioskeissa luukun kautta tapahtuva myynti, joka olennaisesti vähentää mahdollisuuksia valvoa asiakkaiden asianmukaista laissa edellytettyä käyttäytymistä." Tämä on hyvin tärkeä asia samaten kuin huoltoasemilla tapahtuva myynti, jota valiokunta pitää liikenneraittiuden kannalta kyseenalaisena.

Postimyynnin osalta on todettu valiokunnan mietinnössä nimenomaan se, että myös sen pitää olla valvottua, koska ei voi olla oikein, että postimyynnistä tulisi jonkinlainen porsaanreikä. Valiokunnassa keskusteltiin löytämättä enemmistön ratkaisua siihen, voitaisiinko niillä paikkakunnilla, joilla ei ole Alkon omaa myymälää, perustaa postimyyntiä tukemaan jokin oma toimipiste, joka olisi Alkon toimipiste, mutta olisi esimerkiksi eräiden kauppakeskusten yhteydessä olevien pienten myymälöitten tapainen, jolloin ei henkilökuntaa olisi kovin paljon eli se kustannuksiltaan olisi suhteellisen halpa.

Anniskelun osalta edelleen korostan sitä, mitä jo alussa totesin. Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton vaatimuksesta erityisesti valiokunta muutti hallituksen esitystä, niin että vastaava hoitaja ravintolassa pitää olla ja hänellä varahenkilö. Muutoin anniskelu ei välttämättä toimi asianmukaisesti, koska ravintolan omistaja saattaa asua vaikka ulkomailla ja kuitenkin ravintola pyörii hänen vastuullaan.

Hallinnon ja valvonnan osalta minua ja varmasti muitakin valiokunnan jäseniä jäi askarruttamaan kuntien rooli. Tämä on yksi heikko kohta mielestäni organisaatiossa, joka lähtee sosiaali- ja terveysministeriön Tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallitusten organisaation pohjalta. Kunnat eivät ministeriön selvityksen mukaan halunneet tätä valvontatehtävää, eivät edes, vaikka olisi annettu rahaa näihin virkoihin. Kuntien talouden kannalta tämän ymmärtää, mutta näiden ongelmien käytännön hoidon kannalta kunta on kuitenkin lähin toimiva yksikkö, joten, niin kuin valiokunnassa todettiin, asiaa pitäisi

lähiaikoina ja lähivuosina katsoa, miten se oikein käytännössä toimii. Koska Alkon henkilöstöstä osa joutuu siirtymään muihin tehtäviin, tätä ammattitaitoista henkilökuntaa pitäisi käyttää nyt näissä virkavalinnoissa hyödyksi, kuten ainakin sosiaali- ja terveysministeriön Tuotevalvontakeskuksen osalta on tapahtunutkin.

Arvoisa puhemies! Alkoholilainsäädäntö on paitsi tietysti kansanedustajia ja kansalaisia kiinnostava myös monessa mielessä hyvin tärkeä asia. Valiokunta on vilpittömästi parin kuukauden aikana etsinyt hallituksen esityksen pohjalta sellaisen hallitun kokonaisuuden, jolla tämä sinänsä vaikea asia — alkoholin valmistus, myyminen ja anniskelu — Suomessa voitaisiin toteuttaa sillä tavoin, että terveyshaitat olisivat mahdollisimman vähäiset, mutta alkoholin nauttimisesta olisi se ilo, jota siitä haetaan, myös suomalaisten ulottuvissa.

Edustajat E. Aho, Varpasuo ja Ala-Nissilä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnasta käytetty lyhennekin StV, sosiaalitanttavaliokunta, ilmentää sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on Suomen naisvaltaisin valiokunta. Se näkyy myös mietinnössä, kuten puheenjohtaja totesi, ja varsinkin kun mietintöä verrataan miesvaltaisen talousvaliokunnan lausuntoon. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan vahvuus on nimenomaan se, että sen jäsenillä on vankka sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisuus. Tärkeä on juuri se ominaisuus, josta ministeri Viinanen jaksaa irvailla. Myös arvoisilla kolmella miehellä on sosiaali- ja terveydenhuollosta hyvä käsitys.

Erityisesti valvonta-asia, josta puheenjohtaja puhui paljon, on tärkeä. Vastaavia hoitajia koskevien säännösten palauttaminen lakiin on tärkeä asia, vaikka sekään ei tapahtunut yksimielisesti. Viinan käyttö vaatii valvontaa ei ainoastaan Suomessa vaan vähän rajojen takanakin olisi hyvä, jos valvottaisiin. Viime aikoina nimenomaan naisia huolestuttava seksibisnes on alkanut rehottaa myös ravintoloissa. Siksi valvonta on erityisen tärkeää, koska se, mitä tapahtuu ravintolan sisällä, vaikuttaa myös siihen, mitä tapahtuu ulkopuolella. Esimerkiksi asuinalueet saattavat häiriintyä. Samoin asukkaat, jotka asuvat talossa, jossa on ravintola, saattavat häiriintyä.

Valiokunta erityisesti kiinnitti huomiota lupakäytäntöön. Siis ei riitä, että on vastaava hoitaja, vaan lupakäytännössä on huolehdittava myös siitä, että ravintoloita ja anniskelupaikkoja ei perusteta sellaiseen paikkaan, missä niistä on häiriötä ympäristölle. On surullista kuulla seurakunnan kerhon ohjaajan kertovan, miten ravintola on seurakunnan päiväkodin ja neuvolan välissä, ja kun aamulla äidit vievät lapsiaan neuvolaan, täytyy ravintolan asiakkaiden oksennusten yli kulkea.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari perusteli valiokunnassa tehtyjä lakimuutoksia sillä, että ne on tehty harkiten ja varovasti. En voi olla samaa mieltä. Omassa puheenvuorossani tulen sitä perustelemaan laajemmin. Minusta tätä osoittaavat esimerkiksi ne tapahtumat, miten nämä muutokset tapahtuivat: Mainostamista koskevasta 88 §:stä arvonnan jälkeen tehtiin päätös. Samoin vähittäismyynti tuli valiokunnan tilapäisen enemmistön mukaisesti äänestäen 7—6.

Minusta nämä asiat olivat juuri sellaisia, joista valtaosa asiantuntijoista valiokuntaa varoitti. Mutta valiokunta kyllä kieltämättä ryhtyi itse asiantuntijaksi, niin kuin se monissa asioissa onkin, mutta tässä minusta varsin harkitsemattomasti. Sellaiset perustelut, joita lainmuutoksissa käytettiin, eivät ehkä kovin hyvin julkisuutta sietäisi. Toteanpa vain, että yksi peruste oli se, että kun olut on mieskulttuuria, se pitää nujertaa sillä, että tuodaan naiskulttuurijuomia, joitakin makeita ja muita juomia, oluen rinnalle.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle totean, että eduskuntatyössä joskus arpa ratkaisee. Tässä mielessä se ratkaisi ihan oikein. Tietysti kun ed. Kemppainen oli eri mieltä, se ei hänestä ehkä tuntunut siltä.

Kaksi kuukautta asiaa käsiteltiin, mutta ed. Kemppaisella ei ollut tilaisuutta olla sillä tavoin mukana, että hän olisi huomannut, miten asioita harkittiin pykälä pykälältä. Jokainen säännös käytiin jopa virkkeittäin läpi. Tämä osoittaa sen, että valiokunnan tahto toteutui. Tämän varmasti voivat myös valiokunnan muut jäsenet tuoda esille. Asiassa tehtiin hyvin harkittua työtä. Onneksi jäi edes kaksi kuukautta aikaa käsitellä asiaa, niin ettei esitys tullut käsiteltäväksi ihan loppuvuodesta, jolloin se olisi voinut olla ehkä kahden viikon käsittelyn alaisena. Kaksi kuu-

kautta oli tässä ihan tarpeen, ja se aika kyllä käytettiin hyvin tehokkaasti hyväksi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Alkoholi on suomalaisille hyvin tärkeä asia, sen huomaa jo tämän keskustelun alustakin.

Olen sitä mieltä, että lailla ei kansaa raitisteta. Meillähän on ollut voimassa ehkä maailman tiukin alkoholilaki. Ja mikä on tulos? Alkoholia käytetään tällä hetkellä 6,8 litraa yli 15-vuotiasta suomalaista kohti. Se on vähän laskenut laman myötä. Suomessa juuri nuorten, tyttöjen ja poikien, alkoholin kulutus on kasvanut nopeammin kuin missään maassa Euroopassa viime vuosina. Tiedetään, että haitat kasvavat nelinkertaisesti alkoholimäärän noustua kaksinkertaiseksi. Meillä on yhtä paljon alkoholin aiheuttamia kuolemaan johtavia sairauksia kuin Tanskassa. Niistä itsemurhat, myrkytykset ja maksasairaudet ovat ne suurimmat ryhmät. Myös sikiövauriot, joita raskaana olevien äitien alkoholin käyttö aiheuttaa, ovat 300:n syntyvän lapsen luokkaa vuodessa. Lapsista osa joutuu pysyvästi laitoshoitoon. Tämä on tausta voimassa olevan lain vaikutuksista.

Alkoholilakia on siis aihetta muuttaa ja muuttaa siihen suuntaan, että ihmiset ottaisivat enemmän itse vastuuta omasta alkoholinkulutuksestaan eivätkä toimisi kieltoja vastaan lisäten alkoholin kulutusta. Suomessa alkoholikulttuuri on hyvin syvällä kulttuurissamme.

Käsittelimme kaksi kuukautta alkoholilakia hyvinkin polveilevasti, ja monesta pykälästä äänestettiin. Itsekin olin monessa asiassa eri mieltä, kuin mikä on valiokunnan enemmistön päätös. Haluan tässä muutaman asian tuoda esiin.

Lakihan on tehtävä aivan välttämättä Suomen vanhentuneen alkoholilainsäädännön vuoksi ja toisaalta sen vuoksi, että Eta vaatii tiettyjä muutoksia eli alkoholimonopolin purkamista muilta osin. Vain Alkon vähittäismonopoli jää voimaan. Se on saatu neuvotelluksi sillä perusteella, että alkoholin vähittäismyyntimonopolin säilyttäminen on aiheellista sosiaali- ja terveyspoliittisen syyn vuoksi. Tämä on se syy, ja tämän perusteen on myös sosiaali- ja terveysvaliokunta jo Eta-sopimusta käsitellessään maininnut. Siis sosiaali- ja terveyspoliittiset syyt ovat meillä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olleet ohjenuorana.

Halusimme vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Olutta juomalla suomalaiset saavat etyylialkoholia 53 prosenttia kaikesta käyttämästään alkoholimäärästä. Meillä on nyt hämärtynyt raja siinä mielessä, ettemme huomaa, onko olut alkoholia vai eikö ole. Tämän takia valiokunta halusikin kaikki käymisteitse valmistetut, alle 4,7 prosenttia alkoholia sisältävät alkoholijuomat samaan asemaan; näin murrettaisiin oluen erikoisasema. Minusta tämä oli aivan hyvä ja kannatettava muutos.

Valiokunta monessa kohdassa mainitsee, että on pyrittävä valistuksella, koulutuksella ja terveyskasvatuksella minimoimaan alkoholin käytön haittoja. Tällaiset yleiset lausumathan ovat olleet meillä tiedossa jo aikaisemminkin. Miten ne ovat toimineet? Katsotaan, mikä vaikuttaa nuorisoon. Nuorison käyttäytymiseen vaikuttavat tietysti ne mallit, joita me toisaalta itse aikuisina ja vanhempina annamme heille, ja myös muut yleiset mallit, ja suomalainen malli on humalahakuinen alkoholinkäyttö.

Valiokunta nyt toivoo tämän lain hengen mukaan, että humalahakuisuus vähenisi sillä, että myös miedot viinit saataisiin sekä mainonnan että ihmisten käyttöön. Jos me nyt katsomme taaksepäin aikaan, jolloin keskiolut vapautettiin — ja sama tarkoitus oli, että ihmiset käyttäisivät lievempiä alkoholijuomia ja jättäisivät nämä vahvat käyttämättä — niin eihän se ole toiminut siihen suuntaan.

Joka tapauksessa valiokunta käsittelyssään poikkesi sosiaali- ja terveyspoliittisesta linjastaan yhdessä kohdin ja otti ikään kuin toisen valiokunnan roolin ja elinkeinopoliittisin perustein ehdottaa tilaviinien valmistus- ja myyntilupaa. Se merkitsee tietysti kokonaisalkoholinkulutuksesta aika pientä osaa, mutta periaatteellisesti myös murentaa vähittäismyyntimonopolia, johon oikeastaan olemme sitoutuneet.

Toinen asia, jossa valiokunta myös otti mielestäni hieman liian pitkän askeleen, on mainospykälä. Tähän saakka ja hallituksen esityksessä alkoholin mainonta kielletään kokonaan, paitsi ykkösoluen kohdalta. Lakihan olisi edelleen antanut mahdollisuuden tähän kaksoismoraaliin, joka meillä tällä hetkelläkin vallitsee, että ykkösoluen mainonnalla mainostetaan koko tuoteperhettä.

Nyt mainospykälää väljennettiin niin paljon, että valiokunnan enemmistön — oliko se nyt arvan kautta enemmistön — tahdon mukaan mainonta on mahdollista kaikille alle 22-prosenttisille alkoholijuomille. Se kattaa myös väkevät viinit. Mielestäni tämä on hieman liian väljä mainospykälä, kun nyt näyttää siltä, että muista EU-maista vain Kreikassa on mainonta vapaata. Esimerkiksi vapaaehtoinen mainosrajoitus on

Alankomaissa, Italiassa, Saksassa sekä Isossa-Britanniassa. Lakimääräinen mainontakielto sähköisissä tiedotusvälineissä on voimassa Irlannissa ja Ranskassa ja Tanskassakin yli 2,8 prosenttisille alkoholijuomille. Siihen verrattuna minusta suomalainen mainoskielto on todella melko väljä ja sen takia olen tehnyt valiokunnan mietintöön I vastalauseen.

"Valiokunnan enemmistö esittää mielestäni sallittavaksi perusteettoman laajasti alkoholin mainontaa. Mietojen alkoholijuomien mainonta voisi mielestäni olla sallittua enintään samassa laajuudessa kuin niin sanottujen tilaviinien vähittäismyynti. Tällöin kotimainen pienimuotoinen tilaviinivalmistus voi saada tuoteinformaation tapaan markkinoille tietoa itsestään, mutta mainonta muuten on mahdollisimman pitkälle rajoitettua. Tästä syystä mainonta tulisi järjestää siten, että kaiken vähintään 13 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän alkoholijuoman mainonta, epäsuora mainonta ja muu myynninedistämistoiminta on kiellettyä ja alle 13 prosenttisten alkoholijuomien mainonta sallittua niillä rajoituksilla, jotka valiokunta ehdotuksessa 33 §:ksi asettaa."

Tulenkin tekemään lakiesityksen kakkoskäsittelyn yksityiskohtaisessa käsittelyssä pykälämuutosehdotuksen 33 §:ään, "Mainonnan säätely", joka kuuluu näin: "Väkevän alkoholijuoman ja vähintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän miedon alkoholijuoman mainonta, epäsuora mainonta ja muu myynninedistämistoiminta on kielletty. Alle 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän miedon alkoholijuoman ja vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän juoman mainonta, epäsuora mainonta ja kuluttajiin kohdistuva muu myynninedistämistoiminta sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun mainontaan ja myynninedistämiseen on kielletty." Näin siis niillä ehdoilla, jotka hyväksyttiin valiokunnan mietinnössä 33 §:ssä. (Ed. Laine: Miksei hallituksen esitys kelpaa?) — Hallituksen esitys kaatui meillä valiokunnassa, ja sen takia tein tämän välittävän ehdotuksen, koska näytti siltä, ed. Laine, että hallituksen esitys, jossa kielletään alkoholin mainonta paitsi 2,8:aa volyymiprosenttia miedommilta alkoholijuomilta, ei tulisi eduskunnassa hyväksytyksi. Sen takia tein tämän välitysehdotuksen ajatuksena, että väljentäisimme pienin askelin mainontaa.

On erittäin tärkeää, että mainonnan vaikutusta myös seurataan. On huomattava, että mainonnan valvontahan kuuluu kuluttajaviranomaisille. Tästä syystä valiokunta pitääkin tärkeänä, että ryhdytään toimenpiteisiin kuluttajaviranomaisten kytkemiseksi mukaan alkoholimainonnan seurantaan ja säännösten vastaisen mainonnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden suorittamiseen. Valiokunta todella korostaa mainonnan seurannan merkitystä.

Arvoisa puhemies! Tämä monipolvinen ja monia äänestyksiä aiheuttanut alkoholilaki on nyt kuitenkin saatu tähän pisteeseen ja valiokunnassa hyväksytyksi. Toivonkin, että kakkoskäsittelyssä välitysehdotus 33 §:ään, mainospykälään, tulisi hyväksytyksi.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastoin ed. Ala-Harjan esittämää näkemystä olen sitä mieltä, että mainospykälä, jonka valiokunta valitsi, oli täysin tietoinen ja harkittu teko. Se perustuu siihen, että tätä maata ja kansalaisia ei enää pidä pitää kaljakansana vaan pitää olla mahdollisuus saada informaatiota, tietoa, myös muista, Camparin vahvuiseen asti olevista juomista. Tiedämme, että käytännössä asia on niin, että jos tietoa ei levitetä, on huomattavasti helpompi sanoa "Koskenkorva" viinakaupan luukulla kuin se, että ottaa miedosta juomasta esimerkiksi mainoksen mukaan ja näyttää, että tätä otan. Kaikki eivät osaa kieliä. Nämä ovat semmoisia käytännön asioita.

Vähäinen asia ei ole myöskään se, että se tukee kotimaisen viini- ja likööriteollisuuden kilpailukykyä. Meillä kai ei ole varaa luovuttaa yhtään ainoaa työpaikkaa tässä maassa enää eteenpäin.

Toivon, että 33 §:ää, mainospykälää, ei mennä muuttamaan. Se sallii vahvempien kuin ed. Ala-Harjan esittämien juomien mainostamisen. Sen sijaan se sulkee pois mielikuvamainonnan, ja erittäin tarkasti on rajattu mainonnan luonne. Tästä syystä toivon, että eduskunta ei mene käpälöimään valiokunnan harkitsemaa päätöstä.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Harja ihan oikein tuo haittavaikutuksia esille ja ihan oikeassa muodossa. Mutta sitä minä en ymmärrä, miten ed. Ala-Harja puheensa aluksi perusteli alkoholilain muutosesitystä ja esimerkiksi sitä, että meidän tiukempi alkoholilakimme olisi syynä kulutuksen korkeuteen. Se ei pidä paikkaansa. Nimenomaan alkoholin kulutushan on korkea niissä maissa, joissa on erilainen alkoholikulttuuri ja erilainen alkoholilaki, niin kuin Ranska, Etelä-Euroopan maat jne.

Siitä olen myös eri mieltä, että hän näki, että ne haitat, joita meillä on, pakottavat meitä muuttamaan alkoholilakia liberaalimpaan suuntaan. Minä kyllä ihmettelen raittiusasiain neuvottelukunnan varapuheenjohtajan ed. Ala-Harjan suusta tämmöistä sanomista. Minusta se ei ole kyllä oikea johtopäätös. Minusta yhteiskunnallista tarvetta ei tällä kertaa olisi ollut ainakaan ilman perusteellista käsittelyä muuttaa tätä.

Ed. Puistolle sanoisin, kun hän yritti puolustaa mainontaa sillä, että se on tuoteinformaation kannalta tärkeää, että kyllä mainonnan ainut tarkoitus on myynnin edistäminen. Ainut tarkoitus on myynnin edistäminen. Suoraan on osoitettu alkoholitutkimuksella, että alkoholihaitat ovat suorassa suhteessa kulutuksen määrään, suorassa suhteessa kulutuksen määrään. Sitä ei auta silloin se, että perustellaan sitä jollakin hienommalla ja hienostuneemmalla asialla, että sieltä jotakin hienoa informaatiota saisi. Kyllä on kanavia olemassa ja niitä pitää käyttää, jos jokin osa ei tarpeeksi alkoholi-informaatiota saa.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisen käsittelyn yhteydessä valiokunnassa minä tein täsmälleen saman sisältöisen esityksen mainospykälään, 33 §:ään, minkä ed. Ala-Harja teki äsken kuultuna. Kun kuitenkin ensimmäisen käsittelyn aikana kokoomuksesta ei tullut esitykseen mitään vastakaikua, en uudistanut sitä toisessa käsittelyssä valiokunnassa, mutta silloin nukkui myöskin ed. Ala-Harja.

Mutta asian suhteenhan on kuitenkin hyvä, että hän on täysistunnossa nyt palannut aiheeseen ja tehnyt tämän esityksen. Haluan vain ilmoittaa omalta puoleltani, että kun tämä nyt tulee ilmeisesti varsinaisessakin puheenvuorossa saamaan kannatuksen, minä ihan mielelläni palaan aikaisempaan ajatukseeni siitä, että mainonta sallittaisiin ainoastaan nyt esitettyä miedommille juomille eli alle 13 prosentin juomille. Se riittäisi suomalaisiin olosuhteisiin täysin ja olisi riittävä askel, aika suurikin askel, nykytilanteesta kuitenkin avoimempaan suuntaan.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin täsmentää ed. Ala-Harjan puheenvuoroa siltä osin, kuin ed. Laine huuteli välihuutona, miksi ei hallituksen esittämä pykälämuotoilu kelpaa. Hallituksen esittämässä pykälämuotoilussa on se ongelma, että se ei millään tavoin puutu niihin tuotteisiin, joiden tilavuusprosentti on 1,2—2,8, eli se sallisi nykyisen ykkösoluen mainonnan ja sen avulla muun oluen piilomainonnan. Valiokunnan pykälämuotoiluun osin vaikutti myös se, että jo nyt kaikilla satelliittikanavilla tulee ulkomaisten tuotteiden mainoksia, ja tältä osin kotimaiset tuotteet saavat samanvertaisen aseman.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsinköhän minä oikein, että ed. Ala-Harja epäröi tilaviinien valmistamista ja markkinointia. Minä pidän tilaviinien valmistamista ja myynnin sallimista hyvin tärkeänä paitsi maaseudun yhtenä elinkeinomahdollisuutena myös raikkaana ja omaleimaisuuttamme korostavana alkoholikulttuurissamme. Tämä asia on tullut monasti esille myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa, jossa on pohdittu uusia mahdollisuuksia maaseudun kehittämisessä ja erityisesti sen matkailuelinkeinojen kehittämisessä. Näin ollen pidän maaseudulla valmistettavien viinien mukaan saamista tähän lainsäädäntöön erittäin tärkeänä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtajan ja ed. Ala-Harjan puheenvuoroista kävi ilmi, että sosiaali- ja terveyspoliittiset perusteet ovat olleet valiokunnan mietinnön johtotähtenä. Minusta on tärkeää viestittää, että alkoholin käyttöön liittyy vaaroja ja haittoja.

Mutta myös on selkeästi todettava, että nimenomaan alkoholin liikakäyttö on vaarallista. Tutkimusten mukaan pieninä annoksina ja vähän käytettynä alkoholista saattaa olla jopa hyötyä. Ongelmahan on siinä, että alkoholin käyttö ei monilla jää tähän pieneen määrään. Ainakin osa käyttäjistä käyttää ajan kanssa yhä enemmän ja enemmän. Hermosolu tottuu suurempaan määrään alkoholia, ja osasta tulee suurkuluttajia ja osasta suurkuluttajia taas tulee alkoholisteja. Kuitenkin on aina muistettava, että suurin osa väestä käyttää alkoholia niin sanotusti oikein.

Minusta on hyvin tärkeää, että valiokunnan mietinnössä on puututtu samaan kuin tupakkalaissa eli mielikuvamainonta on yritetty saada pois. Asiallinen tuoteinformaation tyyppinen mainonta, on hyvää, ja se on tietysti sallittava.

Totean myös, että ikäraja 18 vuotta on sama kuin tupakkalaissa, ja minusta puoltaa erittäin hyvin tässä paikkaansa.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen itse tyytyväinen siitä, että valiokunta on päätynyt alkoholin mainosrajoituspykälän, 33 §:n, osalta siihen ratkaisuun, mikä nyt valiokunnan mietinnössä on.

Mielestäni täytyy pitää mielessä juuri se seikka, jonka ed. Ihamäkikin tässä mainitsi, että se on hyvin pieni osa väestöä, joka käyttää suuren osan alkoholin kokonaismäärästä. En usko, että tähän pieneen liikakäyttäjien osaan tulee kovinkaan paljon vaikuttamaan ainakaan käyttöä lisäävästi tämä uusi pykälä. Mutta on myös ollut selvää, että aikaisempi jyrkkä alkoholin mainontakielto ei ole vaikuttanut heidän kulutuskäyttäytymiseensä sillä tavalla, kuin on toivottu, eli vähentävästi.

Mielestäni tämä pykälämuutos vapaampaan suuntaan osoittaa sitä, että eduskunnassakin me uskomme, että kansalaiset ovat viisastuneet ja valpastuneet ja myös kypsyneet alkoholin käytössä. Siinä mielessä uskon, että suomalaisten alkoholinkäyttötottumukset tulevat edelleenkin menemään suuntaan, jossa humalahakuisuus vähenee.

Olen iloinen siitä, että tämä pykälä muutettiin, myös sen vuoksi, että hallituksen esittämässä muodossa se olisi mm. johtanut siihen, että kotiolutmessuja ei olisi enää voinut järjestää. Mielestäni se olisi kyllä ollut tiukkapipoisuuden huippu tässä maassa, jossa kuitenkin vapaasti myydään viinitarvikkeita.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puistolle: Hinta ja saatavuus ovat — ed. Puisto ei näy täällä olevankaan — ne seikat, joilla on pyritty vaikuttamaan ja varmaan jatkossakin vaikutetaan alkoholin kulutuksen määrään. Mainonnan tehtävähän on myynnin edistäminen myös alkoholin mainonnassa, joten kyllä meillä tulevaisuudessa ilmeisesti alkoholin käyttö lisääntyy. Ihmettelen sitä, miten mielikuva voidaan kokonaan poistaa alkoholin mainonnasta, kun me voimme väkeviä viinejäkin mainostaa.

Ed. Kemppainen ihmetteli, että syytin lakia siitä, että meillä on nykyinen alkoholitilanne. Kyllä hieman syytänkin sen takia, että vaikka meillä on tiukka laki, alkoholin saantihan on täysin vapaata myös alaikäisille. Aina löytyy joku ostaja heille, niin että he voivat juoda niin paljon kuin haluavat. Ja lapsilisät riittävät ryyppäämiseen aivan hyvin, tästäkin on tietoa. Olen sitä mieltä, että liberaali laki antaa ihmisille mahdollisuuden itse vastata itsestään ja kasvattaa omaa vastuuta eikä vastuu ole lain laatijalla ja Alkon monopolilla.

Ed. Vehkaoja toi esiin valiokunnan ensimmäisen käsittelyn. Kuitenkin, kun me toisessa käsittelyssä pykälistä päätimme ja kun tilaviinit tulivat hyväksytyiksi, missä olin kyllä vastaan, sen jälkeen ei ollut enää mitään mieltä vaatia mainoksiin alempaa prosenttia, kuin on tilaviiniprosentti, ja sen takia ehdotin tätä 13.

Ed. Lahikainen sanoi, että en tilaviinejä olisi hyväksymässä. Kyllä minä ne hyväksyn mutta pelkään, että tämä laki romuttaa vähittäiskaupan monopolin.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Sosiaali- ja terveysministeri Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa tehokkaasti käytetystä kahden kuukauden ajasta ja myös monista muutosesityksistä, joihin hallituksen puolesta voin yhtyä. Kuitenkaan kaikkeen esitettyyn en voi yhtyä ja oikeastaan keskitynkin puheenvuorossani perustelemaan juuri näitä osia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan alkoholilaki uudistettavaksi kokonaisuudessaan, lukuun ottamatta rangaistuksia ja muita seuraamuksia koskevaa 9 lukua. Tavoitteena on sopeuttaa alkoholilainsäädäntö Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen ja nyttemmin myös Euroopan unionin lainsäädäntöön samalla kuitenkin turvaten alkoholijärjestelmämme sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet.

Uudistuksen keskeisen lähtökohdan muodostaa alkoholiyhtiön monopolioikeuksien kumoaminen siten, että jäljelle jäisi vain yksinoikeus vähittäismyyntiin. Uudistuksen toinen keskeinen kokonaisuus liittyy Alkon viranomaistehtävien siirtoon uudelle, sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimivalle Tuotevalvontakeskukselle. Keskioluen vähittäismyyntiin ja anniskeluun liittyvät viranomaistehtävät hallitus ehdotti siirrettäväksi lääninhallituksille. Lääninhallitukset vastaisivat yleensäkin ravintolatoiminnan valvonnasta yhdessä Tuotevalvontakeskuksen kanssa. Tuotevalvontakeskus valvoisi alkoholisektorin normien toteuttamista. Normeja valmisteleva ja antava viranomainen olisi sosiaali- ja terveysministeriö.

Voimassa olevassa alkoholilaissa Alkon eräs keskeinen tehtävä on ollut alkoholijuomien hintojen määrääminen. Monopolin lakatessa ja uuden alkoholiverojärjestelmän voimaan tullessa

alkoholiyhtiön tämä tehtävä poistuu. Alkoholijuomien hinnat määräytyvät vapaasti, kuitenkin niin että sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluu norminantovalta alkoholijuomien hinnoitteluperusteista, joilla voidaan estää alkoholijuomien polkumyyntihinnoittelu.

Alkon hallintoneuvostolla on ollut myös useita muita alkoholipoliittisia tehtäviä, minkä johdosta laissa on tähän asti säädetty tarkoin hallintoneuvoston tehtävistä. Alkon aseman muuttuessa pääosa hallintoneuvoston erikoistehtävistä jää pois ja yksityiskohtaisia säännöksiä hallintoneuvostosta ei enää tarvita. Toistaiseksi kuitenkin alkoholiyhtiön tehtäväksi jäisi vastata alkoholitutkimuksesta ja siihen liittyvästä valistuksesta. Tästä aiheutuvat kustannukset tulisivat suoritettaviksi alkoholiyhtiölle alkoholijuomaveron tuotosta.

Hallituksen esityksessä alkoholimainonta ehdotettiin edelleen kiellettäväksi. Uudistus oli tarkoitettu tulemaan voimaan jo kuluvan marraskuun alusta lukien. Kirjeessään syyskuussa eduskunnalle hallitus kuitenkin esitti, että uudistuksen voimaantulo siirrettäisiin vuoden 95 alkuun ja samalla monopolioikeuksien kumoaminen kohdistettaisiin kaikkiin sen osiin vähittäismyyntimonopolia lukuun ottamatta.

Kokonaisvaltaisen alkoholipolitiikan keskeisenä tavoitteena on eri keinoin vaikuttaa sekä alkoholijuomien kysyntään että tarjontaan. Tehokkain kysyntään vaikuttava väline on hinnan määrittely — tämä tuli esille jo täällä keskustelussa — joka tässä uudessa tilanteessa tulee menettämään merkitystään. Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeätä pyrkiä säilyttämään kaikki muut alkoholipolitiikan välineet ja suuntaamaan niiden käyttö alkoholin kokonaiskulutusta alentavaan tavoitteeseen. Tässä suhteessa nyt valmistunutta sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöä ei kaikilta osin voida mielestäni pitää kannatettavana.

Mitä ensinnäkin alkoholijuomien mainontaan tulee, ei ole mitenkään ja millään tavoin perusteltua syytä meillä lähteä tässä tilanteessa kulkemaan toiseen suuntaan kuin muualla Euroopassa alkoholimainonnan osalta tapahtuu. Euroopan merkittävimpiin viinimaihin kuuluvassa Ranskassa kiellettiin lailla vuoden 1993 alusta lukien kaikkien alkoholijuomien televisiomainonta ja samalla myös muutoin rajoitettiin eri yhteyksissä alkoholijuomien mainontaa.

Euroopan maista ainoastaan Kreikassa, niin kuin ed. Ala-Harjan puheessa todettiin, ei millään tavoin ole rajoitettu alkoholijuomien mainontaa. Yleisimmin alkoholijuomien mainonta Euroopassa on rajoitettu elinkeinon ja valtiovallan välisin sopimuksin, mutta useissa maissa Ranskan lisäksi myös lainsäädännöllä on tässä suhteessa oma tärkeä merkityksensä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä ehdotus, jonka mukaan mietojen alkoholijuomien mainonta tietyin edellytyksin sallittaisiin, johtaa mielestäni paitsi erittäin hankaliin tulkintaoikeudenkäynteihin, myös huomattaviin ongelmiin työnjaossa mainonnan valvonnassa Tuotevalvontakeskuksen ja kuluttajaviranomaisten välillä.

Täytyy myös aina muistaa, että kyllä mainonnan perustarkoituksena on ennen kaikkea menekin lisääminen. Mielestäni sille väitteelle, että mainonnalla olisi merkitystä ainoastaan tuotteiden keskinäisten markkinaosuuksien jakamisessa, ei ole riittävän uskottavaa selitystä annettavissa, tai ainakaan toistaiseksi ei sellaista ole tietooni tullut.

Pyrkimyksenä myös meillä tulisi Who:n asettamien tavoitteiden kanssa yhdenmukaisesti kokonaisvaltaista alkoholipolitiikkaa toteuttamalla alentaa alkoholijuomien kokonaiskulutusta. Mainonnan salliminen kaikkien mietojen alkoholijuomien osalta ei mielestäni sovi tähän yleislinjaan.

Kun täällä on puhuttu tuoteinformaatiosta, voin todeta, että tuoteinformaatiota tulee asiakkaille jatkossakin voida antaa. Tämä on mahdollista kuten nytkin Alkon vähittäismyymälöissä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa myös alkoholin vähittäismyynnin osalta vähäisempää alkoholiyhtiön monopolia kuin hallituksen esityksessä. Hallituksen esityksen mukaan alkoholiyhtiöllä olisi vähittäismyyntimonopoli enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää olutta lukuun ottamatta. Valiokunta puolestaan ehdottaa, että alkoholiyhtiön vähittäismyyntimonopolin ulkopuolella olisivat kaikki käymisteitse valmistetut enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Myös tämä laajennus työ vähittäismyyntiin ja kaupan eri rakenteisiin uuden, nykyistä vahvemman alkoholijuoman, minkä seurauksia esimerkiksi nuorten ostokäyttäytymisessä ei kukaan voi ennalta arvioida. On selvää, että tältä osin pyritään viranomaisten toimesta lupa- ja valvontakäytäntöjä ylläpitämään mahdollisimman tehokkaina ja yhdenmukaisina eri puolilla maata.

Elinkeinopoliittisin perustein sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa alkoholijuomien vähit-

täismyynnin sallimista silloin, kun valmistusluvan saanut haluaa myydä itse tuottamaansa, enintään 13 tilavuusprosenttista käymisteitse valmistettua juomaa. Näin annettaisiin mahdollisuus viinien ja esimerkiksi sahdin vähittäismyyntiin. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeilla tulee valiokunnan mukaan rajata myynti valmistuspaikan välittömässä läheisyydessä tapahtuvaksi, jotta myynnillä säilyy tuoteinformaation luonne. Myytävien tuotteiden tulee paitsi olla nimenomaisesti myyjän valmistamia myös ainakin pääosin itse tuotetuista raaka-aineista tehtyjä.

Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, tämän laajennuksen perustarkoitus on tukea maaseutuelinkeinoja, eikä laajennusta siten edes perustella alkoholipoliittisilla näkökohdilla. Asiaa arvioitaessa on muistettava, että Suomi yhdessä Ruotsin ja Norjan kanssa viimeiseen saakka linnoittautui Eta- ja EU-neuvotteluissa terveyspoliittisesti perustelemansa vähittäismyyntimonopolin taakse ja sai tahtonsa tältä osin perille. Nyt ehdotettu poikkeus vähittäismyyntimonopoliin on myös tässä suhteessa uusi asia.

Hallituksen esityksessä on tavoitteeksi ns. tilaviinien kohdalla otettu se, että ne voisivat päästä myyntiin sekä anniskelutoiminnan yhteydessä että myös Alkon vähittäismyymälöissä. Alkon vähittäismyyntiin tilaviinit voisivat tulla siten, että Alko tekisi myyntitoiminnan listoilleottamisperiaatteisiinsa sellaiset muutokset, jotka mahdollistavat paikallisten erikoistuotteiden ottamisen lähiseutujen Alkon myymälöihin. Tällainen poikkeaminen yleisistä tuotteiden listaamissäännöistä voidaan perustella sillä, että kyseessä ovat pienet paikalliset erikoistuottajat, joiden tuotteet eivät luonteeltaan ole valtakunnallisia.

Mielestäni olisi tässä tilanteessa tärkeätä, että ns. tilaviinien pääseminen vähittäiskaupan eli Alkon myyntiin tehtäisiin varsin yksinkertaiseksi, mutta samalla se tapahtuisi rikkomatta laajasti perustelemiemme Alkon vähittäismyyntimonopolin rajoja. Nähdäkseni tällaiseen toimintamalliin on todellakin kaikki mahdollisuudet. Mielestäni eduskunnan tulisi tätä näkökulmaa esimerkiksi vastauksena annettavalla lausumalla hallitukselle korostaa. Kyse on siitä, että pyrimme täysin samaan päämäärään, mutta eri keinovalikoimaa käyttäen.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä on esitetty kritiikkiä alkoholiyhtiön uutta konsernirakennetta kohtaan. Samassa konsernissa emoyhtiön alaisuudessa harjoitetaan tytäryhtiöitten kautta sekä alkoholijuomien vähittäismyyntiä, valmistusta ja maahantuontia että myös hotelli- ja ravintolatoimintaa. Alkoholiyhtiön konsernirakenne on tarkoitus vuoden alusta lukien vahvistaa tällaiseksi. Erityisesti kritiikkiä tähän rakennemalliin on suunnattu siltä osin, kuin kysymys on vähittäismyyntimonopolin toimimisesta kilpailutilanteeseen vapaasti joutuvien muiden konsernin tytäryhtiöitten osana. On kysytty, voiko saman konsernin yhteydessä toimiva valtion monopoliyhtiö olla toimenpiteissään neutraali ja osoittaa, että se ei saa konsernin osana ollessaan subventiota emo- tai muiden yhtiöiden toimesta.

Ei riitä, että me pystymme itse omassa maassamme osoittamaan, että vähittäismyyntimonopolitoiminta on kilpailulainsäädännön edellytysten mukaista, vaan sama tulee pystyä myös ilmoittamaan Euroopan unionin jäsenenä ollessamme yhteisömaille. Joka tapauksessa on mielestäni selvää, että meidän tulee mahdollisimman nopeasti käynnistää valmistelutyö alkoholiyhtiön konsernirakenteen edelleenkehittämiseksi sillä tavoin, että vähittäismyyntimonopoli siirretään yhtiölle, jolla ei ole nykyisen kaltaisia yhteyksiä alkoholia valmistavaan tuotantotoimintaan.

Arvoisa puhemies! Uusi alkoholilainsäädäntö on, kuten sanottu, tarkoitus saada voimaan vielä ensi vuoden alusta lukien. Toisaalta hallituksen esitykseen sisältyy eräitä lakiehdotuksia, joiden voimaantuloaikatauluksi on kaavailtu 15:tä päivää joulukuuta. Tähän lainsäädäntökokonaisuuteen liittyy useiden alempiasteisten säädösten antamisen tarve, minkä johdosta toivon, että asian laajakantoisuudesta huolimatta eduskunta voisi käsitellä loppuun lakiehdotukset mahdollisimman kiireellisellä aikataululla.

Ed. Karhunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin hetken puhelimessa, mutta en usko, että ministeri sillä välin ehti vastata siihen asiaan, joka tänä päivänä näyttää huolestuttavan aika monia: Alkon pääjohtajan Suomisen lausunnot ovat herättäneet hiukan hämmennystä sikäli, että valiokunta hyvässä uskossa lähti siitä, että asetusluonnos, joka meillä oli käytettävissä, määrittelee sen, että pidetään kiinni niistä rajoista, jotka saatiin neuvoteltua EU-sopimuksen yhteydessä, mikä merkitsee tavallisten kansalaisten alkoholin maahantuontia. Nyt kuitenkin

ihmisille on syntymässä se käsitys julkisuudessa esitettyjen näkökantojen perusteella, että tämä tulee vapautumaan täysin nopeammassa aikataulussa kuin EU-neuvotteluissa on sovittu. Toivoisin ministerin kommenttia tältä osin.

Kaiken kaikkiaan muuten ministerin sosiaali- ja terveyspoliittiseen näkökulmaan siitä, mitkä ovat alkoholilain keskeiset lähtökohdat, voi täysin yhtyä, mutta toteaisin jo tässä yhteydessä, vaikka myöhemmin palaan puheenvuorossani siihen, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tuntui välillä, että muut kuin sosiaali- ja terveyspoliittiset syyt olivat pääsijalla silloin, kun kosketeltiin mainontaa ja eräiltä osin myös elinkeinotoimintaa.

Ed. Hacklin merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri totesi muun muassa, että valiokunta ehdottaa uusia vahvempia juomia vähittäismyyntiin, kun esitämme 4,7-prosenttisten tuotteiden myyntiä. Ei tässä vahvempia tuotteita tule, tämä vastaa keskioluen prosenttia. Tulee vain muitakin juomia kuin keskiolut, ja mielestäni on vähän kaksinaismoraalia ajatella, että keskiolut olisi terveellistä ja muut tuotteet vahingollisia. Kysymys on prosentista. Kaikki alkoholi on yhtä vahingollista, myydään se millä nimellä tahansa. Siitä syystä ei ole perusteltua pitää tällaista eroa näiden juomien välillä.

Mitä tulee mainontaan, nykyisen alkoholipolitiikan ja mainoskiellon vallitessa kulutus on valtavasti lisääntynyt. Tämä politiikka ei ole siis onnistunut ollenkaan. Siksi on syytä etsiä ja löytää uusia keinoja, joilla voidaan ohjata kulutusta miedompaan suuntaan. Siitä syystä mielestäni mietojen alkoholijuomien mainonnan salliminen on terveyspoliittisesti erittäin merkityksellinen asia ja on hyvä, että nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokunta näkee myös tämän merkityksen mainonta-asiassa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkennuksena siihen, mitä ed. O. Ojala äsken sanoi, ei EU-maissakaan ole vapaata alkoholin vientiä maan rajojen ylitse, mutta rajat ovat siellä 1 litra väkeviä, 3 litraa väkeviä viinejä, 5 litraa viiniä ja 15 litraa olutta. Nyt annetaan ymmärtää, että nämä tulisivat Suomessakin voimaan vuonna 1996. Mutta näin kai ei ole, ministeri Huuhtanen, koska 10 §:n mukaan ulkomailta saapuva saa tuoda alkoholijuomia maahan mukanaan omaa tarvettaan varten sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Meille esitetty asetusluonnos on pitänyt huomattavasti tiukemmat rajat, hieman enemmän saisi tuoda kuin tällä hetkellä, mutta ei kovin paljon.

Vähän aikaa sitten sanottiin, että tämä asia säädettäisiin valmisteverolaissa. Ei kai näin ole. Mietinnössä on todettu, että asetuksella ei säädetä verottomuudesta, vaan voidaan säätää määristä. Kysyisin nyt ministeri Huuhtaselta: Mitkä ne määrät ovat, mitä suunnitellaan asetuksella säädettäväksi, siis kuinka paljon suomalaiset saavat tuoda ulkomailta tullessaan?

Toinen asia, johon haluan vielä puuttua, on mainontakielto. Ed. O. Ojalan vastalauseessa esitetään mainontapykälää, niin kuin hallitus on esittänyt, samoin ed. Ala-Harja ja ed. Hiltunen ovat näin esittäneet. Keskustan neljän jäsenen vastalauseessa puhutaan perusteluissa siitä, mutta siinä ei esitetä hallituksen esityksen mukaista pykälää. Onko niin, että keskustaan ministerin linja on mennyt aika huonosti lävitse?

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen sanoi, että tarkoituksena on estää polkumyyntihinnoittelu. Tavoite on aivan hyvä, mutta kun näin on, silloin olisimme toivoneet, että myös vähimmäishinnoista säädettäisiin asetuksella, että se olisi lain 19 §:ssä sanottu. Näin myös esitimme, mutta valiokunnassa sitä ei hyväksytty. Toivottavasti suuressa salissa hyväksytään.

Ministeri puhui mainonnasta ja arvioi, että tuotteiden keskinäinen markkinaosuus ei muutu mainonnan myötä. Valiokunta kuitenkin arvioi keskustelussaan näin, ja voisi ajatella, että oluen kulutuksen suuri lisääntyminen on omalta osaltaan johtunut myös siitä, että oluen mainonta on ollut sallittua ja muiden tuotteiden ei.

Ministerin arvio siitä, että nyt tulee uusi vahvempi juoma vähittäismyyntiin, ei pidä paikkaansa, vaan nimenomaan, niin kuin ed. Taina jo perusteli, tilavuusprosentti käymisteitse valmistetuissa juomissa olisi sama kuin keskioluessa. Itse olen enemmän huolestunut siitä, että tämän myötä vähittäismyyntipisteitä tulee huomattavasti lisää. Laki antaa siihen mahdollisuuden. Esitimmekin täsmennyksiä 14 §:ään siltä osin, että näin ei olisi käynyt. Hallituksen esityksen mukaisesti toimien on mahdollista, että 2 000 kioskille ja huoltoasemalle tulee sen jälkeen vä-

hittäismyyntioikeudet. Se on huomattavasti isompi ongelma kuin käymisteitse valmistetut juomat oluen vieressä.

Lopuksi vielä, ministerillä on kaunis ajatus siitä, että tilaviinit menisivät lähi-Alkojen kautta kaupaksi, mutta ottakaa huomioon, että tilaviinin valmistustilalta voi olla 100 kilometriä lähimpään Alkoon joten se aiheuttaa ongelmia.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuorossa ei tullut esille mitään sellaista uutta, mikä ei valiokunnan kokouksissa olisi ollut esillä. Apulaisosastopäällikkö Ilkka Suojasalmi oli koko ajan poikkeuksellisesti paikalla, kun asiantuntijoita kuultiin, juuri sen takia että me saisimme valiokunnan halutessa vastaukset kaikkiin näihin asioihin. Valiokunta käsitteli ministerin esittämiä näkökohtia sillä seurauksella, mitä valiokunnan mietintö on. Nämä kaikki asiat on harkittu. Esimerkiksi mainonnan osalta on todettava, että Ranskassa viinialueet ovat kaikkien tiedossa, siis ne ovat Ranskassa yleisesti tunnettu asia, ei sinne halutakaan muiden viinialueiden tuotteita. Ne ovat aivan erilaisessa tilanteessa. Suomi on taas Suomi. Suomen osalta ollaan siinä vaiheessa, että valiokunnan omaksuma kanta mielestäni on realistinen.

Mitä tulee Tuotevalvontakeskusten ja kuluttajaviranomaisten väliseen työnjakoon, varmasti siinä on ongelmia. Mainonnassa on tulkintaongelmia niin kuin tupakkamainonnassakin. Se on viranomaisten työtä, ja omassa työssä virka-aikana saattaa olla ongelmia.

Kaiken kaikkiaan vielä kerran toistan, että kaikki ne asiat, jotka ministeri toi esille, apulaisosastopäällikkö Suojasalmi on suurin piirtein samoin koettanut esittää. Mutta valiokunta on harkitusti ollut eri mieltä kuin apulaisosastopäällikkö Suojasalmi ja samoin harkitusti eri mieltä kuin ministeri.

Ed. Saapunki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun en ole ollut valiokunnassa enkä ole mietintöönkään tarpeeksi syventynyt, en ole asiasta varma. Sen takia kysyn: Tarkoittiko ministeri Huuhtanen sitä, että tilaviinien valmistusta sellaisilla tiloilla, joilla ne valmistettaisiin kotipalveluyrityksen käyttöön, ei tulisi sallia vai sallitaanko se esityksessä? Minä kannatan sitä, että kotipalveluyritykset voisivat edes omaan käyttöön maaseudulla viinejä valmistaa. Siellä metsiköissä on hyviä marjoja, ja ne tulisivat hyödynnettyä oikealla tavalla.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehdin jo aiemmin kiitellä valiokunnan mietintöä, joka mahdollistaa maaseudulla valmistettavat ja myytävät tilaviinit. Toteaisinkin ministeri Huuhtaselle, kun hän äsken puheenvuorossaan tarjosi sellaista vaihtoehtoa, että viinit vietäisiin lähimpään Alkon vähittäismyyntiliikkeeseen, että tämä ei mielestäni käytännössä kuitenkaan voi toimia. Ensinnäkin meillä on kovin pitkät etäisyydet lähimpään viinakauppaan. Silloin syntyy jo runsaasti kuljetuskustannuksia, ja pienimuotoisten viinien valmistaminen muodostuu jo tätä kautta kovin kannattamattomaksi. Toisaalta suora myynti tällaiselta tilalta tuo varmasti tullessaan myös muuta toimintaa ja aktiviteettia, kuten matkailu, jonka jo aiemmin vastauspuheenvuorossani totesin. Sen lisäksi minusta tilaviinejä tulisi voida myös markkinoida, sillä jos niitä ei markkinoida, ei kukaan puolestaan osaa mennä niitä ostamaankaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äsken huolimattomasti luin edessäni olevaa paperia ja toin esille vääriä lukuja. Pääjohtaja Suomisen on kerrottu Aamutelevisiossa sanoneen, että EU:n sisäiset säännökset tulisivat voimaan, jotka ovat 10 litraa viinaa, 20 litraa väkeviä viinejä, 90 litraa viinejä ja 110 litraa olutta. Näinhän ei ole tarkoitus, vaan on erikseen tehty sopimus, että Pohjoismaiden ei tarvitse tähän mennä. Mutta niistä luvuista, jotka äsken luin, sanotaan, että ne ovat ne, jotka on Pohjoismaiden kesken sovittu. Asetusluonnos, joka meille esitettiin, piti sisällään vielä näitäkin pienemmät määrät. Erehdyin myös siltä osin, että veroton tuonti tuleekin nyt valmistusveron puolelle, se siirtyy pois alkoholilain perusteella annettavasta asetuksesta, näin olen ymmärtänyt. Kun verottoman tuonnin määrä menee valmisteveropuolelle ja sieltä annettavaan asetukseen, niin onko tarkoitus muuttaa määriä, jotka valiokunnalle annettiin tiedoksi sosiaali- ja terveysministerin ehdottamina määrinä ne alkoholilain perusteella annettavassa asetuksessa säädettäväksi?

Sosiaali- ja terveysministeri Huuhtanen: Herra puhemies! Edustajien O. Ojala ja Stenius-Kaukonen esittämään kysymykseen on todettava, että Suomi, Norja ja Ruotsi saivat EU-neuvotteluissa läpi poikkeussäännöksen, jonka mukaan edellä mainittujen maiden matkustajat saavat tuoda litran väkeviä tai 3 litraa väkevää vii-

niä, 5 litraa mietoja viinejä ja 15 litraa olutta. Säännös on voimassa vuoden 96 loppuun saakka. Minun tulkintani keskusteluista asetusta valmistelevien virkamiesten kanssa on se, että edelleenkin nimenomaan alkoholilaissa tai -asetuksessa tultaisiin näistä määristä määräämään eikä valmisteverojen yhteydessä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mutta verotonta, siinähän se idea on!) — Tähän yksityiskohtaan en uskalla ottaa kantaa. Tässä vaiheessa, niin kuin sanoin, olemme karkeista linjoista tähän saakka keskustelleet, ja asetusta paraikaa valmistellaan.

Ed. Taina otti esille puheessanikin ehkä vähän huonosti ilmaistun kohdan, että vähittäismyyntiin tulee nyt muitakin vahvempia alkoholituotteita. Tarkoitan tässä siidereitä, jotka ovat tähän mennessäkin olleet kaupan hyllyillä ja joiden vahvuus nyt valiokunnan esityksen mukaisesti nousisi. Tässä imussa varmasti voi periaatteessa ajatella, että jotkut viinivalmisteetkin voivat sinne tulla alle 4,7-prosenttisina. Kaikki tämä kohdentuu juuri nuorten alkoholitottumuksiin tai sanotaanko opettelukokemuksiin. Tämä käytännössä tarkoittaa alkoholin kulutuksen lisääntymistä. Sen vuoksi hallituksen puolelta on suhtauduttu tähän kysymykseen kielteisesti.

Mitä tulee nykymainontaan, kyllä on kaukaa haettua, että nykymainonta olisi syyllinen niihin kulutuslukemiin, mitkä meillä tällä hetkellä Suomessa on. On löydettävä kokonaan muita keinoja kuin meidän heikko mainontamme valiokunnan esittämällä tavalla.

Mitä tulee tilaviineihin, on ehkä syytä koko tätä ideaa vielä selventää myös ed. Saapungille. Tilaviinejä voidaan Tuotevalvontakeskuksen luvalla valmistaa, ja ainakin tässä vaiheessa tilaviiniyrittäjät ilmoittavat, että yrittäjiä on varsin vähän, ehkä kymmenkunta tai jokunen sen päälle. Näillä yrityksillä on mahdollisuus saada anniskeluoikeus viineilleen. Tämä on varmasti vastaus ed. Saapungin huoleen. Kyllä näitä viinejä voidaan tarjoilla.

Näkemysero, joka valiokunnalla ja hallituksella on, lähtee siitä, että vähittäismyynti järjestettäisiin joustavalla tavalla hallituksen mielestä Alkon kautta. Tätä joustavuutta on jo neuvotteluilla selvitetty tähän mennessä, ja on käynyt ilmi, että mm. tämä vaara, että pitäisi aina viedä satojen kilometrien päähän nämä tuotteet, että ne voitaisiin vähittäismyydä, voidaan kiertää esimerkiksi puhelinsoitolla ilmoittamalla lähimpään Alkon myymälään, että nyt täältä luovutetaan vähittäismyyntiin tällainen ja tämmöinen määrä, ja asia on selvä. Mutta se rekisteröityy tässä tapauksessa aina Alkon vähittäismyyntilukuihin. Tässä menettelyssä on monia myönteisiä asioita samalla kertaa, ei pelkästään se, että tämä on asiakkaalle helppoa, vaan kysymykset, jotka liittyvät verotuksellisiin ja tämän tyyppisiin seikkoihin, puoltaisivat tätä menettelyä.

Toistan, että hallituksen kanta on edelleen suosia tilaviinituotantoa ja pyrkiä saamaan tuotteet mahdollisimman joustavalla tavalla markkinoille, mikä olisi tilaviinituottajien edun mukaista. Uskoisin joissakin tapauksissa — kun väylä aukeaa Alkon hyllyille — että se olisi myös enemmän tilaviinituottajien edun mukaista kuin siitä periaatteesta lähteminen, että myynti tapahtuisi suoraan tilalta.

Ed. Skinnari totesi, että puheessani ei ollut mitään uutta. On selvää, että virkamiesvalmistelija, joka on ollut valiokunnan kaikissa kokouksissa mukana, on kertonut kaikki sen, minkä täällä olen todennut. Halusin tavallaan myös tälle salille tässä ominaisuudessa kertoa, mikä hallituksen linja todella näissä, voiko sanoa, kiistakysymyksissä on. Toivon, että tällä puheenvuorolla on myös lopullista päätöstä tehtäessä oma vaikutuksensa.

Mitä tulee Ranskan mainontapolitiikan muuttamiseen, minulla on sellainen käsitys, että Ranska on lähtenyt alkoholipolitiikkaansa miettimään nimenomaan terveys- ja sosiaalipoliittisista syistä, kun kulutus on niin kovaa ja terveydelliset haitat ovat tulleet niin vahvasti esille. Nimenomaan Ranskakin pyrkii kokonaiskulutuksen alentamiseen eikä eri tuotemerkkien, voiko sanoa keinotekoiseen kilpailun estämiseen.

Arvoisa puhemies! Uskon, että tässä olivat edustajien esittämiin kysymyksiin ne vastaukset ja selvennykset, jotka puheenvuorostani jäivät vielä auki äsken.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon nyt kuitenkin, arvoisa ministeri, että ennen kuin tämä asia tulee kolmanteen käsittelyyn, saamme varmuuden, mitä tulee näihin maahantuontisäännöksiin tavallisten kansalaisten osalta aivan siitä riippumatta, onko kyseessä EU-maa vai joku muu. Toivon, että meillä on selkeä tieto, koska valiokunta oli kyllä siinä hyvässä uskossa, että neuvotellut rajoitukset nyt ovat voimassa, eli me emme kertaheitolla tee niin rajua vapautusta kuin pääjohtaja Suominen on sanonut.

Ed. K a u p p i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri toi esiin sen, mitä

hallituksen esityksessä tuotiin esille tilaviinin tarjoilusta nimenomaan tilalla. Jos ajatellaan, että vähittäismyynti tapahtuisi pelkästään Alkon kautta tai olisi puhelinsoitolla mahdollista tilata viini, niin kyllä minä sanoisin, että esimerkiksi Kuopion ja Mikkelin läänissä ulkomaisen turismin ja muunkin turismin kannalta se olisi aika lailla suuri menetys rahavirtojen muodossa muuanne.

Mikä siinä hyötyisi? Siinä hyötyisi tietysti Alko liikkeenä. Se saisi siitä kaiken lisäksi myyntivoitonkin, joka tiloillekin saattaisi olla ihan paikallansa. Ministerin kotiläänissä samoin kuin minunkin kotiläänissänikin saattaa linnuntietä olla lähimpään alkoholiliikkeeseen matkaa alle 10 kilometriä, mutta maantietä pitkin se voi olla 60 tai 30 kilometriä, ja kaksi kertaa tämä matka. Moniko sitä pulloa lähtee hakemaan. Tämä on tosiasiallinen seikka, joka täytyy ottaa huomioon. (Ed. O. Ojala: Posti toimii!)

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy vahvistaa se sanailu, mikä ministerin ja ed. Skinnarin välillä oli, toteamalla, että valiokunnassa tuotiin esille nämä haittavaikutukset. Mutta minä korostaisin sitä, ketkä toivat näitä haittavaikutuksia esille: Alan kaikki tutkijat, terveydenhuollon asiantuntijat ja ministeriön edustaja varoittelivat vielä aivan loppuvaiheessa samoin kuin Alkon pääjohtaja, jota ei luulisi liian konservatiiviseksi eikä vanhoilliseksi. Valiokunta taisi kuitenkin kuunnella enemmän joko toisiaan tai erityisesti lobbareita, kun tietyllä teollisuudenalalla oli maksettuja lobbareita, jotka kävivät läpi yksittäisiä edustajia. Liekö siellä sitten minkä verran vaalirahoitusta tullut varmistettua, sillä niin kääntyivät minun mielestäni mielipiteet tiukiksi, että ei enää edes keskustelu ollut mahdollinen?

Minä sanoisin, että tämä tilaviinikysymys samalla tavalla kuin nämä taivaskanavaperustelut ovat tällaisia troijan hevosia, joilla ajetaan pienellä asialla isoja muutoksia. Esimerkiksi matkaongelmassa, miten tilaviiniä saataisiin markkinoitua, ei ole kuin kysymys luvasta, miten se voidaan samalta tilalta myydä myös hallituksen esityksen mukaan. Se oli myös valiokunnan tahto siinä vaiheessa, kun lakiesitys oli loppusuoralla. Sen vain olisi oltava jonkun vastuulla, esimerkiksi paikallisen Alkon, vaikka se on 100 kilometrin päässä. Kun huolehditaan, että ei tule haittavaikutuksia — ja olen varma, että ei tule — vähittäismyynti olisi voitu sieltä toteuttaa. Mutta nyt haluttiin vähittäismyyntimonopoli purkaa tällä pikkuasialla. Brysselin korttia heilutetaan täällä enemmän kuin pitäisi.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n: Herra puhemies! Kun ed. Kauppinen käytti oman puheenvuoronsa, totesin, etten varmaan vieläkään ollut pystynyt tarpeeksi selvästi kertomaan, mistä on kyse, mutta ed. Kemppainen kyllä edellä kertoi, voiko sanoa, hallituksen linjauksen hyvin täsmällisesti.

Toistan vielä: Sanotaan nyt, että tilalle tulisi ulkomainen turistiryhmä. He mieltyisivät tilaviiniin ja sanoisivat, että "me ostamme vaikka kolme koria viiniä". Yrittäjän tarvitsee vain ilmoittaa Alkoon, että tällainen erä luovutetaan, jos siihen ei ole jo jotain yleislupaa muutoinkin olemassa. Siinä tilanteessa ilmoitus puhelinsoitolla tai faksilla riittäisi siihen, että samalla kertaa voidaan antaa mukaan kolme koria viiniä.

Tätä tämä jousto tarkoittaa. Kaikki tämä tapahtuisi vähittäismyynnin monopolin alla, mitä me ilmeisesti kuitenkin kaikki täällä kannatamme tai ainakin ymmärsin, että sosiaali- ja terveysvaliokunta piti vähittäismyyntimonopolin merkitystä suurena ja halusi sen säilyttää. Vain tältä osin se mursi tätä pääsääntöä. Tästä on nyt kyse, ja toistan, että hallituksen esitys lähtee täysin samoista tavoitteista tilaviinituottajien kannalta ja kuitenkin yleisperiaatteen mukaisesti.

Ed. T a i n a: Arvoisa puhemies! Alkoholin rajoitusasioita perustellaan terveyspoliittisilla syillä. Ihmettelen, miten terveyspoliittisesti voidaan perustella sitä, että tilalta myydään viinipulloja sillä lailla, että ensin soitetaan ja pyydetään Alkosta lupa tai annetaan Alkoon ilmoitus. Eihän tällaisessa byrokratiassa ole mitään järkeä, jos kerran myynti tuollaisella menettelyllä sallittaisiin.

Sitten verottomasta tuonnista. Käsittääkseni valtiovarainvaliokunnassa on tällä hetkellä käsittelyssä valmisteverolaki, (Ed. O. Ojala: Ei se liity tähän tuontiin!) jossa säädetään ne määrät, joita saadaan tuoda Suomeen ja jotka ovat siis poikkeuksellisia, Suomi on neuvotellut poikkeuksen EU:n käytäntöihin.

Haluan vielä kommentoida ministerin puhetta oluesta tai muista juomista vähittäismyynnissä. Minun on kyllä vaikea ymmärtää, minkä tähden olut olisi jotenkin erityisesti terveellisempää kuin muut juomat. Kyllä alkoholin haitat muodostuvat alkoholista, mikä näissä juomissa on. Sillä ei ole merkitystä, mikä juoman nimi on. Siitä syystä ei ole terveyspoliittisesti perusteltua tällaista eroa

aiheuttaa. Sitten on kiellettävä oluenkin myynti, jos katsotaan, että se 4,7-prosenttinen myytynä vähittäiskaupasta on vahingollista.

Haluaisin vielä kommentoida ed. Kemppaisen esittämää arvostelua valiokunnan käsittelystä. Valiokunta käsitteli tätä lakia harvinaisen hartaasti, pitkään ja perusteellisesti. (Ed. O. Ojala: Ja sekavasti!) Välillä jo vähän tuli sellainen tunne, että olemme liiankin perusteellisia. Toisin sanoen ne päätökset, jotka lopulta tehtiin, eivät mitenkään syntyneet sattumanvaraisesti. Ed. Kemppainen on täällä vähän niin kuin ed. Väyrynen. Hän ei voi hyväksyä sitä, että hän on jäänyt vähemmistöön näissä asioissa. Mutta se, että jää vähemmistöön, ei mitenkään tarkoita sitä, että asiat olisi käsitelty jotenkin väärässä järjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Alkoholi vaurioittaa aivoja ja aiheuttaa dementiaa. Se on yksi syy mm. kurkkutorven syöpään ja mahasyöpään ja aiheuttaa hermostovaurioita. Alkoholin väärinkäyttö aiheuttaa työkyvyttömyyttä. Se tappaa nuoria ihmisiä. Sen aiheuttamat kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat valtavat. Alkoholin vuoksi menetetään työpäiviä. Se aiheuttaa työtapaturmia. Rattijuoppous on valtava ongelma. Väkivalta ja rikokset liittyvät alkoholin käyttöön. Ed. Ala-Harja mainitsi myös mm. sikiövauriot, joita alkoholi aiheuttaa, jne. Vauriot ovat koko yhteiskunnan kannalta erittäin suuret. Yksilöiden ja perheiden haitat ovat lähes mittaamattomat.

Tämä kaikki on saatu aikaan nykyisen alkoholipolitiikan aikana. Siitä syystä minun sosiaalityöntekijänä on ollut erittäin vaikea yhtyä niihin kannanottoihin, joissa on vaadittu Suomelle mahdollisuutta säilyttää nykyinen alkoholipolitiikka. Päinvastoin, sosiaali- ja terveyspoliittisista syistä sen on pakko muuttua. Nyt otamme pieniä askeleita muutoksen suuntaan. Tehtyjen virheiden korjaaminen vie aikaa. Siksi on perusteltua, ettei muutoksia tehdä liian nopeasti.

Arvoisa puhemies! Kun Suomen EU-sopimuksesta keskusteltiin EU-parlamentissa, totesi eräs edustaja, että Suomen kansa on niin alkoholisoitunut, että Suomi on vaatinut alkoholimonopolin säilyttämistä EU-sopimuksessa. Hän osui asian ytimeen siinä, että alkoholismi on todella suomalainen kansansairaus. Mutta onko monopoli ja tiukka alkoholipolitiikka edesauttanut tämän sairauden vähentämistä? Voidaan kysyä: Onko alkoholimonopolin säilyttämiselle todella sosiaali- ja terveyspoliittiset syyt, niin kuin EU-neuvotteluissa on esitetty?

Käännän asian toisin päin: Koska viinanmyynti on Suomessa valtion monopoli ja alkoholiverolla on valtiontaloudellista merkitystä, on keskustelu kansansairaudesta lähes vaiettu kuoliaaksi, eikä alkoholin käytön sosiaali- ja terveyspoliittisiin haittoihin ole riittävästi kiinnitetty huomiota. (Ed. O. Ojala: Ed. Taina ei tunne asiaa!) Koska tilanne on tämä, olen ollut valiokunnassa valmis tukemaan näkemystä, jonka mukaan vain vähitellen suomalainen alkoholipolitiikka muutetaan toisenlaiseksi. Ihmisten on opittava se, että kaikkea saatavilla olevaa alkoholia ei tarvitse juoda. Monopolin tukeminenhan lähtee siitä sosiaali- ja terveyspoliittisesta oletuksesta, että jos alkoholin myyntipisteitä on nykyistä enemmän, suomalaiset myös juovat enemmän. Tämä on totta niin kauan kuin suomalaisille ei selkeästi selvitetä alkoholin liikakäytöstä aiheutuvia haittoja.

Samanaikaisesti, kun siis alkoholipolitiikkaa muutetaan toisenlaiseksi, on huolehdittava siitä, että tiedotus ja valistus tehostuu. Siksi pidän erittäin tärkeänä sitä, että valiokunnan vaatimus toiminnan tehostumisesta todella toteutuu. Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan alkoholin haittojen tehokkaasta tiedottamisesta ja alkoholivaurioita ehkäisevän toiminnan, terveyskasvatuksen, valistuksen ja tutkimuksen riittävyydestä sekä terveiden elämäntapojen edistämisestä.

Ei tarvita Turmiolan Tommia, vaan tarvitaan asiallista tiedotusta ja haittojen korostamista niin, että se menee perille. Esimerkiksi täällä Helsingissä torilla toteutettu maksa-arvojen mittaus oli sellainen herätystoimenpide, jolla ihmisille tehtiin selväksi se, että he tuhoavat itseään alkoholilla.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa käydystä keskustelusta voi todeta, että päämäärä: alkoholin kulutuksen vähentäminen ja haittojen estäminen, on meillä kaikilla sama, mutta keinoista on eri näkemyksiä. Tämä koskee myös mainonnan terveyspoliittista merkitystä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa mietojen alkoholijuomien mainonnan sallimista tietyin rajauksin. Mainonnalla on tavoiteltava kulutuksen ohjaamista mietojen juomien suuntaan. Toisaalta oikean tyyppisellä mainonnalla voidaan myös ohjata ihmisiä pois humalahakuisista juomatavoista, mikä on selvästi suomalainen ongelma. Ehkä mainonnalla pystytään sillä tavoin "normalisoimaan" alkoholin käyttöä, että siitä katoaa kielletyn hedelmän maku.

Ed. Ala-Harja ehdottaa, että mainonta sallittaisiin kuitenkin vain enintään 13 alkoholiprosentin tuotteisiin. Kannatan tätä ehdotusta siksi, että on edettävä pienin askelin. Toiseksi tällä vahvistetaan mainonnan sallimisen terveyspoliittista tavoitetta eli ohjaamista mietojen alkoholijuomien käyttöön. Mainontaa voidaan tietysti perusteella myös kauppapoliittisesti. Siksi myös likööri vahvuisten juomien mainonta olisi kotimaisen tuotannon kannalta perusteltua, niin kuin täällä ed. Puisto mm. on todennut. Kannatan kuitenkin lievempää vaihtoehtoa tässä vaiheessa, koska liian nopeat muutokset voivat olla vaikeasti hallittavissa.

Alkoholin haitoista tiedetään paljon ja tutkimuksia tehdään jatkuvasti lisää. Onko niin, että valtion verotulojen vähenemisen pelosta asioista ei kerrota? Tämä on erittäin suuri ristiriita, jonka muuttamista on mietittävä sosiaali- ja terveyspoliittisista lähtökohdista. Asiaa voisi verrata ympäristöveroihin. Jos sallimme maksullisen saastuttamisen, tulee valtio riippuvaiseksi ympäristöveroista ja toivoo tosiasiassa, että yritykset eivät korjaa tilannetta.

Verotuksen voimakas kytkeminen alkoholiin voidaan sosiaali- ja terveyspoliittisista syistä poistaa, ellei sitten tehdä niin, että maksukuittiin merkitään veron osuus. Voisihan suomalaisten vastenmielisyys verojen maksamista kohtaan edesauttaa kansan raitistumista. Toisaalta siinä on se vaara, että alkoholin nauttija alkaa perustella juomistaan valtion huonolla taloustilanteella.

Arvoisa puhemies! Tupakoitsijoihin suhtaudutaan tänä päivänä erittäin kielteisesti. Tupakoitsija paheksutaan ulos julkisista tiloista. Samanlainen, moraalisesti paheksuva suhtautuminen on kohdistettava alkoholin liikakäyttäjiin. Humalassa öykkäröivä henkilö ei ole mikään sankari. Vieläkin miesten kulttuurissa ylpeillään kovalla alkoholinkäytöllä, vaikka onneksi asenteet ovat muuttuneet voimakkaasti. Asenteita on edelleen pyrittävä muuttamaan niin, että raittius ja kohtuullinen alkoholin käyttö ovat positiivisia asioita myös niissä tilanteissa, joissa alkoholia perinteisesti käytetään. Itse uskon vahvasti siihen, että nimenomaan valistus ja asenteiden muuttaminen ovat oikeat sosiaali- ja terveyspoliittiset keinot, ei monopolin säilyttäminen.

Arvoisa puhemies! Valiokunta ehdottaa, niin kuin täällä on todettu, monopolin purkamista ns. tilaviinien suoramyynnin kohdalla. Terveyspoliittisesti tai sosiaalipoliittisesti tälle ei ole mitään esteitä. Elinkeinopoliittisesti on perusteltua sallia suoramyynti tiloilta. Se antaa uuden mahdollisuuden maaseudun elinkeinojen monipuolistamiseen. Matkailun edistämisen kannalta ehdotus on myös erittäin perusteltu. Astumme tässäkin asiassa euroaikaan!

Ed. Törnqvist merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina puuttui erääseen puoleen tästä asiasta eli alkoholin haittoihin. Ne henkilöt, jotka täällä mainoskieltoa ovat viemässä eteenpäin, surevat vähittäiskaupan myyntiä ja haluaisivat säilyttää siellä vain keskikaljan ja piilomainonnan. Joku valiokunnassa esitti jopa, että sana "nauttiminen" pitää muuttaa "juomiseksi". Nämä ovat olleet päällimmäiset murheet.

Toivoisin, että samat henkilöt kantaisivat murhetta alkoholin haittojen ennaltaehkäisystä myös siltä osin, että olisitte huolehtimassa ihmisille työtä, toimeentuloa, asumista, kunnon ympäristön ja tukimuotoja perheille silloin, kun alkoholin haitat ovat lievällä asteella, tai kantaisitte murhetta siitä, että alkoholismin hoito on alasajettu tässä maassa. Nämä ovat asioita, jotka eivät poistu sillä, että me kiellämme mainonnan tässä maassa.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Tainan puheenvuoron johdosta. En ole aikaisemmin näitä vastauspuheenvuoroja tässä keskustelussa pyytänyt, koska on varsinainen puheenvuoro tuolla odottamassa, mutta nyt minusta ed. Tainan puheenvuoro välttämättä kaipaa vastauspuheenvuoron. Hän kyllä tavattoman hyvin todistaessaan, että hän on sosiaalialan ammattilainen, kuvaili alkoholin käytön seurauksia, mutta minun ymmärtääkseni sosiaalialan ammattilainen teki täysin väärän johtopäätöksen. (Ed. Kemppainen: Se on täysin väärä johtopäätös!)

Hän väitti nimittäin, että se, että Suomessa on ollut alkoholimonopoli ja lainsäädäntö suhteellisen tiukkaa — minusta se on ollut aika liberaalia, mutta jos nyt lähdetään siitä, että se on tiukempaa kuin eräissä muissa maissa — olisi ollut syynä alkoholisairauksien lisääntymiseen Suomessa.

Ed. Taina, kyllä te nyt olette varmasti tässä asiassa väärässä. En ole ammattilainen, mutta olen lukenut niin monta selvitystä ja tutkimusta, jotka todistavat, että nimenomaan vapaampi al-

koholipolitiikka on johtanut alkoholin käytön lisääntymiseen ja siitä juuri haitat ovat lisääntyneet. Ne tietysti vievät valtiolta ei vain niitä rahoja, jotka tulevat alkoholin myynnistä, vaan vielä paljon enemmän. Kertokaa joku tutkimustulos, joka puhuisi teidän näkökantanne puolesta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näissä alkoholiasioissa näiden kahdeksan vuoden aikana, kun olen ollut täällä, on ollut aina samanlaista hymistelyä ja kauhukuvien maalaamista. Minä huomautan siitä, että suomalaisen kansan perusluonne on erilainen kuin ranskalaisten. Silloin kun juodaan, juodaan rajusti. Silloin myöskin, jos mennään Hakaniemen torille testiin, niin vaikka olisi kuinka kunnossa oleva ihminen, vähän maksa-arvot näyttävät ylimääräistä. Minä luulen, että sellaiset Hakaniemen testit eivät kovin paljon asiaan vaikuttaneet. Ranskalaiset juovat joka päivä ja ovat varmasti maksaltaan sairaampia kuin suomalaiset. Pitää siis tämäkin asia huomata.

Toisaalta suomalaisten alkoholin käyttöä ei pystytä myöskään pakkokeinoilla eikä monopolin kiristämisellä vähentämään. Se nähtiin kieltolain aikaan, jolloin juotiin enemmän viinaa kuin koskaan ja tapeltiin enemmän kuin koskaan. Silloin huomattiin myös, kuten kansanäänestys osoitti, että tämän tyyppiset kieltotoimenpiteet eivät ole missään tapauksessa tarpeellisia.

Jos viinit ja miedot juomat 22 prosenttiin saakka, niin kuin tässä sanotaan, tulisivat tavarataloihin sillä tavalla, että olisivat saatavissa sieltä mistä ruokakin, ja alkoholipolitiikka tulisi huomattavasti vapaammaksi, niin kuin se on muuallakin Euroopan maissa, pienen siirtymäkauden jälkeen Suomessa palattaisiin normaaliin alkoholin käyttöön. Saattaisi olla, että huomattavasti vähempään kuin tänä päivänä.

Tahtoo olla sillä tavalla, että se mikä on lukon tai piikkilanka-aidan takana, on hirmuisen kiinnostavaa, ja kun huomataan, että sitä on saatavissa silloin, kun haluaa, ei sitä niin halutakaan. Entä jos saa viinapullon ostaa esimerkiksi tavaratalosta? Jos minä ostan nyt viinakaupasta ja tiedän, että illalla en saa enää lisää, minä ostan kaksi pulloa varaksi ja juon ne molemmat. Mutta jos minä ajattelen, että voihan sitä hakea kaupasta lisää, jos sattuu loppumaan, minä otan vain yhden ja huomaankin, ettei tarvitsekaan hakea sitä toista pulloa, jolloin minä juon huomattavasti vähemmän, kun se yksi pullo riittää minulle, kun minä tiedän, että saahan sitä, ei sitä kannata hamstrata. Näitä asioita ei koskaan ajatella muuten kuin hymistelyn kannalta, ja tämä on kyllä outoa systeemiä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainan puheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että nykyinen alkoholipolitiikka on ollut sellaista kuin se on ollut. Alkoholin käyttö on Suomessa ollut runsasta. Muualla toki käytetään vielä enemmän, kuten Ranskassa, Hollannissa, Saksassa ja Venäjällä. On tietysti vähän filosofista kysyä, että jos alkoholipolitiikka olisi ollut tiukempaa, olisiko tilanne parempi vai pahempi. Sitä ei itse asiassa kukaan tiedä. Nyt pyritään liberaalimpaan suuntaan alkoholipolitiikassa siten, että korostetaan asianomaisten omaa vastuuta. Toivon tietysti, että tässä suunnassa nyt onnistutaan. Tosiasia on, että eihän millään lailla kansaa raitisteta. Kansalaisten omat asenteet ratkaisevat, ja näihin voidaan pitkällä tähtäimellä vaikuttaa antamalla oikeaa valistusta, oikeaa tietoa ja viestittämällä alkoholin mahdollisista haittavaikutuksista.

Lopuksi totean omana mielipiteenäni, ja se näkyy monista tilastoista, jopa kuolinsyistä, että tupakka on kansanterveyden kannalta vielä vaarallisempi aine kuin alkoholi, ja toki tietysti alkoholin liikakäyttö on aina vaarallista.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Tainan kanssa ihan samaa mieltä siitä, että ei ainakaan nykyinen alkoholipolitiikka ole tuottanut hyviä tuloksia. Minusta on aika vaikea uskoa sitä, mitä usein väitetään, että me suomalaiset olisimme jotenkin erilaisia, huonompia kestämään alkoholia, että meitä pitäisi jotenkin erityisesti holhota ja pitää tiukkaa lainsäädäntöä sen vuoksi. Luulen, että emme poikkea eurooppalaisista tässä suhteessa juurikaan, ja siksi olen sitä mieltä, että alkoholipolitiikan vapauttaminen pikku hiljaa ja esimerkiksi mietojen viinien salliminen ns. maitokaupoissa on ihan oikean suuntainen ratkaisu.

Tietysti voi olla, että tulisi hetken nousupiikki, mutta kyllä se pikkuhiljaa tasaantuisi, kun totuttaisiin uusiin tapoihin. Itse uskon, että valistuksella on huomattavasti suurempi vaikutus kansalaisten käyttäytymiseen kuin pakottavalla lainsäädännöllä.

Ed. Kuittinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota ed. Tainan

puheenvuoroon alkoholin kokonaiskulutuksesta. Tilastojen mukaan se on laskenut vuoden 1991 aikana 7,7:stä 7,4 litraan henkilöä kohti ja vuonna 92 väheni edelleen 7,2 litraan henkilöä kohti. Eli talouden taantuma vaikuttaa selvästi alkoholin kulutukseen, ja nyt on nousukautena kiinnitettävä huomiota, ettei tämä lähde nousuun myöskin alkoholin kulutuksen osalta.

Toiseksi, ed. Taina kiinnitti huomiota sosiaaliturvan rahoitukseen, ja olen samaa mieltä, että sen rahoituksen riittävyys on pidettävä mielessä, sillä alkoholiverotulot vähenevät verotuksen harmonisoinnin myötä.

Kolmanneksi, terveyden edistämiseen myös kiinnitän huomiota, erityisesti siihen, että alkoholin käytön osalta ainekeskeisyyden asemesta nykyistä enemmän korostetaan elämisen taitoja elämänkaaren eri vaiheissa. Myöskin sekä tutkimuksen että valistuksen olisi oltava hyvin eläväsä yhteydessä toisiinsa. Tässä yhteydessä viittaan Terveyskasvatuskeskuksen työryhmän raporttiin koskien tätä asiaa.

Lopuksi kiinnitän myöskin huomiota ravintoloitten ja anniskelupaikkojen valvontaan sekä sijainnin että toiminnan sisällön osalta. Korostan sitä, että Alkon ravintolavalvontaa on tehostettava. Jos ravintolan toiminta-ajatus tai liikeidea muuttuu, sitä suuremmalla syyllä tulee paikka tarkastaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Laineelle haluan todeta, että en sanonut, että monopoli aiheuttaa alkoholisairauksia. Alkoholisairauksia aiheuttaa nimenomaan alkoholin liikakäyttö. Väitin, että valtion monopoli ja se, että alkoholiverolla on valtiontaloudellista merkitystä, on saattanut vaikuttaa siihen, että haittavaikutuksista ei ole riittävästi tiedotettu ja tämä kansansairautemme on lähes vaiettu kuoliaaksi. Näin väitin ja olen tätä mieltä, että asia on juuri näin.

Toivon, että kun tilanne muuttuu osittain jo tämänkin lain myötä, se saa aikaan sen, että tiedotus tehostuu ja näistä haitoista todella annetaan tietoa niin, että ihmiset voivat ottaa vastuun alkoholin käytöstä itse. Tiedotuksessa on siis ollut aivan selvä puute.

Luulen, että monikaan iltaansa kaljakapakoissa viettävä mies ei tule ajatelleeksi, että kaljan juominen heikentää hänen aivojensa toimintaa ja todennäköisesti dementia uhkaa häntä vanhempana. Se vaikuttaa moneen muuhunkin seikkaan, joista miehet voivat olla huolissaan. Toivoisin, että näistä asioista paljon paremmin tiedotettaisiin, jotta ihmiset tietäisivät asiat valintoja tehdessään.

Ed. Puistolle, joka ei enää täällä ole, haluan kuitenkin todeta, että kyllä me kaikki olemme varmasti huolestuneita siitä, mikä ihmiset todellakin saa juomaan ja mikä on se yhteiskuntapoliittinen tilanne, joka meillä vallitsee. Siihen on kiinnitettävä erityisesti huomiota.

Ed. Ihamäelle haluan vielä todeta, että alkoholin väärinkäyttö on ehdottomasti vaarallisempaa kuin tupakan ja aiheuttaa yhteiskunnassa valtavasti paljon enemmän ongelmia kuin tupakka. Mutta onko tässäkin se sama ilmiö; Tupakkateollisuus on yksityistä ja alkoholimyynti on valtion monopoli.

Ed. K e m p p a i n e n: Arvoisa puhemies! Olen edustajien Laine ja Aittoniemi lailla kyllä yllättynyt ed. Tainan mielipiteistä. Minusta ne johtopäätökset, jotka hän on sosiaali- ja terveyspoliittisesti alkoholipolitiikkaan perehtyneenä tehnyt, ovat kyllä aika lailla vääriä ja päinvastaisia kuin pitäisi olla.

Ensinnäkin, jos ajatellaan valistusta, niin totta kai se on tärkeää. Mutta kyllä kai alkoholitutkijat, sosiaali- ja terveyspoliitikot, käyttäytymistutkijat ovat yksiselitteisesti kertoneet, että ne seikat, jotka vaikuttavat eniten ja oleellisesti kulutukseen, ovat hinta ja saatavuus, hinta ja saatavuus, eivätkä mitkään muut toimenpiteet eivät ole niiden rinnalla juuri minkään arvoisia. Vaikka me täällä sosiaalitanttamaisesti kuinka paheksumme suomalaisen rahvaan käytöstä, kuinka se ei osaa viinapäissään käyttäytyä hyvin, ei se valistus sinne asti yllä. Kyllä se on alkoholikulttuuri ja nimenomaan hinta ja saatavuus, jotka siihen vaikuttavat.

Myös siinä, että mainonta olisi sosiaali- ja terveyspoliittisesti edullista, ovat kyllä ed. Tainan johtopäätökset heittäneet häränpyllyä ja menneet päinvastoin. (Ed. Taina: Se oli valiokunnankin kanta!) — Minä en sellaista kantaa mietinnöstä suoraan lue, mutta joka tapauksessa se on väärä johtopäätös. Aivan varmasti mainonnan ainut tehtävä on kulutuksen lisääminen. Muutoin markkinoija ei rahaansa pistä mainontaan, jos ei saa isompaa katetta. Minkä ihmeen takia ne tahot sen tekisivät?

Ed. Taina sanoo, että siirtyminen mietoihin

jotenkin vähentäisi alkoholiongelmia. Se johtopäätös on täysin väärä. Ranska on tästä esimerkki. Siellä juodaan mietoja, ja siellä on maksat hajalla ja alkoholisairaudet ovat, olivatko ne, kymmenkertaisia Suomeen verrattuna. Joka tapauksessa tulen myöhemmin tuohon, mutta minusta Suomen alkoholipolitiikalla ja -kulttuurilla ei ole sinänsä mitään häpeämistä keskieurooppalaiseen nähden, koska siellähän ollaan tavallaan tulossa samoille linjoille meidän kanssamme. Tulen myöhemmin siihen, että meillä on kyllä aika huono itsetunto, jos meidän pitää surkutella suomalaisen tavallisen kansan alkoholinkäyttöä ja ihailla jotakin viinikulttuuria. Onko se hienompaa käyttöä kuin se, miten Suomessa käytetään? Minusta se johtopäätös on väärä.

Arvoisa puhemies! Vahvistan sen kannan, joka täällä on todettu, että lakiesityksen käsittely oli monipuolinen valiokunnassa ja harvinaisen rakentava ihan loppusuoralle asti. Eri vaihtoehtoja punnittiin, ja todella kiitettävästi oli mahdollisuus perehtyä erilaisiin asioihin ja keskustella niistä. Näin ei ollut enää loppuvaiheessa.

Kun minua on osittain arvosteltu siitä, että minun ei ollut mahdollista osallistua joka käsittelyvaiheeseen, minun on taas palattava EU-käsittelyyn. Kyllä oli kohtuutonta, että meidät pakotettiin istumaan ulkoasiainvaliokunnassa yötä ja päivää toisten valiokuntien kanssa päällekkäin ja poissa salista ja meidän odotettiin ottavan kahdessa paikassa kantaa ja myös saavan ne tiedot, joita silloin annettiin. Tässä en ota kyllä syytöksiä siitä, etten ollut koko aikaa valiokunnassa, vaan syy on kyllä eduskunnan työjärjestyksessä ja eduskunnan työjärjestyksen tulkinnassa, jonka puhemies teki ja pakotti tällä tavalla eduskuntaa. (Ed. Räty: Eikö jarrutusryhmällä ole mitään vastuuta!) — Ei sen jälkeen, kun tämä ryhmä pakotettiin sellaiseen käytökseen. — Halusin korostaa, että ei millään kahteen paikkaan ehtinyt juuri sen vuoksi, että väkisin yritettiin sellaista aikataulua, joka ei ollut mahdollinen ja josta jälkeenpäin on näkynyt, että se ei ollut millään tavalla mahdollinen.

Arvoisa puhemies! Alkoholilakiesityksen perusteet ovat minusta aika yksinkertaiset ja selvät. Alkoholilain muutosesityksessä ei ole mitään muuta tarvetta kuin Eta- ja EU-sopimuksesta tulevat velvoitteet. Se on yksinkertaisesti se, että Suomi Eta-sopimuksen perusteella ja EU-sopimuksen tulkinnan perusteella on velvollinen purkamaan Alkon monopolin muilta osin kuin vähittäismyynnin osalta. Tämä toki aiheuttaa alkoholilakiin muutostarvetta, mutta minusta tässä vaiheessa olisi pitänyt keskittyä vain tähän asiaan.

Sosiaali- ja terveyspoliittisesti pidimme suurena saavutuksena sitä, että Alkon vähittäismyyntimonopoli Suomessa säilyy. Minun mielestäni kyllä sosiaali- ja terveysvaliokunnan olisi pitänyt olla oikein mustasukkainen siitä, että tämä toteutuu ja me voimme pitää tämän ainoan tehokkaan sosiaali- ja terveyspoliittisen välineen, joka tuo mahdollisuuden saatavuuden säännöstelyyn, ei suinkaan holhoamiseen. Onko ongelmia jollakin alkoholin saatavuuden suhteen Suomessa tänä päivänä? Vastaus on minun mielestäni ei. Jonkin verran on vielä mahdollisuuksia hintapolitiikkaan ainakin sillä tavalla, että alkoholista ei tule alennusmyyntituotetta ja alkoholia hintapoliittisesti markkinoidaan. Muuta tarvetta alkoholilainsäädännön muuttamiseen ei ole. Tästä aiheutui tietysti se, että koska Alkolla oli muita tehtäviä ja myös sosiaali- ja terveyspoliittisia tehtäviä, lainsäädäntöä oli muutettava.

Täällä oli jo kommentoitu valvontaa ja hallintoa, ja minusta on hyvin epätyydyttävää, että päädyttiin lääninhallitusvaihtoehtoon. Minusta se ei ole tulevaisuuden kannalta oikea paikka. Nehän ovat alas ajettavia virastoja. Niiden kehittämiseen ei pidä satsata. Ne ovat monella Suomen alueella hyvin kaukana käytännöstä, niin kuin esimerkiksi Kainuussa. Ei meillä Oulusta tapahtuvaa valvontaa jonnekin Hossan perukalle koeta oikeana eikä mahdollisena.

Minusta olisi pitänyt — siihen on valiokunnan mietinnössä on jo vähän vihjaistu ja sitä erityisesti ed. O. Ojalakin on kannattanut ja valiokunnan puheenjohtajakin omana mielipiteenään, vaikka sitä ei saatu toteutetuksi — alkoholivalvonta liittää ehkäisevään kansanterveystyöhön. Nimenomaan sen olisi pitänyt olla osa sitä ja ... (Ed. O. Ojala: En minä niin esittänyt!) — Niin, no ehkä ei samoilla sanoilla. — Mutta minusta se on hyvin perusteltu tavoite. Jos esimerkiksi sanotaan, että yhteiskunnassa kaavoitus ja kaikki muu pitää ottaa huomioon sosiaali- ja terveyspoliittisista ja ennalta ehkäisevistä syistä, kyllä minusta nimenomaan alkoholipolitiikka on sellainen, että se on osa ennalta ehkäisevää kansanterveystyötä. Sen takia sen olisi pitänyt olla kuntien tehtävä; ei tietystikään joka kunnassa ole viranhaltijaa, mutta kuntaliitoissa ja kuntien vastuulla joka tapauksessa. Tältä osin hallituksen esitys ei ole hyvä, mutta toivottavasti sitä vähitellen voidaan muuttaa.

Arvoisa puhemies! Täällä on monessa puheenvuorossa arvosteltu kovasti suomalaista alkoho-

lipolitiikkaa ja lainsäädäntöä. Hieman pelkistän ja kärjistän, mutta minusta tässä on käytävä puolustukseen. Minusta meidän ei tarvitse ottaa mallia Keski-Euroopasta esimerkiksi terveys- ja sosiaalipoliittisista syistä. Minua harmittaa tällainen sosiaalitanttamainen asenne, jota täällä alkoholin käyttöä kohtaan osoitetaan. Minusta ei ole oikein, että eliitti ja hieno porukka paheksuu ja projisoi ehkä mahdollisesti omiakin ongelmiaan rahvaaseen, kansaan, kuinka se ei osaisi alkoholia oikein käyttää. Sanoudun kyllä siitä irti. En ole mikään sosiaalitaatta ja olen itsekin varmaan kokenut omalla kohdallani alkoholin haittavaikutuksia ja joskus joutunut sen kanssa sinunkaupat tekemään ja tiedän, että nuoret ihmiset myös aina hakevat kokemuksensa siitä ja tulevat jossakin vaiheessa alkoholia kokeilemaan.

Liikennejuopumus- tai rattijuopumuskysymyksessä minusta meillä ei ole ollenkaan häpeämistä. Liikenne on raitistunut, ja rattijuopot ovat erittäin pieni prosentti alkoholin käyttäjistä. He ovat rikkeen toistajia valtaosaltaan ja — en muista prosenttiosuuksia tarkalleen — joka tapauksessa 95 prosenttia tai yli liikennejuopumuksista on tällaisten ihmisten aiheuttamia. Yhden kerran liikennejuopumisesta kiinni jääviä voi olla, mutta he eivät uusi tekoaan vaan saavat siitä valistusta.

Muutenkin itsetunnon puute suomalaisessa alkoholipolitiikassa minua kyllä tavallaan harmittaa. Sosiaalivaliokunnassakin perusteltiin mainoskieltoa sillä, että meidän pitäisi oppia lausumaan ranskaa, ja täällä salissakin ed. Puisto totesi, että pitäisi osata Alkossa lausua oikein tuotteen nimi, jotta osaisimme sieltä hakea. Mielestäni pitäisi tunnustaa, että me olemme edelläkävijöitä sosiaali- ja terveyspolitiikassa ja alkoholipolitiikassa ja myös EU-maat ovat tulossa meidän mukaamme. Näissä maissa alkoholipolitiikka on näihin asti ollut lähes puhdasta maatalouspolitiikkaa, Suomessa se on sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Vähän pelkistäen tässä on sellainen asetelman muutos menossa, että Keski- ja Etelä-Euroopan ylijäämäviinit aiotaan juottaa suomalaiselle rahvaalle, niin että se oppii oluen käytöstä viinien käyttöön. Luultavasti vielä hyvin huonolaatuinen viini tuodaan tänne, kun on hienoa, että hapan viini tai kuiva viini maistuu hyvältä; tällä tavalla meidän pitäisi muuttaa omaa käyttäytymistämme.

Minusta on rehellistä tunnustaa, että Suomi on olutkulttuurimaa. Suomi on ensinnäkin raaka-aineiltaan ja pitkältä, satavuotiselta, perinteeltään sellainen. Kulttuurieroja on muuallakin.

Alkoholihaitoista lääkärinä toteaisin vielä sen, että jos me nyt kovin näitä mietoja juotamme tälle rahvaalle, kyllä maksasairaudet ja muut tulevat meidän sosiaali- ja terveystyöntekijöidemme vastuulle. Kun eliitti pääsee europöytiin ja puhumaan hienosti ranskaa ja käyttämään hienoja juomia, nämä roskat tavallaan lakaistaan terveyskeskuksiin ja sairaaloihin alkoholisairauksina, ja yhteiskunnan kustannukset nousevat. Ehkä vähän kärjistin ja pelkistin, mutta minusta asiassa on tämäkin näkökohta, eikä meidän pidä turhaan huonoa itsetuntoa kokea siitä, että suomalainen joskus juopuu. Kuitenkin esimerkiksi järjestyshäiriöt ymmärtääkseni ovat vähenemässä ja suomalainen asteittaisen vapauttamisen, liberalisoinnin, linja on ollut varsin hyvä. Poliisimies ed. Aittoniemi en tiedä lieneekö saanut kuria humalaisille, mutta poliisi ja järjestyksenpito mielestäni on parantanut koko ajan olosuhteita.

Kun kulutuksen ja haittojen välisestä yhteydestä keskustellaan — jo monessa sosiaalitanttamaisessa puheessa on päivitelty, että kun meillä on korkeampi alkoholin kulutus, niin meillä on sitten alkoholisairauksia enemmän — niin otetaan esimerkki rajan takaa lännestä Ruotsista ja Norjasta. Siellä on tiukempi alkoholikulttuuri kuin meillä hintapoliittisesti, alkoholi on kalliimpaa. Siellä on kokonaiskulutus vähäisempää ja myös alkoholisairastaminen vähäisempää. Kun puhutaan alkoholin aiheuttamista käytöshäiriöistä, niin kyllä kai meistä monet ovat matkustaneet Keski- ja Etelä Euroopassa, kyllä osaa keskieurooppalainenkin meukata. Brysselin Hazel-stadionilla muutama kymmenen brittiä sai 40 ruumista aikaan, kun jalkapallo-ottelussa lähtivät juovuspäissään tekemään haittoja. Ei meillä ole tällaista kuitenkaan tapahtunut. Minusta sen takia pitäisi puolustaa suomalaista omaa alkoholipolitiikkaa ja alkoholilainsäädäntöä ja tehdä muutokset vain tarpeen mukaan.

Miten kävi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa? Minusta täällä on näitä kahta kohtaa kommentoitu, joihin muutoksia tehtiin, ja mielestäni harkitsematta. Niin kuin totesin puheeni aluksi, mielestäni ei olisi mitään syytä tehdä alkoholipoliittisia muutoksia muutem kuin syvällisen, vilkkaan kansalaiskeskustelun jälkeen tutkimustuloksiin pohjautuen ja hyvällä valmistelulla ja sillä tavalla, että muutoksille on yhteiskunnallinen tarve. Minusta näitä ei ollut nyt olemassa, vaan nyt todella lyhytjännitteisesti muutamia päätöksiä

tehtiin. Toistan vain sen, minkä vastauspuheenvuorossani sanoin: Ylivoimainen enemmistö alkoholipolitiikan kanssa työskentelevistä Alkon pääjohtaja Suomista myöten varoitteli, että ei pidä tehdä äkkinäisiä muutoksia esimerkiksi vähittäismyynninkään suhteen, vaikka varmasti Alko on vahvin yksikkö tuottamaan uusia tuotteita ja hyötymään kaikista niistä uusista markkinoista, joita me olemme avaamassa.

Meillä on alkoholipolitiikassa mielestäni ollut pari kolme sellaista virhettä, joista olisi pitänyt oppia. Ensimmäinen oli keskioluen vapauttaminen 70-luvulla. Minusta tässä ollaan vähän samalla tavalla ja ehkä samanlaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa hyväuskoisesti tekemässä muutosta. Luullaan, että me tarvitsemme vapaampaa kulttuuria. Näin ei pitäisi mielestäni tehdä, vaan ottaa oppia ja muistella, mitä haittavaikutuksia siitä tuli.

Ehkä pari muutakin epäkohtaa on tämän päivän alkoholipolitiikassa tai alkoholikulttuurissa lieveilmiöinä. Ravintolatoimintaan on tullut seksibisnes tai mitä siinä lieneekään. En ole kovin syvällisesti ehtinyt siihen tutustua, mutta ainakin siihen on reagoitu ja sitä on pidetty hyvin pahana ongelmana. Kun kysytään ihmisiltä, jotka nyt vaativat vapaampaa alkoholipolitiikkaa, niin eivät he ainakaan tämän ongelman ratkaisemiseksi esitä mitään muuta kuin holhousta, sääntelyä ja kieltämistä. Olen odottanut sellaista keskustelua, että mentäisiin tässäkin keskieurooppalaiseen malliin ja ruvettaisiin vähitellen sietämään ravintoloihin tullutta ilmiötä. Jos kerran ollaan sitä mieltä, että suomalaista ei saa viinassa holhota, niin miksi pitää seksissä? — Meinasin sanoa suomeksi tämän sanan, mitä suvun jatkamisesta käytetään, olisiko ollut paha täältä sanoa. — Mutta jos kerran alkoholin käytössä ei holhousta hyväksytä, niin miksi sitten jollakin muulla elämänalueella?

Sitten näihin epäkohtiin. Kun on tunnustettu, että nämä ovat epäkohtia, niihin pitää etsiä sellaisia ratkaisuja, jotka kestävät ja joissa me emme tavallaan itse ulkopuolelle asettuen ryhdy arvostelemaan toisia tai projisoimaan omia ongelmiamme toisten käyttäytymiseen ja paranna omaa mainettamme, että enhän minä humalassa meuhaa, vaikka joku puoluesihteeri jossakin törttöileekin. Se on suuri rahvas, joka ... (Ed. Ihamäki: Ketä edustaja tarkoittaa?) — Anteeksi, missä kysymyksessä? Lehdissä on ollut joku tällainen, josta en tiedä, mikä siinä totuus on. (Ed. Ihamäki: Sitä minäkin!)

Kaiken kaikkiaan vähittäismyyntikysymys minusta on kahdella tavalla ongelma. Kuten jo aikaisemmin totesin, minusta ei olisi ollut mitään tarvetta kokeilematta ja harkitsematta laajentaa nykyistä käytäntöä.

Sosiaalivaliokunta yksimielisesti päätti siitä, että keskiolutanniskeluun eli siihen anniskeluun, jossa saa tarjoilla 4,7:ää prosenttia miedompia alkoholijuomia, olisi otettu ne tuotteet, joita halutaan vähittäismyyntiin. Siinä me olisimme nähneet, minkälainen markkinaosuus se on, minkälaisia tuotteita sinne tulee, tuodaanko sellaisia makeita karkkituotteita, jotka markkinoinnissa kohdistetaan selvästi sellaisiin ihmisryhmiin, joille se on haitallinen vai mitä. Joka tapauksessa tällaisia epäilyjä on, että näiden aineiden liberalisointi ei tapahdu oikeassa järjestyksessä ja haittavaikutuksia niistä tulisi. Minusta tämä olisi ollut hyvä tapa kokeilla. Sen takia minusta vähittäismyyntiin ei vielä ainakaan olisi pitänyt tuoda uusia tuotteita.

Kun täällä on niin paljon olutkulttuuria arvosteltu, niin minusta on vaikea uskoa, että epäkohdat lievenevät sillä, että sen viereen tuodaan lisää aineita, joista voi tulla oma ongelmansa. Ei kai asia ole sillä tavalla, kuin valiokuntakäsittelyssäkin sanottiin, että olut on miesten juoma ja täytyy saada naisten juoma vierelle. Sitten kun niitä yhdessä nautitaan, tulee vähemmän haittavaikutuksia. Tämä ei pelaa ihan samalla tavalla, kuin se, että armeijaan otetaan naisia tai hirviporukkaan; puheet siistiytyisivät, ja sitten me kunnioitamme enemmän kanssaihmisiämme ja käyttäydymme hyvin. Minä en usko, että tällä tavalla olutkulttuuriongelma olisi hävinnyt.

Toinen ongelma vähittäismyynnissä on tilaviinikysymys. Minusta tätä on käytetty, niin kuin jo totesin, troijan hevosena tai tekosyynä. Me olemme nyt ryhtyneet siihen, mihin Bryssel ei pystynyt: murtamaan vähittäismyyntimonopoliamme, me itse sitä täällä rupeamme murtamaan. Tilaviini on pieni tekijä, varmasti promillen osien luokkaa, seuraavan parin kolmen vuoden aikana siitä myynnistä, joka on esimerkiksi oluessa tai siinä viinimyynnissä, jota halutaan nyt edistää. Niin kuin ministeri totesi ja itse totesin ja valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todettiin, oli hallituksen tarkoitus, että sille luodaan toimintaedellytykset. Mutta tätä käytettiin nimenomaan sillä tavalla, että tässä nyt tätä Alkon vähittäismyyntimonopolia, meidän ainoata sosiaali- ja terveyspoliittista asettamme, ollaan murtamassa eli Brysselin kortilla muuttamassa näitä asioita. Samanlaisia asioitahan tässä talossa on muutamia ollut: esimerkiksi lääkärien eurokoulutus tai

tupakka-aski, kuinka suuri varoituskyltti pitää olla — kun Euroopassa se on pienempi, meidänkin piti tupakka-askin varoitustekstiä pienentää jne.

Sitten on iso ongelma tämä mainontakysymys. Sama pätee tämän osalta: Pitääkö siinä hyväksyä tilaviini? Ne on niin harvoja ne pullot, joita ainakin aluksi tuotetaan ja sahdin osalta samaten, että tuskin niitä televisioon kukaan tulee mainostamaan ja tuskin niistä ainakaan alussa tulee sellaisia massatuotteita, että niitä pystytään mitenkään tuotemerkkeinä markkinoimaan niin, että niitä voitaisiin mainostaa. Onkin aivan varma, että niistä tieto välittyisi esimerkiksi paikallislehtien kautta, suusanallisesti jne. Maatilamatkailijat, jotka paikalle tulevat ja näkevät, että siellä on hyvä tuote, sen sieltä ostavat.

Niin kuin ministerikin totesi ja niin kuin itse olen todennut, myynti olisi voitu järjestää ilman ajamista Alkoon myös tämän tilan yhteydessä, koska siitä ei varmasti tulisi sen enempää järjestyksenpito-ongelmia kuin sosiaali- ja terveyspoliittisia haittojakaan. Mitä kannanottoa täällä en ymmärrä, minkä ed. Taina tässä suhteessa otti.

Minusta tässä mainonnassakin olisi pitänyt edetä siinä järjestyksessä, että me ensin kokeilemme ja otamme asteittain tähän tuotteita mukaan. Hallituksen esityshän oli tältä osin minusta epätyydyttävä — tämä vastauksena siihen, kun edustajat Stenius-Kaukonen ja O. Ojala kysyivät, miksi me emme kannata hallituksen esitystä. Tässähän oli keinotekoinen hyväksyntä tälle nykyiselle olutmainonnalle ja se ei olisi ollut tasaarvoinen muihin tuotteisiin nähden eikä ehkä ulkomaisiinkaan. Joka tapauksessa ne haittavaikutukset nyt näemme ykkösoluen mainonnassa, jossa tosiaankin näytetään lähes tyhjää jääkaappia, jossa tärkein tuote on olut eikä siellä sitten muuta ole, tai alkoholituotetta mainostetaan jollakin myönteisellä asialla: voiman lisäyksellä, myönteisellä kulttuurilla tai sellaisella hyvällä elämäntavalla. Minusta se on väärin, ja se mainonta nyt joka tapauksessa valiokunnan yksimielisellä päätöksellä yritetään saada kuriin.

Mutta se, minkä verran muuta mainontaa samalla sallimme, olisi pitänyt myös hyväksyä kokeilun kautta, niin että olisimme ottaneet nämä alle 4,7 prosenttia sisältävät tuotteet ja katsoneet, minkälaista markkinointia, minkälaisia tuotteita sinne on tulossa ja miten ne otetaan vastaan.

Arvoisa puhemies! Toisen käsittelyn yhteydessä silloin, kun tehdään esityksiä, tulen tekemään muutosesityksen tähän vähittäismyyntipykälään sillä tavalla, että se hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa, ja toisen muutosesityksen tähän mainospykälään niin, että se sisällöltään olisi muuten tämän valiokunnan esittämä muoto, mutta että 4,7:ää prosenttia vahvempien alkoholituotteiden mainostaminen olisi kiellettyä.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että ed. Tainan puheeseen pyysin puheenvuoroa, mutta en siinä yhteydessä saanut. Mutta tässä yhteydessä, jos puhemies sallii, niin toteaisin, että liika alkoholin käyttö on tietysti hyvin yksilökohtainen kysymys, miten kukin persoona alkoholia kestää. Siihen liittyviä tekijöitä ovat hyvin moninaiset ilmiöt ihmisessä: Ihmisen koko, paino jne. Ihmisen alkoholinsietokyvyn rajan löytäminen on kiinni hyvin monista seikoista. Muun muassa yleinen fyysinen kunto ratkaisee myös, kuinka paljon alkoholia kestää, humaltumisen aste.

On aivan totta, että suomalainen alkoholikulttuuri on edelleen sitä, että juomme alkoholia humaltuaksemme, nauttiaksemme siitä humalatilasta. Meillä on erittäin huono alkoholikulttuuri siinä suhteessa, että käyttäisimme alkoholia ainoastaan seurustelujuomana. Yleinen tapa on edelleen, sen näkee kapakoissa, sen näkee myös hyvin monissa tilaisuuksissa, että juomme alkoholia humaltuaksemme, emme kuitenkaan niin, että siinä kulttuurilla olisi kovinkaan paljon tekemistä. Se, että me saisimme EU:n myötä eurooppalaista ja ranskalaista viinikulttuuria Suomeen, on varmasti pitkä matka.

Täytyy, puhemies, todeta myös se, että tällä hetkellä laman myötä alkoholin kotipoltto eli pontikan keitto on lisääntynyt huomattavasti ja pontikan juominen. Pontikkaan liittyvä kulttuuri on taas suomalaista alkoholikulttuuria parhaimmillaan. Pontikan tekemiseen liittyvään kulttuuriin suomalaisessa alkoholipolitiikassa kokonaisuudessaan ei tässäkään laissa oteta kantaa, mutta siinä jos missä suomalainen identiteetti on hyvin syvällä.

Mitä tulee kaikkeen muuhun alkoholituotteiden käyttöön, niin olen ehdottomasti sitä mieltä, että miedot viinit olisi saatava ruokakauppaan. Tässä asiassa me olemme, puhemies, eurooppalaisella tasolla.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. K u i t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Kemppainen, että mietintö olisi tullut saattaa

siihen muotoon, missä hallituksen esitys oli alun perin, ja kannatan myös ministeri Huuhtasen perusteluja tälle asialle. Ilmeisesti vaarana ei ole Euroopan unioni, vaan me itse avatessamme alkoholin käyttöä laajemmaksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan perustelut olivat aivan hyvää tarkoittavat sosiaali- ja terveyspoliittisilta asioiltaan, mutta lopputulos oli päinvastainen. Esitetyt pykälät, jotka valiokunnan äänestyksen jälkeen tulivat mietintöön, avaavat alkoholin käytön mahdollisuuksia liikaa. Olisi tullut edetä pienemmin askelin.

Sen sijaan en kannata kyllä ed. Kemppaisen sitä puheenvuoroa, jossa hän puhui lääninhallituksen asemasta. Kannatan tätä hallituksen esitystä ja pidän luontevana, että lääninhallitus valvoo alkoholin lupakäytäntöä.

Kiinnitän huomiota viinitila-asiaan. Minusta ministeri Huuhtasen perustelut olivat hyvät. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä tuli esille, että noin 50 viinitilaa ehkä olisi kannattava määrä Suomessa.

Sen lisäksi en ole samaa mieltä ed. Kemppaisen kanssa ravintolakulttuurista ja puheenvuorosta, jossa hän puhui seksibisneksen lisääntymisestä. Valiokunta on useissa yhteyksissään kiinnittänyt siihen huomiota, että on katvealue lainsäädännössä, alkoholi- ja rikoslainsäädännössä, joka ei kuulu kenellekään. Erittäin tärkeänä pidän sitä, että tämä epäkohta korjataan.

Ed. K a u p p i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen minusta kyllä erittäin loukkaavasti puhui monista suomalaisista. Hän jakoi suomalaisia rahvaaseen ja muihin ja puhui, ikään kuin olisi itse kuulunut johonkin erikoisominaisuuksia omaavaan porukkaan. Vähän semmoinen kuva kyllä tuli. Minä sanoudun irti ainakin tällaisesta arvioinnista.

Toisaalta en ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti sillä, että on yhteiskunnallinen tarve. Mikä se tarve on? Onko se silloin, kun tarvitaan verotuloja yhteiskunnalle lisää? Minusta on aivan moraalitonta, että kenties lähdettäisiin vapauttamaan alkoholipolitiikka, jotta saataisiin verotuloja. Mutta Suomen kansan perustietohan on se, että tässä talossa osataan aakkosista a ja ö eli Alko, auto ja öljy. Sieltä aina rahaa otetaan silloin, kun sitä tarvitaan.

Seksistä ja holhoamisesta tietysti riittäisi monenkin puheen verran asiaa, mutta sanoisin, että tuskin sinne armeijaan niitä seksipoliiseja sen kummemmin kuin katujyriäkään tarvitaan niin kuin ennemmin. Eivätköhän aikuiset ihmiset osaa hoitaa asiansa itse.

Toisaalta mitä suomalaiseen alkoholikulttuuriin tulee, monikohan meistä lienee voinut sulkea korvansa sellaiselta laulunpätkältä, että "oi, jos kaikki järvet viinaksi muuttuisi".

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuoro oli hyvin ristiriitainen. Hän arvioi, että Suomi on olutkulttuurin maa. Jotenkin tulin siihen tulokseen, että hän piti hyvänä sitä, että suomalaisille ei muita alkoholijuomia siinä rinnan tulisikaan tarjota. Muistutan nyt ed. Kemppaista vielä kerran siitä, että kaikesta käytetystä alkoholista oluen osuus on 53 prosenttia. Ed. Kemppainen yrittää kovasti nyt säännellä sitä 47:ää prosenttia, mutta ei halua kiinnittää mitään huomiota 53 prosentin ongelmaan.

Ihmettelen myös ed. Kemppaisen ihannointia nykyisestä suomalaisesta olut- ja alkoholikulttuurista, koska ongelmanahan siinä mielestäni on, että suomalaisten käyttäytyminen on erittäin humalahakuista. Emme osaa tietyllä tavalla nauttia juomista ilman humalahakuisuutta. Tässä ennen kaikkea opetuksella, kasvatuksella ja valistuksella on erittäin suuri osuus. Uskon kuitenkin, että suomalaiset näiden asioiden kautta pystyvät myöskin edistymään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen totesi, että hintapolitiikka alkoholin suhteen on ollut Ruotsissa ja Norjassa paljon ankarampaa kuin Suomessa ja että sillä on ollut vaikutusta niin, että alkoholin käyttö on ollut siellä vähäisempää. Nyt kun hintapolitiikka alkoholipolitiikan välineenä muutoksien johdosta Suomessa vähenee, samalla tavallaan tapahtuu se, että alkoholilaille, jota käsittelemme, jää paljon aikaisempaa vähäisempää merkitystä ja vaikutusta tosiasialliseen kulutukseen. Näin ollen minä oikeastaan vähän ihmettelen sitä ylisuurta uhoa, mitä yksityiskohtiin ja painotuseroihin, mitä meillä nyt saattaa olla tämän lain suhteen, täällä esitetään.

Olisin vielä halunnut kommentoida ed. Kemppaisen olutkulttuurikysymystä, kun hän sitä puolusti, että me olemme sen ottaneet aikaisemmin erikseen alkoholipolitiikassa ja tässä uudessa laissa sanaa "olut" ei ollenkaan mainita. Käsitykseni mukaan on kuitenkin niin, ja ehkä tutkimuksetkin sitä tukevat, että naisten seurassa miehet ensinnäkin juovat vähemmän, humaltu-

vat vähemmän ja puhuvat sitä paitsi siistimpiä puheitakin.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Kemppaiseen käsitykseen siitä, että hinta ja saatavuus ovat tärkeitä alkoholin kulutusta sääteleviä tekijöitä. Toki myös mainonnan tarkoitus on lisätä kulutusta, mutta mainonnan tarkoitus on myös toisten vaihtoehtojen esittäminen. Kehitys kehittyy, ja siksi alkoholin kulutustottumukset ja käyttö muuttuvat vuosien saatossa. Kysymys kuuluukin: Pitääkö lainsäädännön myös seurata aikaansa?

Toki Ranskassa juodaan paljon, ja siellähän on paljon alkoholisairauksia, kuten maksasairauksia. Ranskassa tiputellaan joka päivä. Suomalaisena vanhana kansantapana oli ottaa kunnon kännin kerran viikossa tai kahdessa. Voidaan ihan keskustella siitä, oliko suomalaisten tapa terveyspoliittisesti parempi kuin se, että aletaan ottaa joka päivä.

Vertailun vuoksi haluan esittää yhden näkökohdan. Sepelvaltimotautihan on Suomessa kansantauti. Sitä esiintyy Ranskassa paljon vähemmän kuin meillä. Syyksi on esitetty punaviiniä ja sen sisältämää alkoholia ja antioksidantteja, jotka pitävät suonten seinämät puhtaina. Mielenkiintoista on todeta, että kuolevuus on kuitenkin molemmissa maissa sama. Suomessa kuolinsyy on sepelvaltimotauti. Ranskassa kuolinsyy on maksakirroosi. Että suo siellä, vetelä täällä.

Haluan vielä lopuksi todeta, että vaikka alkoholipolitiikkaa vapautetaan, periaatteen tietysti pitäisi olla, että alkoholin käytöstä ei saa olla haittaa muille ja on toivottavaa tietysti, ettei siitä olisi haittaa asianomaiselle itselleenkään. Ongelma on vain siinä, että usein asia ei näin ole.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytin vähän pelkistetyn ja poleemisen puheenvuoron ja sain vastauksia. Se on hyvä.

Mitä EU-kulttuuriin tulee, katsokaapa, mitä te saitte maatalouspolitiikassa. Saitte rasvattoman maidon hinnan nousemaan oikein rajusti. Sellaista terveyspolitiikkaa meille tuo EU.

Ed. Vehkaojalle: Kun tosiaan olen samaa mieltä, että hintapolitiikan käyttö vähenee, minusta johtopäätös olisi se, että kun alkoholipoliittiset keinot vähenevät, ei pidä äkkiä liberalisoida silloin, vaan silloin juuri pitää tehdä harkiten kaikki uudet toimenpiteet. Ja nyt ollaan tekemässä siinä väärin.

Kun minä pistin vastakkain oluen ja viinin, niin en minä oluttakaan puolusta. Minä totesin, että millä tavalla tahansa nautitun alkoholin määrä ratkaisee alkoholihaitat alkoholisairauksina. Jos olutta käytetään 53 prosenttia, niin toivottavasti se jakautuisi sillä tavalla, että yhä useampi ottaisi. Mutta ei se sillä parane, jos kokonaiskulutuksesta ottaa esimerkiksi viini vaikkapa 50 prosenttia. Samat haitat tulevat sitten, ja todennäköisesti, kun viinejä markkinoidaan, kulutus lisääntyy ja haitat tulevat samalla lailla.

Seksibisnespelkistys oli ilmeisesti vähän liian vaikeasti tehty. Itse olen samaa mieltä kuin ed. Kuittinen, että rajoittavat toimenpiteet ovat siinä ihan oikeita, mutta minä yritin verrata sitä osoittaen, että niin on alkoholipolitiikassakin.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunnellessani haluaisin nostaa esille kehotuksen siitä, että jokainen edustaja lukisi hallituksen esityksen, siis esityksen n:o 119, vielä uudelleen tarkkaan. Kaikki varmaan ovat sitä tietysti lukeneet, mutta ehkä on unohtunut. Erityisesti ed. Tainan, joka nyt ei ole paikalla enää, pitäisi lukea mm. sivulta 17 sivulle 22. Hallituksen esitys on laadittu — olen vähän jäävi sanomaan, mutta kuitenkin sanon — erityisen suurella huolella, myös nykytilanteen arviointi, mikä sisältyy mainitsemilleni sivuille. Siellä myös puhutaan, mitkä ovat Maailman terveysjärjestön hyväksymät tavoitteet ja Maailman terveysjärjestön Euroopan aluekomitean hyväksymät alkoholipoliittiset tavoitteet. Minä uskallan väittää, että noissa elimissä on aikamoinen asiantuntemus, ja tätä esitystä laadittaessa näitä tavoitteita on pidetty mielessä, ja perustana koko hallituksen esitykselle oli, että me pidämme kiinni sosiaali- ja terveyspoliittisesta lähtökohdasta Suomen alkoholipolitiikkaa uudistettaessa.

Se, että me uudistamme alkoholipolitiikkaa, johtuu, niin kuin täällä on tullut ilmi, nimenomaan Eta-sopimuksesta ja nyt sitten EU-jäsenyyden voimaantulosta, eli valmistaudumme niihin muutoksiin, jotka ulkoa meihin painetta luovat ja edellyttävät muutoksia. Voin todeta, että Ruotsi ja Norja kulkevat tässä suhteessa aika paljon meitä jäljessä. Siellä ei käsitellä vielä näitä kysymyksiä, kun meillä nyt jo ollaan hyväksymisvaiheessa.

Hallituksen esitys perustui edellisen kansliapäällikön von Hertzenin työryhmän pohjatyö-

hön, ja sen jälkeen sitä valmisteltiin ministeriön virkatyönä. Itse olin siihen aikaan vastuullisena ministerinä näissä asioissa ja tunnen nämä kysymykset. Nyt sitä taustaa vasten onkin mielenkiintoista katsoa, mihin suuntaan sosiaali- ja terveysvaliokunta on tätä esitystä vienyt.

Vielä sen verran sanon menneestä, että valtioneuvostossa, kun esitystä annettiin, jouduttiin muutamista kohdista äänestämään, ja niissä jäin itse vähemmistöön, sanoisin pääsääntöisesti, ministeri Huuhtasen kanssa, ja tiesimme, että paineita tämän muuttamiseen joiltain osin tulee. Mutta todella syvästi hämmästelen ja pahoittelen sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on näissä muutamissa keskeisimmissä kohdissa antautunut joillekin käsittämättömille voimille ja unohtanut sen sosiaali- ja terveyspoliittisen vastuun, joka tuolla valiokunnalla pitäisi tässä maassa olla eduskunnan päätöksiä valmistellessaan. Nuo antautumiset näkyvät erityisesti kahdessa kohdassa: Alkon monopolin purkamisessa ja toisaalta mainontakysymyksessä.

Täällä äsken käydyssä keskustelussa selvisi jo hyvin se, että ei näillä kulttuuriasioilla niin kauhean paljon merkitystä ole alkoholipolitiikassa. Kyllä hinta ja saatavuus määräävät alkoholin kulutuksen. Se on aivan kirkkaasti kaikkien asiantuntijoiden yksiselitteinen johtopäätös selvitysten ja tutkimusten perusteella niin meillä kuin monissa muissakin maissa. On siis aivan kiistaton tosiasia, että saatavuuden ja hinnan vaikutus on kaikkein suurin.

Tämä hallituksen esitys lähti siitä, että Alkon monopoli purettaisiin kahdessa vaiheessa. En lähde kertaamaan, miten se oli. Sen voivat kaikki lukea, mutta sosiaali- ja terveysvaliokunta on päätynyt siihen, että tehdään niin, kuin Suomen maatalouden tuhoamisessakin on päätetty: Brysselin ehdoilla eli kertarysäyksellä räväytetään kaikki pois ensi vuoden 1 päivänä seurauksista kovinkaan paljon piittaamatta.

Hallituksen esityksessä oli siis kaksivaiheinen purku. Hallintoon, erilaisiin järjestelmiin, verotukseen liittyviin kysymyksiin, henkilöstön asemaan, jossa tapahtuu suuri muutos tässä yhteydessä, voidaan silloin varautua riittävällä huolellisuudella ja toisaalta varmistetaan sosiaali- ja terveyspoliittinen lähtökohta koko tälle uudistukselle. Tämän muutoksen, jossa siis valiokunta esittää kertarysäystä monopolin purussa, seuraukset ovat varmasti ministeriöön perustettavassa Tuotevalvontakeskuksessa ja myös lääninhallituksissa aika merkittävät. Mutta tähän nyt on päädytty, valitettavasti.

Toinen kysymys on se, että Alkon monopolin purussa oli ajatuksena, että kahdessa vaiheessa puretaan monopolin osat, jotka on pakko Etasopimuksen ja EU-jäsenyyden takia purkaa, mutta pidättäydyttäisiin vain siihen, mikä on välttämätöntä eurooppalaisen paineen edessä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsittämättömästä syystä mennyt siihen, että myös vähittäismyyntimonopolia on lähdetty purkamaan, vaikka me sisukkaasti taistelimme Brysselissä EU-jäsenyysneuvotteluissa sen puolesta, että saamme säilyttää vähittäismyyntimonopolin nykyisellään, ja tuossa sisukkaassa taistelussa menestyimme. Me saimme luvan pitää vähittäismyyntimonopolin, koska sitä ei pidetä kaupallisena monopolina, vaan se on sosiaali- ja terveyspoliittisesti perusteltu. Nyt sosiaali- ja terveysvaliokunta, hämmästyttävää kyllä, on kahdella tavalla 13 ja 14 §:ien ja tilaviinimenettelyn osalta purkamassa, romuttamassa, ensimmäisin — ei tosin merkittävän suurin askelin, mutta kuitenkin — periaatteellisesti merkittävällä tavalla vähittäismyyntimonopolia. Siihen ei olisi ollut mitään tarvetta. Siksi hallituksen esitys tältä osin pitäisikin täällä hyväksyä, kun toisessa käsittelyssä näistä asioista äänestetään.

Tilaviinin myynnin osalta totean, että täällä on aivan käsittämättömiä suuria ajatuksia, että sillä olisi jotain valtavaa merkitystä. Euroopan unionin alueella on valtava viinimeri huonolaatuista, erittäin halpaa viiniä — ja on varmasti hyvälaatuistakin viiniä, mutta ennen kaikkea huonolaatuista — ja siellä silmät kiiluen odotetaan, milloin rajat avautuvat tämän viinin vyöryttämiseksi Suomeen. Näin tulee tapahtumaan hyvin pian, ja Suomi ja Pohjola täyttyvät näistä halvoista huonolaatuisista euroviineistä. Siinä kilpailussa suomalaisissa olosuhteissa tuotettu viini ei tule pärjäämään. Siitä ei ole kenellekään pysyväksi leipäpuuksi. Sellaista hintaa siitä ei varmastikaan saada, eikä päästä siinä suhteessa mihinkään maaseudun pelastamiseen.

Toisaalta totean, että hallituksen esitys sisältää sen mahdollisuuden, että tilaviinin myynti on mahdollista. Se on luvanvaraista toimintaa niin kuin koko alkoholimyynti kaikkialla, mutta meillä oli nimenomaan tarkoituksena, että tämä pykälä rakennetaan niin, että jokaiselta tilalta voidaan tietyin edellytyksin Alkon monopolin sisällä tuo myynti järjestää, jos ehdot täyttyvät. Tämä menee nyt pitemmälle.

En usko, että siinä olisi ollut mitään erityistä byrokratiaa, vaikka olisi hieman tiukempaa linjaa vielä pidetty tässä suhteessa. Nimenomaan se,

että valiokunnan mietinnössä tilaviinikysymystä perustellaan elinkeinopoliittisilla syillä, on huono asia, koska juuri sitä me emme käyttäneet Brysselin neuvotteluissa vaan nimenomaan kansanterveydellistä syytä vähittäismyyntimonopolin ylläpitämiselle. Tässä suhteessa valiokunta on harhautunut aika pahan kerran, mutta en halua tätä asiaa siinä mielessä korostaa, että sillä olisi valtavan suuri merkitys. Eihän sahdillakaan ole ollut tässä maassa mitään käytännön merkitystä alkoholipoliittiselta kannalta.

Arvoisa puhemies! Toinen kysymys on mainonta, joka on ollut paljon esillä. Myönnän, että hallituksen esitys mainontapykälän osalta oli huono. Itse edustin ja esitin toisenlaista kantaa mutta jäin vähemmistöön hallituksessa. Hallituksessa lähdettiin siitä, että suurin piirtein nykyinen järjestelmä pidettäisiin voimassa tulevaisuudessakin ainakin toistaiseksi ja mentäisiin mahdollisesti kokeilujen kautta ja tutkittaisiin vähän menetelmiä ja toisaalta seurattaisiin myös, mitä Ruotsi ja Norja esimerkiksi tekevät tältä osin.

Mutta tämä ei ole nyt valiokunnalle kelvannut, vaan arpa on ratkaissut niin, että me olemme saaneet esityksen mainonnan pitkälle menevästä sallimisesta. Minusta on hyvin naiivia väittää, että mainonnalla olisi jokin muu merkitys kuin myynnin lisääminen. Mainonta on 99-prosenttisesti sitä, että ne, jotka tuotteita valmistavat ja myyvät, pyrkivät saamaan tuotteensa mahdollisimman laajasti myydyksi, eli kaupalliset ja taloudelliset intressit siinä ovat. Näiden edessä sosiaali- ja terveysvaliokunta on alistunut ja kansanterveyden kustannuksella. Siis pohja oli heikko, mutta paljon huonompi on vielä valiokunnan ratkaisu, jota se nyt esittää.

Arvoisa puhemies! On myös nostettu esille kioski- ja huoltoasemamyynti, joiden suhteen on esitetty tiukempaa linjaa, ja mielestäni se on ihan paikallaan. Lakiesitystä valmisteltaessa lähdimme siitä, että emme pidä enää laissa aivan kaikkia mahdollisia määräyksiä vaan voidaan pudottaa niitä myös asetus- ja päätöstasolle. Näillä kohdin oli sellainen ajatus, samalla tavalla kuin myös erittäin tärkeässä vastaavien hoitajien järjestelmän säilyttämisessä anniskeluravintoloissa. Siitä ei ollut tarkoitus luopua, vaan katsottiin, että se on sen tason määräys, joka voidaan sisällyttää alemman tason säädöksiin kuin itse laki. Mutta ne on nyt lakiin lisätty, ja se on ihan paikallaan sinänsä.

Arvoisa puhemies! Alkolla nyt olevat viranomaistehtävät, lupa- ja valvontatehtävät on Etasopimuksenkin puitteissa jo siirrettävä pois Alkolta. Se ei voi olla enää viranomainen, ja mallia, joka hallituksen esitykseen on sisällytetty ja joka on valiokunnassakin säilynyt, on arvosteltu. Siis perustetaan Tuotevalvontakeskus, joka valtakunnallisesti hoitaa tehtäviä, ja lääninhallitukset ovat lupa- ja valvontaviranomaisina alueellisesti eräissä asioissa.

Henkilökohtainen kantani oli pitkään se, minkä ed. Kemppainenkin esitti, että viisainta, tehokkainta ja järkevintä olisi, että valvontatehtävät olisivat kuntayhtymillä tai kuntien terveyskeskuksilla. Se olisi oikea tapa ja malli, mutta kun siitä käytiin neuvotteluja valmistelun aikana Kuntaliiton kanssa, joka kuntia edustaa, Kuntaliitto tyrmäsi tämän mallin täydellisesti. Uusia tehtäviä kunnille ei olla valmiita ottamaan, ja erillisen valtionosuusjärjestelmän perustaminen tätä varten olisi ollut taas meille nykyisen kuntien valtionosuusjärjestelmän puitteissa hyvin hankalaa.

Silloin jäi käteen oikeastaan ainoa mahdollisuus: katsoa valtion aluehallinnon viranomaisia. Niistä lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastot ovat siinä asemassa, että ovat kuitenkin kulutuspaikkoja, kansalaisia ja elinkeinoelämää lähempänä kuin Tuotevalvontakeskus Helsingissä. Helsingistä ei voida tehokkaasti valvoa ilman piiri- tai aluehallinnon tasoa jotakin Kuusamoa tai Lapin matkailukeskuksia tai joitakin muita tällaisia. Kun valvonta kuitenkin koetaan välttämättömäksi, kuten monessa kohtaa on jo todettu, jokin piirijärjestelmä täytyi luoda, ja silloin se jäi lääninhallitustasolle. Sen ei tarvitse olla vuosisatoja lääninhallitusten tehtävänä. Jos löytyy parempia malleja, ja varmasti niitä ajan mittaan löytyykin, mielestäni pitäisi pyrkiä saattamaan ne tehtävät terveysviranomaisten vastuulle. Silloin ehkä terveyskeskustaso olisi sopiva tehokkaan ja todella vastuullisen valvonta- ja lupajärjestelmän ylläpitämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on muuttunut jonkin verran valiokunnassa mutta ei niin paljon, että minäkään, vaikka olen esityksen eräänlainen isä, repisin tämän vuoksi kalliita vaatteitani. Tämä on siedettävä, mutta toivon, että eduskunta muutamat pykälät korjaa ja palauttaa hallituksen esityksen mukaisiksi.

Muutama sana tulevaisuuden näkymistä; ne ovat mielestäni sittenkin isompi kysymys. Suomi on liittymässä Euroopan unioniin, ja kertarysäys on nyt tapahtumassa vuoden alussa monopolin purun osalta. Meille jää keskeisiltä osin kuitenkin vähittäismyyntimonopoli vielä, mutta sitäkin

vastaan on voimakas uhka päällä Euroopan unionin taholta. Jos vähittäismyyntimonopoli purkautuu, tilanne muuttuu erittäin voimakkaasti.

Toinen iso kysymys on yksityishenkilöiden EU-verotetun alkoholin tuontioikeuden kasvu. Siihen saatiin jäsenyysneuvotteluissa Tanskan mallin mukainen siirtymäaika, eli vuoden 1996 loppuun saadaan pitää suurin piirtein nykyisiä tuontirajoja, ja sen jälkeen niistä neuvotellaan uudelleen. Me olemme EU:n byrokraattien armoilla aika pitkälti. Mutta jos Suomi, Ruotsi ja Norja sekä nykyisistä EU-maista Tanska haluavat voimakkaasti pitää tuontirajoista kiinni, meillä on kenties joitakin mahdollisuuksia estää se, että halpaa tuontialkoholia tulisi maahan niin voimakkaasti kuin pahimmillaan voisi tapahtua. Jos tämä tapahtuu, silloin meidän koko alkoholipoliittinen järjestelmämme likipitäen romahtaa. Se on valtavan suuri kysymys, joka on tulevina vuosina edessä.

Kolmas iso kysymys EU:n puitteissa on alkoholiverotuksen osalta mahdollisesti tapahtuva verotuksen harmonisointi. Jos se tapahtuu, silloin tietysti alkoholiverotuksemme alenee voimakkaasti. Sehän johtaa yhdessä muiden tekijöiden kanssa kulutuksen varmaan, voimakkaaseen lisääntymiseen. EU uhkaa vähittäismyyntimonopolia, uhkaa vapauttaa tuonnin ja uhkaa johtaa verotuksen voimakkaaseen alenemiseen. Tällöin kaikki keskeiset tekijät, sekä saatavuus että hinta, menevät siihen suuntaan, joka väistämättä lisää voimakkaasti alkoholin kulutusta. Kun kulutus kasvaa, haitat kasvavat. Toisaalta siis valtio menettäisi jopa 7 miljardia markkaa, ehkä enemmänkin, alkoholituloja. Kustannukset kasvaisivat hyvin voimakkaasti, kustannukset, jotka maksavat valtio, kunnat, työnantajat, vakuutusyhtiöt, kotitaloudet.

Näkymä tältä osin on hyvin haastava ja, sanoisinko, uhkaava, mutta ne asiat ovat edessä. Toivon, että hallitus ja eduskunta — ehkä se on enemmän tulevan eduskunnan asia — näihin asioihin paneutuvat hyvin voimakkaasti. Nytkin näitä muutoksia käsiteltäessä meidän jokaisen tulisi harkita sitä, ettemme anna pikkusormea liian herkästi esimerkiksi monopolin purussa. Nyt siinä ollaan menossa pitemmälle kuin on minkäänlaista tarvetta, ja se on vahingollista.

Ed. K a u p p i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuorossa hyvin selvästi tuli esiin kaksinaismoraalisuus, mutta on siinä varmasti muitakin tekijöitä. Meillähän oli sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sellainen harvinainen tilaisuus, että käsittelimme siellä hallituksen esitystä, jolla ei ollut isää eikä äitiä varsinaisessa mielessä. Toisaalta ed. Kankaanniemi on väärässä siinä, että monopolit purettaisiin kertarysäyksellä. Ei ollut mistään muusta kuin tilaviinistä kyse, eli se ei ole samaa kuin kertarysäyksellä koko vähittäismyyntimonopolin purkaminen.

Jos ajatellaan kaksinaismoraalia, kuitenkin hän perusteluksi sanoo myös sen, että jos esimerkiksi verot joudutaan harmonisoimaan Euroopan unionin maiden kanssa, se tarkoittaisi verotulojen romahdusta. Sitähän se käytännössä tarkoittaa. Pitääkin kysyä rehellisesti tässä talossa, kumpiko on tärkeämpää, pitää valtiolla suuria verotuloja alkoholin myynnistä vai todella edistää kansalaisten terveydentilaa. Minusta tästä kaksinaismoraalisesta asenteesta täytyy päästä pois.

Olen ollut tilaisuudessa, jossa on ollut runsaat kymmenen maan huippuluokan asiantuntijaa ja vaikuttajaa alkoholipolitiikan ja alkoholiasioiden suhteen. Siellä on todettu ja näytetty mm. käyriä rinnakkain siitä, mitä on tapahtunut alkoholin kulutuksessa nousu- ja laskusuhdanteessa. Alkoholin kulutuksen on todettu olevan kaikkein herkin puntari nousu- ja laskusuhdanteiden alkuun ja muotoon nähden.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei Etelä-Euroopan halpa viini, jota ed. Kankaanniemi pelkää tänne vyöryvän, kilpaile tilaviinituotannon kanssa, johon on tarkoitus antaa mahdollisuus nimenomaan maatiloilla ja maaseudulla. Se on persoonallinen tuote, jota ostetaan sen persoonallisuuden vuoksi, eikä kukaan voi mennä sanomaan, minkälaisen laadun ja laatutason tilaviini saavuttaa. Joka tapauksessa sitä ostetaan eri syistä kuin etelän halpaa viiniä eivätkä ne kilpaile toistensa kanssa.

Tilaviinillä on vähän sama vaikutus kuin Kreikassa, kun kyläpapit saavat keittää pontikkaa, koska heillä on niin huonot palkat. He myyvät sitä matkailijoille, ja kovasti menee kaupaksi, vaikka se ei ole kaksista maultaan. Minäkin aikoinaan ostin yhden sellaisen pullon. Tosin se lipsahti käsistäni hotellissa ja rikkoutui, mutta se oli taas minun epäonneani.

Siis kyseessä on sellainen persoonallinen tuote kuin juuri kreikkalaisilla papeilla, joita Suomessa vastaavat tilaviinin valmistajat. Ihmiset ostavat tuotetta, ja täytyy myös mainostaa, jotta he tietävät siitä eikä tarvitse talosta taloon kysellä,

mistä sitä on saatavissa. Se kuuluu noutotilasysteemiin varmasti tulevaisuudessa aika paljon.

Sitten, ed. Kankaanniemi, ei kai sahdilla ole kansantaloudellista merkitystä, mutta sillä on merkitys niillä alueilla, joilla sitä valmistetaan. Se on valmistuskustannuksiltaan 3,5 markkaa litra, ja lasketaan, että enimmillään juhlatilaisuudessa käytetään litra henkeä kohden. Niillä alueilla, joilla sitä valmistetaan ja käytetään juhlajuomana, sillä on hyvinkin suuri merkitys. Muuten juomatarjoilu tulisi hirmuisen kalliiksi hää- ja vuotistilaisuuksia järjestettäessä. Kunhan sahtikulttuuri vain ymmärretään levittää ympäri Suomea, sillä on erinomainen merkitys ihmisille, jotka pitävät juhlia kohtuullisilla kustannuksilla viihdyttääkseen ihmisiä.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi Euroopan unionin mahdollistavan jatkossa sen, että Euroopasta tuodaan maahamme huonolaatuisia viinejä ja halpaan hintaan. Samalla hän kuitenkin kieltäisi maaseudullamme tuotettavat kotimaiset tilaviinit. Missä on teidän logiikkanne, ed. Kankaanniemi? Eikö juuri tämän kaltaisissa tilanteissa sopisi parhaiten se, että tuottaisimme omasta takaa puhtaista marjoista ja hedelmistä viinejä? Nimittäin kotimainen puhdas raaka-aine ja siihen liittyvä työ tarjoaisivat elinmahdollisuuksia maaseudullamme, minne kaivataan juuri tämän kaltaisia uusia aloja.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin hyvin pitkälti puuttunut samoihin asioihin, mitä edelläkin tuli esille. Kun ajatellaan, että me nyt liitymme EU:hun, täytyisi myös tapakulttuuria oppia ja oppia käyttäytymään siellä. Siellähän on viini ihan normaali juoma, joka on verrattavissa meidän maitoomme. Siinä mielessä tämä käsittely on vähän hurskastelua, mitä ed. Kankaanniemi on viinien kohdalla tuonut esille.

Pidän tärkeänä, että suomalaiset marjatuotteet saavat myös oman asemansa tuotannossa ja tilat pystyvät valmistamaan laadukkaita ja hyviä viinejä. Kilpailuhan sitten myös sanelee, mitä viinejä ostetaan. Mainonnassa pidän myös erittäin tärkeänä, että sitä kautta voidaan jakaa myös tietoa ja myös ohjata alkoholikäyttäytymistä. Kun ajatellaan, että kuitenkin ykkösolutta voidaan televisiossa ja lehdissä mainostaa, se on kyllä mielestäni aivan yhtä kuin mainostettaisiin kolmosolutta ja mietoja viinejä. Katson, että on erittäin hyvä myös kotimaisten tuotteiden kannalta, että ne pystyvät mainonnan kautta kilpailemaan ulkomaisten tuotteiden kanssa.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kauppiselle totean, että kyllä tämä hallituksen esitys on nimenomaan kaksivaiheisen monopolin purkamisen sisältävä. Sen voi lukea vaikka mietinnön kohdasta Alkoholimonopoli, sen ensimmäisestä kappaleesta. Verotuloilla ja kansanterveydellä ei ole kyllä sillä lailla mitään tekemistä keskenään, että niitä voisi panna vastakkain. Minusta verotuloja tarvitaan, jotta voidaan sosiaali- ja terveysjärjestelmä ylläpitää. Jos verotulot häviävät, kyllä sitten tietysti on ongelma säilyttää myös terveysjärjestelmää meillä.

Halpa viini tulee, se on aivan selvä, koska se on maataloustuote ja nämä rajat poistuvat, kun me olemme yhteismarkkinoissa. Se ei ole ollenkaan mikään harhaväite, etteikö tässä tulisi todella erilainen tilanne kuin tähän asti. Kun Alko on yksin tuonut viinit maahan, se on voinut valita ne, sillä on ollut oikeus tähän, mutta nyt, kun markkinat vapautuvat, muuttuu tilanne täydellisesti, kilpailutilanne myös.

Totean vielä ihan yksiselitteisesti, että minä en tilaviineistä puhunut sillä lailla, että minä kieltäisin ne. En niitä ollut kieltämässä vaan sanoin, että niihin asetetaan nyt kauheita toiveita, ja nämä vapautuvat markkinat eivät anna välttämättä mitään pohjaa sellaisten toiveitten varaan rakentamiselle. Toisaalta, niin kuin sanoin, järjestelmä, joka hallituksen esitykseen sisältyy, mahdollistaa viinien markkinoinnin suoraan tilaltakin siinä tapauksessa, että ne täyttävät asetetut ehdot. Mutta nyt tässä ollaan purkamassa ilmeisen määrätietoisesti Alkon vähittäismyyntimonopolia, jota totean esimerkiksi pääjohtaja Suomisen pitävän edelleen tärkeänä, niin kuin kaikki asiantuntijat meillä ja muissa Pohjoismaissa. Se on peruskysymys, josta hallituksessakaan ei koskaan riidelty. Vähittäismyyntimonopoli pitää säilyttää ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: ... muusta pitää vähitellen luopua.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi toteaisin, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmän lähtökohta alkoholilain käsittelyn yhteydessä on koko ajan ollut se, että kyseessä on ns. omantunnonkysymys, jolloin mitään ryhmä-

kantoja tässä asiassa ei ole tarkoituskaan lyödä lukkoon, vaan jokainen edustaja tulee jatkokäsittelyssä toimimaan oman vakaumuksensa ja omien näkemystensä mukaisesti. Kuitenkaan ryhmämme ei ole missään yhteydessä kiistänyt EU-neuvottelutavoitteissa asetettua tavoitetta nimenomaan vähittäismyyntimonopolin säilyttämisestä Alkolla.

Näyttää siltä, että keskustelu alkoholilaista kirvoittaa edustajien kieliä. (Ed. Aittoniemi: Vaikka ollaan selvin päin!) Puhutaan niin viinan kiroista kuin viinin ylistyksistäkin, vaikka kukaan ei ainakaan toistaiseksi ole Omar Khajjamia täällä siteerannut. Kuitenkin se, mikä on mielestäni keskeistä tässä yhteydessä muistaa, on se, että alkoholin kulutukseen vaikuttavat kolme tekijää, aivan kuten ed. Kankaanniemi totesi. Kyseessä ovat nimenomaan alkoholin saatavuus ja hinnoittelu sekä tietenkin se, kuinka paljon siitä tiedotetaan tai sitä vieläpä mainostetaan. Nämä kaikki kolme tekijää ovat sellaisia, joilla vaikutetaan alkoholin kulutukseen.

Täällä ovat eräät edustajat kovasti eurooppalaista viinikulttuuria ja alkoholin käyttöä kehuneet. Ehkä sen takia on hyvä tässä aluksi muistuttaa siitä, että kun täällä on myös suomalaisten juomatapoja voimakkaasti kritisoitu — ja on totta, että meillä on humalahakuista alkoholin käyttöä ja nimenomaan alkoholin liikakäyttö tai runsas käyttö kumuloituu tietyille henkilöille — niin kokonaiskäytön osalta kuitenkaan kansalaista kohden emme ole Euroopan kärkisijoilla. Ranskahan tässä suhteessa niin kulutuksen kuin myös haittojenkin osalta johtaa aivan selvästi. Ranskassa alkoholin kulutus asukasta kohti on noin 17,5 litraa henkilöä kohti, siis kun lasketaan yli 15-vuotiaat. (Ed. Dromberg: Puhtaana alkoholina!) — Näin on, kun se käännetään puhtaaksi alkoholiksi, ed. Dromberg. Nyt ei puhuttu viineistä vaan alkoholista. — Aivan samalla tavalla verraten Italiassa määrä on noin 11,8 litraa — nämä ovat vuoden 1993 lukuja tietääkseni — Hollannissa on 10,3 ja Isossa-Britanniassa 9 litraa, Suomessa 8,5 litraa. Meidän jälkeemme tulevat pienemmillä luvuilla Norja ja Ruotsi muun muassa. Kreikan luvut, kuten todettiin, ovat — ainakin nämä luvut, mitkä ovat saatavissa — virallisesti Euroopan pienimpiä. Joten tämä kulutusmääristä.

Täällä on useaan otteeseen tuotu esille asian käsittely sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, enkä itsekään voi olla siihen puuttumatta. Asiaa käsiteltiin varsin perusteellisesti. Kysymyshän on siitä, että hallituksen esitys muuttui myös hyvin perusteellisesti. Kysymys ei ollut pelkästään siitä, niin kuin ed. Kankaanniemi antoi ymmärtää, että se olisi ollut sosiaali- ja terveysvaliokunnan tahto, vaan kysymys oli siitä, että kun kristillinen liitto lähti pois hallituksesta, niin hallituksessakin tahto muuttui, koska alkuperäinen esityshän on pitkälti ministeri Kankaanniemen johdolla valmisteltu, joten ei tämä pelkkää sosiaali- ja terveysvaliokunnan keksintöä ole, että edetään näin railakkaasti. Eräät yksityiskohdat kyllä muotoutuivat valiokunnan käsittelyn aikana.

Vaikka me käytimme aikaa hyvin pitkään ja hartaasti tämän asian käsittelyyn, niin väittäisin kyllä, että lopputulos syntyi vähintäänkin, sanoisinko, sekavahkossa äänestysruletissa. En tarkoita sekavahkolla sitä, että edustajat eivät olisi olleet täysissä ruumiin ja sielun voimissa, siitä ei suinkaan ole kysymys, vaan oli monia ristiriitaisia paineita ja erilaisia näkemyksiä, ja lopputulos saattaa olla sellainen, että se ei ole oikein kenenkään mieleen, niin kuin usein tämän tyyppisissä asioissa käy.

Itse näen, että esimerkiksi juuri siksi, että kiireellä äänestimme ja teimme mietinnön, moniin muihin käsittelyihimme verrattuna tässä on monia keskeisiä asioita jäänyt loppujen lopuksi aika vähälle pohdinnalle tai liian kapealle tarkastelulle. Valiokunnan työn lopputuloshan on eräiltä osin ristiriitainen. Palaan siihen myöhemmin.

Keskeistä kuitenkin nyt on se, että kyllä meillä edelleenkin on mahdollisuuksia kansalliseen alkoholipolitiikkaan, jos vain pidämme kiinni niistä lähtökohdista, joita olemme asettaneet tavoitteeksi EU-neuvottelujen yhteydessä, ja jos toteutamme niitä johdonmukaisesti, joskin joudun toteamaan, että tilaviinien osalta tehty poikkeus saattaa vaarantaa asian, mutta palaan siihen myöhemmin.

On ehkä myös hyvä tuoda esille se, että täällä on esitetty näkemyksiä siitä, että alkoholin saatavuus olisi maassamme suuri ongelma, mutta se ei ole. Nyt en lähde alkoholimyymälöitä erikseen luettelemaan, mutta meillä Suomessa on tällä hetkellä 5 000 keskiolutoikeuksin toimivaa kahvilaa ja runsaat 3 000 anniskeluravintolaa eli siis 9 000 erilaista paikkaa, missä alkoholia on saatavilla, joten pulaa ei suinkaan ole eikä ole niin, ettei meillä olisi anniskelupaikkoja tarjolla. Nyt on pikemminkin pelättävissä, että jos entisestään lupakäytäntöä löysätään, niin tarjonta kasvaa. Meillä on itse asiassa jo nyt ylitarjontaa. Voi sanoa, että ravintolaelinkeino on ollut viimeiset vuodet erittäin suurissa vaikeuksissa ylikapasi-

teetista johtuen, joten tältä osin huolenkanto on ollut ehkä vähän turhanaikaista.

Minä pidän hyvin tärkeänä kuitenkin sitä — sanoin, että Suomessa on myös jatkossa mahdollisuuksia harjoittaa kansallista alkoholipolitiikkaa — että toimitaan siten, että pyritään hillitsemään alkoholin kokonaiskulutusta ja sen haittavaikutuksia ja myös toimitaan niin, että nämä asiat otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon.

Arvoisa puhemies! Nyt lähden tarkastelemaan valiokunnan kannanottoja yksityiskohtaisemmin. Aloitan alkoholin vähittäismyyntiasiasta.

Kuten täällä on todettu, valiokunta hyväksyi hieman liberaalimman linjan kuin oli hallituksen esitys, mutta taas puolestaan tiukemman kuin oli talousvaliokunnalla. Vähittäismyymälöihin tulee keskioluen rinnalle lähinnä siidereitä, siis keskioluen vahvuisia siiderijuomia, myytäväksi. Tätä pidän itse kyllä ihan perusteltuna. Koska nyt meillä on ollut hyvin voimakas olutkulttuuri ja nimenomaan kun ykkösoluen piilomainonta on sallittu, niin voi sanoa, että sillä tavoin on voitu myös edistää oluen kulutusta. Nimenomaan se, että tarjolla on myös toinen vaihtoehto kaupoissa, on mielestäni myös sosiaali- ja terveyspoliittisesti perusteltua. Mikä oli hyvä asia mielestäni — paitsi se, että emme hyväksyneet talousvaliokunnan kantaa — oli myös kielteinen kanta ns. akuankkajuomiin eli väkevien juomien laimennoksiin. En nyt sano niitä; erilaisia keksintöjä varmaan olisi alan elinkeinon piirissä löydetty. Siis tämän tyyppiset juomat mielestäni olisivat olleet uhka jo sosiaali- ja terveyspoliittisille perusteluillekin, joilla vähittäismyyntimonopolia ylläpidetään.

Vähittäismyyntiin liittyen valiokunnan kannanotoksi muodostui se, että vähittäismyynnin lupa-asiat hajautetaan lääninhallituksien tehtäväksi. Tätä en voinut itse kannattaa valiokunnassa, vaan teimme tästä vastaesityksen siten, että lupa-asiat olisi kokonaisuudessaan keskitetty Tuotevalvontakeskukselle. Saman suuntaisia asiantuntijalausuntojahan antoivat mm. LTK ja hotelli- ja ravintolaneuvosto, koska ne juuri totesivat sen, että nykyinen järjestelmä on toiminut hyvin, ja pelkäävät, että kun asia siirtyy lääninhallituksiin, syntyy varsin kirjava lupakäytäntö maassa. On tietysti niin, että Alkolla lupa-asiat eivät voi enää säilyä, mutta ei olisi ollut mitään estettä sille, että Tuotevalvontakeskuksella olisi voinut olla myös alueelliset orgaanit, jotka olisivat toimineet Tuotevalvontakeskuksen alaisina, ja näin ollen lupakäytäntö olisi säilynyt yhtenäisenä koko maassa. Nyt on nimittäin suuri vaara — ja tähän nimenomaan LTK ja hotelli- ja ravintolaneuvosto — työnantajapuoli, kiinnitti huomiota, että yrittäjät joutuvat eriarvoiseen asemaan, koska päätökset tullaan tekemään eri lääninhallituksissa varmasti hyvin erilaisin asentein ja kriteerein. Tämä asettaa kyllä todella yrittäjät eri asemaan.

Vähittäismyynnissä, kuten täällä on todettu aikaisemmin, tilaviinien osalta valiokunta poikkesi yllättäen sosiaali- ja terveyspoliittisista perusteista ja hyväksyi tilaviinien vähittäismyyntioikeuden tiloilta suoraan. Tässä nimenomaan nyt painoivat — yllätys yllätys — elinkeinopoliittiset syyt enemmän kuin sosiaali- ja terveyspoliittiset. Tämä oli minun mielestäni varsin erikoinen tapa, että näin toimittiin vastoin asiantuntijoiden esittämiä näkemyksiä. Me saimme niin ministeriön edustajan kuin myös Alkon pääjohtajan Ilkka Suomisen kannanoton koskien tilaviinejä valiokuntaan ennen kuin asia lyötiin lukkoon.

Aivan selkeästi todetaan tässä kirjeessä, jonka saimme: "Mikäli tässä tilanteessa aletaan kotimaisista paineista johtuen purkaa vähittäismyynnin yksinoikeutta sallimalla rajoitettu viinien vähittäismyynti, on hyvin vaikea enää perustella sitä, miksi muita juomia ei saisi myydä näin tai miksi tätä ei sallittaisi muille. Eurooppalaisille viinintuottajille ei tässä yhteydessä riittäne perusteluksi se, että näin halutaan hoitaa suomalaista työllisyystilannetta. Koko ajan Eurooppaan päin on lähdetty siitä, että alkoholipolitiikassa sosiaali- ja terveyspoliittiset eivätkä esimerkiksi elinkeino- ja työllisyyspoliittiset tavoitteet ovat etualalla."

Halusin, arvoisa puhemies, lukea tämän eduskunnan pöytäkirjaan, ettei jälkikäteen sitten sanota, että kun emme tienneet, kun emme tienneet, mitä tästä seurasi. On aivan selvää, että tämä oli tiedossa valiokunnassa kantaa otettaessa. Kyllä minäkin tunnen suurta sympatiaa niitä maatiloja kohtaan, joilla tilaviinejä valmistetaan. Mutta korostan sitä, että hallituksen esitys merkitsi jo sitä, että se sallii tilaviinien valmistuksen ja anniskelumyynnin tiloilla ja myös sen, että Alkon myymälät ottavat niitä käyttöön ja toimittavat. Tässä suhteessa viittaan täällä aikaisemmin ed. Kemppaisen ja ed. Kankaanniemen käyttämiin puheenvuoroihin. Eli ei oltu ollenkaan estämässä tilaviinien tuottamista ja anniskelumyyntiä eikä vähittäismyyntiäkään. Mutta se, minkä halusimme estää, oli se poikkeus, että niitä myydään suoraan tiloilta, koska tiedämme, mihin se voi johtaa.

Edelleen valiokunnassa jätettiin huomioimat-

ta sosiaali- ja terveysministeriön edustajan viesti siitä, että jos eduskunta hyväksyy tilaviinien vähittäismyynnin poikkeaman, niin tältä osin hallintoon ei ole varauduttu ensi vuoden osalta. Jos tilat voivat suoraan harjoittaa vähittäismyyntiä, tämä tulee merkitsemään kustannuksia laaduntarkkailun, analyysien jne. osalta. Tämäkin oli valiokunnan tiedossa, ettei voi tältäkään osin sanoa, että emme tienneet asiaa — kyllä tiesimme. Mutta kuten sanottu, tässä suhteessa muut asiat painoivat enemmän kuin sosiaali- ja terveyspoliittiset syyt.

Arvoisa puhemies! Täällä valiokunnan puheenjohtaja esitteli valiokunnan kannanottoa ja totesi myös eräitä valiokunnassa esille tulleita näkemyksiä, jotka jäivät vähemmistöön.

Ed. Muttilainen esitteli myös muutoksia 14 §:ään siltä osin, että kioskimyynti tai siihen verrattavat myyntipaikat niin kuin huoltoasemat tms. olisi rajattu ulkopuolelle. Itse yhdyin hänen esityksiinsä, mutta kuten sanottu, jäimme valiokunnassa tältä osin vähemmistöön.

Samoin meillä oli yhteiset näkemykset 19 §:n osalta koskien vähittäismyyntiä ja nimenomaan sitä, että selvästi laissa olisi jo nyt myös todettu se, että vähimmäishinnoista säädetään tarkemmin asetuksella. Tätähän ei valiokunnan enemmistö hyväksynyt. Tiedän esimerkiksi, että Kaupan Keskusjärjestö on tiedostanut myös tämän vaaran, mikä voi seurata, jos lähdetään tällaiseen tarjousmyyntiin tai halpatarjoukseen. Niin kuin tiedämme, kahvia tai muitakin tällaisia tarjoustuotteita myydään itse asiassa jopa alle tukkuhintojen, jotta saadaan ihmisiä ostamaan kyseistä tuotetta; hintahan siirretään joihinkin muihin tuotteisiin. Mutta ei mielestäni ole minkäänlaisia sosiaali- ja terveyspoliittisia perusteita, että näin tehtäisiin vähittäismyynnissä alkoholipitoisten juomien osalta. Voi olla, että tämä asia voidaan hoitaa asetuksella, mutta itse olisin pitänyt parempana sitä, että se olisi selkeästi myös lakitekstissä näkynyt.

19 §:ssä myös yhdyimme, kuten näkyy omasta vastalauseestamme, ed. Muttilaisen esityksiin siitä, että myös vähittäismyynnin osalta noudatettaisiin kaupan aukioloaikoja. Tämähän ei myöskään mennyt lävitse valiokunnassa. Asetusluonnos, joka meillä oli käsiteltävänä, lähtee siitä, että myynti on kielletty kello 22—8 haja-asutusalueilla ja kello 20—8 muualla maassa. Ainakin näin helsinkiläisenä tämä tuntuu vähän oudolta: Onko nyt niin, että Asematunnelissa, jossa liikkeet saavat olla 22:een asti auki, kello 20 pistetään portti kiinni, mutta haja-asutusalueella saa myydä pidempään. Ehkä tämä asetus muuttuu vielä, toivottavasti?

Mitä tulee anniskelulupa-asiaan, tässäkin yhteydessä täytyy todeta, että valiokunnan enemmistö ei ollut valmis mielestäni kiinnittämään riittävästi huomiota siihen, että anniskelulupien myöntämisestä tulee myöskin todeta tiettyjä asioita lakitekstissä. Nythän hallituksen esityksen perusteluissa kyllä todetaan: "Anniskeluluvan saaminen edellyttää, että hakijalla on toimintaan tarvittavat edellytykset ja luotettavuus. Näitä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon hakijan ammattitaito ja kokemus sekä taloudelliset edellytykset." Edelleen todetaan: "Anniskeluluvan saamisen esteenä voisi olla myös aikaisempi toiminta, esimerkiksi alkoholilainsäädäntöä vastaan tehdyt rikokset tai hakijan elämäntapaan liittyvät ongelmat. Näin voitaisiin estää ravintolaelinkeinon hyväksikäyttö mm. rahanpesun kaltaiseen laittomien pääomien ja toimintojen peittelyyn." Tämä todetaan perustelutekstissä, mutta mielestäni olisi ollut todella hyvä, että tästä olisi myöskin sanottu lakitekstissä, varsinkin kun meillä valiokunnassa käytössä olleessa asetusluonnoksessa ei ollut mielestäni lupakäytännön osalta kiinnitetty riittävästi huomiota näihin perustelutekstissä käsiteltyihin ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Nyt ylitän aikaani, mutta olen havainnut, että eräät muutkin täällä ovat hieman ylittäneet, koska kyseessä on aika iso asia. Tässä yhteydessä on varmaan syytä todeta aika perusteellisesti nämä asiat, jotka olemme valiokunnassa todella perusteellisesti myös pohtineet.

Valiokunnan työskentelyssä oli monta hyvää asiaa, mutta ainakin itse pidän erittäin tärkeänä, että 23 §:ään hyväksyttiin uusi 3 momentti, joka merkitsee sitä, että anniskelupaikalle pitää nimetä myös hoitaja ja hänelle varahenkilö. Oikeastaan se on nykylaissa jo, kylläkin hieman supistettuna. Tähän astihan anniskeluluvan haltija on voinut olla vaikka Caymansaarilla, Portugalissa, Espanjassa tai missä tahansa. Hänen ei välttämättä tarvitse ollenkaan olla Suomessa. Tässä mielessä pelkästään anniskeluluvan haltija ei pysty aina huolehtimaan lakivelvoitteiden noudattamisesta. Sen takia on tärkeää, että määritellään anniskelupaikalle myöskin hoitaja, joka on joku henkilökuntaan kuuluvista.

Aivan lyhyesti toistan tässä vain sen, että vähittäismyynnin osalta esitimme, että lakitekstissä näkyisi vähimmäishinnoitteluasia. Vastaavasti tietysti myöskin anniskelupuolella korostimme sitä, että vähimmäishinnoittelun tulisi myöskin

näkyä laissa, vaikka tietenkin ministeriö asetuksella tarkempia ohjeita antaisi. Tässäkin on takana juuri se, ettei mennä liian rajuihin alennusmyyntikampanjoihin myöskään ravintoloiden puolella. Mutta tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että täytyisi keinotekoisesti pitää yllä korkeata hintatasoa. Sitä emme suinkaan tarkoittaneet.

Mainonta todella oli niitä asioita, jotka puhuttivat valiokuntaa paljon, ja sitten päädyttiin täysin hallituksen esityksestä poikkeavaan kantaan. Mielenkiintoista on todella se, että kun niin kovasti nyt Euroopasta otetaan mallia, kuitenkin samanaikaisesti meillä ollaan menossa mielestäni suhteellisen vapaaseen mainontaan. Vaikka väkevien alkoholijuomien mainonta kielletäänkin kokonaisuudessaan, mietojen sallitaan vain eräin rajoituksin. Tässä nimenomaan elämäntapaan ja mielikuviin liittyviä asioita pyritään säätelemään, joiden osalta tulee erinomaisen suuria tulkintavaikeuksia jatkossa.

Kuten täällä ovat muutkin todenneet, tämä tulee kyllä johtamaan hyvin todennäköisesti alkoholin kokonaiskulutuksen lisääntymiseen pidemmällä aikavälillä. On kai aivan selvää, että mainonnan tarkoituksena on lisätä kulutusta, eikä se ole mitään pelkkää tuoteinformaatiota. Aina mainonnalla on oma piilomerkityksensä, joka halutaan luoda uutta kysyntää ja saada uusia kuluttajia. Tiedämme hyvin, että meillä on maassamme hyvin laaja markkinoinnin tutkimuskoneisto, jossa hyvin tarkkaan arvioidaan sitä, mitkä mainontakeinot tehoavat parhaiten kuluttajiin. Tämä tulee olemaan suuri muutos.

Itse yritin saada valiokunnassa aikaan keskustelua esimerkiksi Ranskan mallista, jos näin voi sanoa, edes keskustelua siitä, että monissa EU-maissa on rajoituksia nimenomaan eräissä tiedotusvälineissä tapahtuvassa mainonnassa. Siis mainonta voi olla sallittua eräin rajauksin, ja myöskin eri tiedotusvälineille on asetettu erilaisia rajoituksia. On lakimääräisiä kieltoja, vapaaehtoisia kieltoja, lakimääräisiä rajoituksia, vapaaehtoisia rajoituksia jne. ja tietysti täyskieltoja. Mutta tämä ei herättänyt valiokunnassa enää meillä keskustelua, vaan enemmänkin kiisteltiin prosenttirajasta, sallitaanko alle 13 tilavuusprosenttiyksikköä olevien juomien mainonta vai kaikkien mietojen viinien vai sallitaanko ylipäätään. Tältä osin olen hyvin pettynyt valiokunnan työskentelyyn.

On tietysti tärkeätä, että jatkossa hyvin tarkkaan seurataan, miten alkoholimainonta tulee Suomessa kehittymään. Minusta ne perustelut, että nyt taivaskanavilta joka tapauksessa näkyy alkoholimainoksia, ovat kyllä aika kestämättömiä, koska ennen pitkää voidaan sanoa, että kyllä kaikkea muutakin, tupakkaakin, voidaan mainostaa taivaskanavien kautta. Silloin meiltä putoaa yhdeltä ja toiselta asialta pohja pois, jos meidän täytyy aina lähteä matkimaan muualta maailmasta näitä asioita.

Aivan lopuksi vielä muutama sana alkoholiyhtiön tehtävistä. Nythän on tilanne se, että alkoholiyhtiö on nykyisin harjoittanut alkoholitutkimusta ja alkoholin käytöstä aiheutuviin haittoihin liittyvää tiedotusta, valistusta ja muuta alkoholia koskevaa terveyskasvatusta. Edelleenkin uusitussa alkoholiyhtiön yhtiöjärjestyksessä tämä mainitaan nimenomaan vähittäismyyntialkoholiyhtiön tehtävänä.

Itse koen erityistä huolta näiden asioiden tulevaisuudesta sen takia, että lakiehdotuksen perusteluista käy ilmi — sosiaali- ja terveysministeriöhän on asettanut kaksi työryhmää selvittämään näitä asioita — seuraavaa: "Alkoholitutkimuksen ja siihen liittyvien tehtävien nyt ehdotetun järjestelyn" — eli sen, että ne nyt olisivat sosiaali- ja terveysministeriön määrääminä alkoholiyhtiön tehtävinä — "ei tulisi olla pysyvä järjestely, vaan pyrkimyksenä on siirtää alkoholiyhtiölle tässä yhteydessä ehdotetut tehtävät sosiaali- ja terveydenhuollon ja yliopistojen sekä korkeakoulujen tutkimustoimintaan kuuluviksi viimeistään vuoden 1996 aikana."

Vaikka siis lain perusteluissa puhutaan vain alkoholitutkimuksesta, sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut kaksi työryhmää. Toisessa nimenomaan selvitetään tutkimusta ja toisessa tiedotusta, siis erilliset työryhmät. Kuitenkin kyllä minä ainakin näen sillä tavalla, että meillä on ollut erittäin toimiva ja hyvä järjestelmä tällä hetkellä, jossa siis tutkimus ja tiedotus sekä valistus ovat kiinteästi nivoutuneet yhteen. Ainakaan nyt suoraan minusta ei olisi tullut tehdä niin, että tämä asia annetaan sillä tavoin sosiaali- ja terveysministeriön määrättäväksi, että katsotaan, ettei alkoholiyhtiö itse osaisi tätä asiaa hoitaa. Tässä yhteydessä tulen myös tekemään toisen käsittelyn yhteydessä tarvittavat pykälämuutosehdotukset.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan alkoholilaki muuttui tavattomasti siitä, mitä olimme saaneet valiokunnassa käsiteltäväksi. Välillä tuli sellainen tunne, että olisiko ollut paljon järkevämpää, että hallitus olisi vetänyt esityksensä välillä pois ja tehnyt uuden. Ei tällä lailla nimittäin niin tavaton kiire ole, kuin nyt on annettu ymmärtää. Nythän tietysti tämän asian käsitte-

lyllä eduskunnassa on kiire, mikäli halutaan laki voimaan 1.1.95 alkaen ja Tuotevalvontakeskus perustettavaksi 15. joulukuuta. Silloin on tietysti kiire. Mutta näillä Etasta ja EUsta johtuvilla määräyksillä ei olisi ollut niin tavaton kiire. Tuntuu siltä, että Suomessa halutaan aina hoitaa kaikki asiat prikulleen valmiiksi myös EU-jäsenyyden varalta.

Edustajat Vuorensola ja Saari merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Alkoholi on suomalaisille mitä traumaattisin kysymys, ja näyttää siltä, että traumat tulevat jatkumaan ja kontrollikin säilyy. Alkoholilain tarkoitus hallituksen esityksenkään mukaan ei ollut juurikaan muuttaa alkoholipolitiikan suuntaa tässä maassa, ja oikeastaan hallituksen esitys lähti ainoastaan välttämättömimpien uudistusten esittämisestä, mitä Etan ja EU:n johdosta on tehtävä.

Tämän hallituksen esityksen ydin on ollut Alkon vähittäismyyntimonopolin turvaaminen sosiaalisin ja terveyspoliittisin syin. Suomihan sai EU:n neuvotteluissa tämän poikkeuksen. Tavoitteena on kuitenkin ollut samaan aikaan normaalistaa vähittäismyyntiäkin niin pitkälle kuin se voi olla mahdollista. Esimerkiksi tästä syystä Alkon viranomaistehtävät jäävät lopullisesti ehdotuksen mukaan historiaan.

Jos yritän itselleni selvittää tehtävän luonnetta, näkisin, että tämän lain kautta meidän tulisi nyt eduskunnassa lunastaa se väite, että sosiaali- ja terveyspoliittiset syyt ovat Alkon vähittäismyyntimonopolin säilyttämisen peruste. Alkoholin merkitys verotulojen osalta on äärettömän suuri: 9 prosenttia valtion budjetista on saatu alkoholiverona. Voidaan siis sanoa, että valtion ja eduskunnan viesti kansalaisille on ollut se, että saatte käyttää alkoholia, juokaa sitä oikein paljon, mitä enemmän juotte, sitä paremmassa kunnossa budjettimme on. Näin ollen moralisoivaan sävyyn toisessa päässä ei ole syitä, vaan meidän täytyy todellakin pitäytyä sosiaali- ja terveyspoliittisissa näkökulmissa, kun arvioimme mitalin toista puolta.

Sanotaan, että alkoholin suorat haitat ovat 3,2 miljardia markkaa vuosittain, mutta välilliset haitat mukaan lukien haitta olisi jo 17,3 miljardia. Kun alkoholiveron tuotto on 11,6 miljardia — kaikki luvut ovat siis vuodelta 90 — nähdään, että tuotoilla ei ole kyetty kattamaan kaikkia alkoholista johtuvia haittoja yhteiskunnassamme. Epäsuhta tulee tästä edelleenkin kasvamaan, kun on ennakoitavissa, että alkoholiverojen tuotto aikaa myöten vähenee. Tässä mielessä olemme hyvinkin haasteellisen tehtävän edessä.

Arvoisa puhemies! Käyn nyt omalta puoleltani läpi hallituksen esityksen joitakin yksityiskohtia.

Valiokunnassa on pitkään työskennelty tämän lain kimpussa, ja mielestäni on ollut näkyvillä se, miten vaikea on pitää huolta siitä, että omaksuttu linjaus pysyisi kurissa ja olisi puhdaspiirteinen. Jos nyt halutaan luonnehtia valiokunnan työskentelyä tai sitä, minkälaisin miettein jäsenet lähtivät tähän työhön, luulisin, että sieltä voidaan erottaa muutamia henkilöitä, jotka olivat hyvin suuren vapauttamisen kannalla alkoholipolitiikassa. Toinen porukka oli hyvin tiukan alkoholipolitiikan kannalla, oikeastaan voisi kai sanoa, että nykyisen alkoholipolitiikan säilyttämisen kannalla. Sitten meitä, jotka asetumme johonkin keskivaiheille, oli vielä koko joukko.

Kun alkoholilaki koostuu niin monista yksityiskohdista, ei ollut mikään helppo tehtävä pitää linjaa todellakin koossa, kun lähtökohdat ja tavoitteet olivat valiokunnan jäsenillä niin kovin erilaiset. Oikeastaan se tulee esille jo lain 2 ja 3 §:n kohdalla. 3 §:ssähän määritellään, mitä alkoholijuoma on. Oikeastaan jäin ihmettelemään sitä, että tiukimman alkoholipolitiikan linjan vetäjät eivät halunneet määritellä alkoholijuoman rajaksi samaa, mikä on EU:ssa, eli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia, vaan määrittelivät sen 2,8 prosentiksi. Tiukin olisi siis ollut tässä suhteessa EU:n linja. EU:tahan sitten käytettiin monessa muussa yhteydessä kyllä viittauksena, kun haluttiin menestyä joidenkin pykälien muotoilussa.

Mikä on leimallista tälle esitykselle hallituksen esitykseen nähden, on se, että sana "olut" on poistettu koko laista. Täällähän on viitattu tähän ja puheenvuoroissa useaan otteeseen jo pohdittukin tätä kysymystä. On esitetty väitteitä, että koska Suomi kiistatta on olutkulttuurimaa, tavallaan kaikki syy olisi ollut käsitellä olutta erillisenä myös tässä laissa. Me tiedämme, että olut on aika lailla mieskulttuuria, vaikka olut maistuu monille naisillekin, en sitä kiistä; mutta olutkapakat ovat miesten paikkoja kuitenkin leimallisesti. (Ed. Aittoniemi: Onhan siellä naisiakin vaikka kuinka paljon!) — Ei vielä sillä tavalla, että tätä väitettä voitaisiin kumota.

Alkoholipolitiikka-niminen aikakauskirja hyvinkin monella ja korkeatasoisella tavalla sekä kansainvälisesti erittäin korkeatasoisesti on harjoittanut alkoholitutkimusta. Se on selvittänyt myös juomiskertojen osuuksia eri sukupuolten mukaisissa juomaseuroissa eri vuosina. Tässä ei olutasiaa ole erikseen, mutta sanotaan näin, että vuonna 92 miesten humalakertojen osuus sekaseurassa, johon siis kuuluu myös naisia, on ollut 28 prosenttia, kun pelkässä miesseurassa humalakertojen osuus on 43 prosenttia. Miesseurassa humaltuminen on näköjään lisääntynyt huomattavasti. Samoin yksin humaltuminen on lisääntynyt, kun sen sijaan sekaseurassa humaltuminen on pysynyt melkein ennallaan vuoteen 76 verrattuna. Näkisin kyllä, että ilmiölle löytyy hyviä perusteluja, ja valiokuntakin päätyi ottamaan oluen erikoisaseman pois.

14 §:ssä laajennetaan hallituksen esityksestä alkoholijuoman vähittäismyyntimahdollisuutta. Käymisteitse valmistettua, enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa siis on mahdollisuus myydä myös alkoholiyhtiön myymälöitten ulkopuolella. Tähän lopputulokseen päädyttiin kyllä monien vaiheiden jälkeen, sillä tutkittiinpa myös sitä, että sana "käymisteitse" olisi poistettu laista. Sillekin olisi voinut löytää perusteluita. On ehkä vaikea selittää kovin helpolla tavalla sitä, miksi juuri eduskunnan pitäisi ottaa kantaa siihen, minkä makuisia juomia vähittäismyynnissä Alkon ulkopuolella saa myydä, kun kuitenkin vaikuttava aine, jonka takia koko laki on tehty, on etyylialkoholi. Mutta olkoon niin.

Tilaviinien lisääminen vähittäismyyntilupaan on mielestäni oikeaan osunut esitys. Monet Alkon myymälät ovat kaukana tiloista, ja on esitetty sellainenkin väite, että Alko ottaa myyntiin uusia tuotteita ainoastaan, jos niille arvioidaan olevan menekkiä vähintään 50 myymälässä. Voidaan siis hyvin ajatella, että sellainen tilaviinien myynti, josta kai on tässä haaveiltu, ei olisi tällaisen mallin kautta voinut olla mahdollista.

Alkon vähittäismyyntilupakysymyksestä oli lisäksi eräs toinen hyvin mielenkiintoinen keskustelu valiokunnassa, mutta emme saaneet enemmistöä tämän ajatuksen taakse. Nimittäin, kun alkoholimyymälöitä on maassa vain 288 ja kuntien lukumäärä on noin 450, tästä syntyy sellainen tilanne, että läheskään kaikissa maamme kunnissa ei ole edes alkoholimyymälää, ei kaikissa niissäkään kunnissa, jotka sellaisen haluaisivat saada. Erikseen ovat tietysti ne kunnat, jotka eivät salli alueellaan alkoholin myyntiä tai edes anniskelua. (Ed. Laine: Ei ole kulttuuritaloakaan joka kunnassa!) — No, apteekki kuitenkin löytyy joka kunnasta, voi sanoa. Niin, ehkä olisi parempi verrata alkoholimyymälätiheyttä apteekkiin.

Sosialidemokraattien vastalauseessa otimme asian myös erikseen esille, koska se liittyy myös alkoholiyhtiön vähittäismyynnin monopolikysymykseen. Siis monopolilla on oikeus päättää siitä, varsinkin liiketaloudellisilla syillä, missä se avaa tai sulkee myymälöitä. Oli hyvin ajankohtainen esimerkkikin tässä taustalla, joten oli kaikki syy pohtia tätä asiaa. Alko oli päättänyt esimerkiksi lopettaa vanhasta, perinteisestä, tosin pienestä, kaupungista nimeltä Kaskinen myymälänsä ja tekikin sen siitä huolimatta, että kaupungin puolesta oltiin valmiit jopa tulemaan vastaan huoneistomenoissa. On siis näkyvillä se, että kaikilla kunnilla, joilla nyt on alkoholimyymälä, ei ehkä sitä ole tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveysministeriön virkamies Ilkka Suojasalmi nimittäin totesi, että Alko aikoo tulevaisuudessa vähentää myymälöittensä lukumäärää.

Eri asia on tosiaankin sitten ne kunnat, jotka anomuksestaan huolimatta eivät ole saaneet uutta alkoholimyymälää. Olkootpa sitten kysymyksessä paikkakunnat, jotka eivät ole saaneet myymälää, tai ne, joista se on poistettu tai tullaan poistamaan, nehän ovat enimmäkseen pieniä paikkakuntia. Uskallamme väittää, että alkoholipolitiikan kanssa tällä ratkaisulla ei niinkään voi olla tekemistä. Alkoholiyhtiön ei ole tarvinnut, kun se on monopoliasemassa, toistaiseksi kehittää näille pienille paikkakunnille soveltuvia myyntipisteitä, vaan kansalaiset joutuvat tosiaankin hankkimaan alkoholijuomansa pitkien matkojen takaa tai sitten postin välityksellä.

Olemme sitä mieltä olleet sosialidemokraattisessa ryhmässä, että alkoholiyhtiön tulisi harkitsemallaan tavalla pyrkiä järjestämään alkoholin myyntipiste niihin kuntiin, joista vähittäismyymälä puuttuu ja joissa kunta on antanut 12 §:ssä tarkoitetun suostumuksen alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Ei tyrkytetä siis sellaisiin kuntiin, jotka eivät missään tapauksessa vähittäismyyntiä alueellaan halua nähdä.

Minusta tämä on Alkon monopoliasemasta johtuva ongelma, eli se voi pitää raudoissa ja laudoissa pelkillä liiketaloudellisilla syillä myymälöiden lukumäärää. Minun mielestäni se ei ole oikein. Alkoholipoliittiset syyt ovat ainoat hyväksyttävät syyt, koska koko lakiahan ei olisi olemassa, jos meillä ei olisi sosiaali- ja terveyspoliittista syytä taustalla.

Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että valiokunta lisäsi vastaava hoitaja -asian 23 §:ään, niin että elinkeinonharjoittajien ei tarvitse tällaista keskeistä kysymystä kaivaa alemmista säädöksistä esille, vaan ensimmäisellä lukemalla voivat ymmärtää, että tarkoituksena on olla tässä kohtaa tosiaankin tiukkana.

Mitä tulee mainospykälään, haluan uudelleen todeta, että olin valiokunnan ensimmäisessä käsittelyssä ehdottamassa muotoilua, jossa mainonta olisi kielletty myös viiniä väkevämmiltä juomilta, siis välistä 12/13—22 prosenttia, kun valiokunnan enemmistön kannaksi tuli se, että 22 prosenttiin saakka voidaan alkoholijuomia mainostaa. Kun en saanut ensimmäisessä käsittelyssä ehdotukselleni riittävästi tukea, en toistanut sitä myöskään toisessa käsittelyssä. Sitä 13 prosentin rajaa, mitä ed. Ala-Harja tänään on esittänyt, ei näin muodoin kukaan valiokunnan jäsen, ei myöskään ed. Ala-Harja, esittänyt valiokunnassa. Mielestäni on hyvä, että hän ottaa sen esiin uudelleen salissa, ja voin nyt siirtyä kannattamaan hänen esitystään. Olkoot nyt käsittelyn tässä vaiheessa nappulat toisin päin, vaikka aikaisemmin en saanut häneltä tukea tähän esitykseen.

Pidän myös erittäin tärkeänä 36 §:ssä esitettyä lisäystä, jossa on sidottu alkoholijuomaveron tuottoon ihan tiukasti alkoholitutkimukseen sekä myös -kasvatukseen käytettävien määrärahojen osuus. Tietysti tästäkin tulee ongelma, jos alkoholiverojen tuotto nyt lähtee kovasti laskuun.

38 § pitää sisällään ministeriön edustusasian. Kauppa- ja teollisuusministeriön edustus on perusteltu käsittääkseni vain niin kauan kuin vähittäismyynti Alkossa on saman konsernin alla kuin valmistus ja tukkumyynti. Se oli ainoa perustelu lisätä se tuohon pykälään.

Sitten haluan käsitellä ohjausta ja valvontaa. Tietysti voidaan aina kysyä, päästäänkö säädöksillä toivottuun tulokseen. Otan Alkoholipolitiikka-nimisestä aikakauskirjasta toteamuksen siitä, mihin on päästy nykyisellä ohjauksella ja valvonnalla. Täällä todetaan: "Nuorison suosima Helsingin keskustan ravintola houkutteli huhtikuussa 1994 asiakkaita mainostekstillä 'Vedä Marat'. Ravintolapäällikön mukaan kehotus tarkoittaa kaikessa yksinkertaisuudessaan, että 'tule ja ota kunnon kännit'."

Kun ravintola voi mainostaa alkoholipoliittista linjaansa tähän tapaan kaikkien valvontatoimenpiteittenkin aikana, mitkä meillä on ollut, herää kysymys, mitä me saame aikaan näillä pykälillä, saammeko toivottua tulosta. Olisiko parempi, että hyväksyisimme tässä vain hyvän mainonnan yleiset prinsiipit lähtökohdaksemme?

Ohjauksen ja valvonnan toteuttamista varten on esitetty, että lääninhallitukset tulisivat kuvioihin mukaan miedompien juomien osalta. Olen hirveästi ihmetellyt sitä täällä esitettyä kritiikkiä, että tämä ei olisi hyvä asia ja että tästä aiheutuisi kirjavaa lupakäytäntöä ja vaikka mitä muuta ongelmaa. Minusta tämä on lillukanvarsi. Kukaan ei ole ollut kiinnostunut siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on kirjavaa käytäntöä, jossakin määrin ainakin, koska siellä meillä on puitelainsäädäntö, jonka toteuttaminen on kuntien lopullinen asia eikä lääninhallituksilla ole nykylain puitteissa mahdollisuuksia viimeisen päälle tätä suurta asiaa pitää aisoissa.

Mutta jos palataan tähän alkoholivalvontaan, niin kirjavaa käytäntöä voidaan aina yrittää pitää aisoissa sisäisin ohjein, ja haluan todeta, että Tuotevalvontakeskus on samalla tavalla sosiaali- ja terveysministeriön alainen yksikkö mitä toiminnallisesti ovat lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastot, joihin tämä valvonta on käytännössä tarkoitus ollut sijoittaa, joten en voi mitenkään käsittää tätä Alkonkin suunnalta painotettua väitettä, että asiat tulisivat hoidetuiksi paremmin sillä, että Tuotevalvontakeskuksella olisi oma kenttäorganisaatio. Jos halutaan painottaa valvontaa, en ymmärrä myöskään alkoholiyhtiön käsityksiä siitä, että valvonta tulisi riittävästi hoidetuksi, jos olisi toimistot vain kuudella paikkakunnalla. Meillähän on lääninhallituksia sentään vielä useammalla paikkakunnalla.

Olen sitä mieltä, että pitemmällä aikavälillä alkoholivalvonta, jos sitä halutaan painottaa, jos sitä pidetään merkittävänä, tulisi siirtää kuntien tehtäväksi. Mutta niin kauan kuin kunnat eivät tätä tehtävää vastaanota, minun mielestäni me voimme ja meillä on kaikki aihe noudattaa niitä hallinnollisia periaatteita, mitä meillä muutoinkin noudatetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Siinähän pätee se, että aluehallintoa hoitavat lääninhallituksen osastot. On sitten eri vaihe, jos käy niin, että myös sosiaali- ja terveysalalla toteutetaan oma itsenäinen kenttäorganisaatio, alueorganisaatio, tulevaisuudessa. Mutta tänä päivänä on niin, että toiminnallinen ohjaus lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoille on yksistään sosiaali- ja terveysministeriön käsissä, ja niin tulee tietysti tapahtumaan myös alkoholiasian kohdalla, tosin Tuotevalvontayksikön välityksellä.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan yhteen kohtaan ed. Vehkaojan äskeisessä hyvässä puheessa puutun, näiden myymälöiden perustamiseen ja lopettamiseen. Alkohan lähtee siitä näinä aikoina, että myymälän pitää kannattaa. Siinä oli yksi syy, minkä tähden esimerkiksi Porissa pieni Reposaaren kaupunginosan myymälä lopetettiin. Se ei kannattanut. Toisekseen sen tilat olivat jo siinä kunnossa, että ne eivät olleet minkään lain edellyttämässä järjestyksessä enää. Se oli pakko lopettaa, ja näin tietysti tehdään muulloinkin.

Hakijoita kyllä on ollut riittävästi. Kun Alkossa noin kahden vuoden välein on myönnetty uusia lupia tai päätetty perustaa alkoholimyymälä, niitä on viidestä kymmeneen kerralla perustettu, hakijoita on ollut suunnilleen sata, viimeisessäkin listassa sata kuntaa haki. Siinä on tällainen periaate, että puhutaan ns. viinakilometreistä: Kaksi lukua kerrotaan keskenään. Toinen on sen taajaman väkiluku ja toinen on kilometrit seuraavaan alkoholimyymälään. Näin saadaan viinakilometrit, ja se on sellainen ohjeellinen luku, jota ainakin maaseudulla on aika tarkkaan noudatettu, koska jokin kriteeri pitää olla, joten kun tässä on nyt uudenlaista käytäntöä ilmeisesti tulossa, niin aika vahva muutos se on, koska on lähdetty siitä, että on liki pelkästään alkoholipoliittiset perusteet eikä se, että saatavuutta noin vain pitää lisätä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä myyntipisteidea olisi juuri tällainen kevyempi ratkaisu, jonka rasite liiketalolle ei olisi yhtä raskas kuin varsinaisella alkoholimyymälällä. Mielestämme olimme löytäneet keinon, joka olisi soveltunut pienemmille paikkakunnille. Ruotsissahan on toteutettu tällainen utlämningsställe-idea, jolloin eri osapuolien kanssa, eri partnereiden kanssa, vaihdellen ilmeisesti voidaan tätä toimintaa pienemmillekin paikkakunnille tuoda. Minusta olisi aika sopivaa ajatella, että alkoholimyymälöitä pitäisi olla samalla tiheydellä kuin apteekkejakin. Ja niin kuin tässä kuultiin, alkoholipoliittisia syitä ei ollut ensisijaisesti takana vaan liiketaloudellisia silloin, kun alkoholiyhtiö ei ollut myymäläänsä perustanut.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Reposaaresta minä viis, mutta sitä pidän häpeällisenä, että Rajamäeltä, missä on viinatehdas, myymälä on muutettu Klaukkalaan. Päinvastoin Rajamäelle olisi pitänyt tehtaan yhteyteen perustaa tehtaanmyymälä, niin kuin on tavallista. Minä en tiedä, mutta ed. Vihriälä tai ed. Vehkaoja ehkä tietää, kuinka ovat Ilmajoen Koskenkorvalla asiat, onko viinakauppaa tai mahdollisesti tehtaanmyymälää, mutta viinakauppa ilmeisesti. Tätä rajamäkeläiset pahoittelivat; ei kyllä ole Klaukkalaan kuin 10 kilometriä matkaa, mutta se on jonkinlainen paikkakunnallinen häpeä. Tällaisessa tilanteessa siihen oli hyvä kiinnittää huomiota.

Rouva puhemies! Tämä minun puheenvuoroni perustuu ihan lyhyeen tutustumiseen valiokunnan mietintöön ja näihin puheenvuoroihin, joita täällä on käytetty. Otan asian sieltä, toisen täältä, enkä kovin pitkään varmaan eduskunnan aikaa käytä.

Ensinnäkin juomatavoista. Täällä on ihailtu, näin käsitän, ranskalaisia juomatapoja ja yleensä eurooppalaisia juomatapoja ja verrattu niitä suomalaisiin. Suomalainen jeppe juo rankasti, kun se juo. Ranskalainen taas juoda litkuttelee joka päivä vähän päivästä toiseen, viikosta toiseen ja vuodesta toiseen. Ongelmat ovat myös sen mukaisia, koska tällainen alkoholin käyttö on kaikkein pahinta.

Suomessakin on hyvin paljon esimerkkejä siitä, että henkilö ottaa ensin ryypyn kaksi päivässä — se on sitä hienoa alkoholikulttuuria — mutta se ei tahdo jäädä siihen, vaan viina-annosta lisätään: päivittäin kolme, sitten neljä. Eräänä päivänä, kun Koskenkorva-pullosta tulee kaksitoista paukkua, sitä otetaan sitten kaksitoista, ei jäädä enää kymmeneen. Yleensä tämän tyyppiset juopottelijat eräänä päivänä tallaavat kadun varjoisella puolella.

Se on paljon paheksuttu juomatapa, jossa suomalainen ottaa kerran kahdessa viikossa kunnon kaatokännin, sellaisen jossa menee mahdollisesti muistikin. Seuraavana aamuna toinen silmä katsoo suolavesikuppiin ja toinen leipäkoriin, on paha olla, ja pyhimyksen kuvan ääressä vannotaan, että ei enää koskaan tämän jälkeen. Tosin se kahden viikon kuluttua jälleen on unohdettu, mutta tällaisesta juomatavasta ei tule kuitenkaan sitä ongelmaa, mikä syntyy sille kadun varjoisalla puolella kulkevalle kaverille, joka aloittaa pienestä napostelusta, lisää sitä päivittäin ja eräänä päivänä on sitten sortunut alkoholismiin. Minä itsekään en ole päivittäin napostelija, vaan joskus otan kunnon kännin. Minulla on vielä se hyvä puoli — jos ed. Ihamäki kuulee — että silloin, kun minä olen pyhimyksen kuvan edessä kahden viikon välein, niin minä lupaan vielä lopettaa tupakanpoltonkin. Ja yleensä pidän tämän lu-

pauksen yhden päivän, sen toisen lupauksen taas parisen viikkoa. Minun tulevaisuuteni tuskin on alkoholistin tulevaisuus juuri tästä syystä. Että eipäs ihailla liikaa niitä napostelijoita eikä liian paljon ryövätä niitä, jotka joskus ottavat kunnon kännin; heistä ei tule alkoholisteja.

Rouva puhemies! Minulla on toivomusaloite mainittuna oikein valiokunnan mietinnössä. Olen ehdottanut, että viinit tulisivat ruokakauppoihin. Perustelen näkemystäni edelleenkin sillä, että erityisesti sellaisten viinien, joita on tapana käyttää, jotka niitä käyttävät, ruokailun yhteydessä esimerkiksi vähän juhlavammassa tilaisuudessa, niin kuin jouluna me monet käytämme, pitäisi olla siellä, mistä ostetaan ruokaakin. Ei niiden välttämättä tarvitse olla Alkon lukkojen takana, mistä sitä joudutaan jonottamaan erikseen. Tämä ei suomalaista yhteiskuntaa varmasti kaataisi. Enkä peruuta yhtään siitä, että näen, että siihen suuntaan asiaa pitäisi viedä, että viinit tulisivat ruokakauppoihin. Ehkä jokin piikki kulutuksessa syntyisi mietojen suuntaan, mutta se tasaantuisi varmasti. Niin kuin aikaisemmin sanoin, niin sellainen, mikä on vapaasti saatavissa, ei ole kovin haluttua. Siihen, mikä on kielletty ja lukkojen takana, tunnetaan enemmän halua, ja se on huomattavasti vaarallisempaa.

Sitten valiokunnan mietintöön.

14 §:ssä puhutaan tilaviinin valmistuksesta :arkoittaen myös sahtia 13 prosenttiin saakka. Se ›n aivan hyvä laki sikäli, että maaseudullahan on ıyvin paljon noutotiloja nykyisin ja ne varmasti sääntyvät. Jos näillä tiloilla ryhdytään myös almistamaan, toivon mukaan, hyvätasoista ıomalaista tilaviiniä, niin uskon, että sille tulee ›syntää. Niin kuin aikaisemmin sanoin, Etelä-Euroopasta tuleva halpa ja huonotasoinen viini ei kilpaile tämän kanssa. Halvan ja huonotasoisen viinin ostajia ovat yleensä ne varjoisien kujien kulkijat, ja taas tiloilta ostettava viini on etupäässä matkailijoiden ostamaa. Kun he näkevät, että jossakin on hyvää viiniä, on mainoskin siitä, ja käyvät tilalla tai tällaisessa myyntipaikassa, niin varmasti hyvin mielellään ostavat tilaviiniä. Se tuskin suomalaisten juopottelua lisää. Se lisää vain persoonallista kiinnostusta maaseutuun, noutotiloihin ja siellä kaupan pidettävään viiniin. Uskon, että se on aivan positiivinen asia, eikä sitä kukaan täällä ole kiistänytkään.

Sen sijaan sahdin osalta täällä on menty pahasti vipuun. Se johtuu siitä, että valiokunnassa ei ole tunnettu näitä asioita. Nyt annetaan tällaisille mahdollisuus myös sahdin valmistamiseen. Edellytyksenä on, niin kuin sivulla 4 sanotaan: "Myytävien tuotteiden tulee paitsi olla nimenomaisesti myyjän valmistamia myös ainakin pääosin itse tuotetuista raaka-aineista tehtyjä." Tämä viinin osalta pitää paikkansa, sahdin osalta ei voi pitää kuin teoriassa. Tämä lausuma ei voi koskea myöskään sahtitehtaita, sellaisia kuin esimerkiksi Lammin Sahti ja Sahtimafia Jalasjärvellä, jonka aikanaan itse kävin vihkimässä käyttöön ja seuraavana päivänä haukuin huonosta sahdista. Toivottavasti sahti on parantunut Jalasjärvellä, ja aivan varmasti onkin. Nimittäin nämä sahtitehtaathan eivät tee sitä itse viljelemistään tuotteista, vaan ne ovat taatusti Lahden maltaita tai jotakin muita.

Mutta jos katsotaan, että maatila alkaa valmistaa sahtia ja myydä sitä kuten tilaviiniä, niin se on käytännössä mahdottomuus omista tuotteista. Ohraahan toki voi aina viljellä. Mutta kun katsotaan, millä tavalla maltaat valmistettiin ennen maatalossa, ed. Roos tietää maaseudun miehenä varmasti mallassaunat ja mallasparvet savusaunojen yhteydessä. Siellä tuli hyviä maltaita, mutta mallasparvia ei enää ole, ne ovat ohimennyttä elämää. Myöskään mallastehtaat eivät varmastikaan ala tehdä jonkun tilallisen ohrasta maltaita tälle tilalliselle, jotta tämä voisi valmistaa myytävää sahtia. Näin ollen tämä laki mahdollistaa sahdin teon tiloilla ja edelleen myymisen, mutta käytännössä maltaiden valmistus omista tuotteista on mahdottomuus. Tietenkin sellaiset laitteet voidaan tehdä, mutta se maksaa hirmuisesti. Epäilen, että tämä jää kuolleeksi kirjaimeksi.

Minä olen vähän sitäkin mieltä, että sahdista ei pidä tehdä kauppatavaraa. Nykyinen perinteinen kulttuuri sahdille riittää. Jos joku haluaa teettää häihin — ennen oli hautajaisissakin sahtia meillä päin — tai 50-vuotisjuhliinsa tai muihin juhliinsa sahtia, se käy sillä tavalla, että ostaa Lahden maltaita pari kolme säkkiä tai kymmenen säkkiä, riippuen paljonko tulee vieraita, menee hyvän sahdintekijän luo, teettää siellä ja eräänä päivänä hakee valmiin sahdin ja maksaa maksut. Näinhän se on nykyisin laillista ja sillä siisti. Tähänhän se tulee varmasti jäämäänkin. Jos sahdista, joka on niin syvällisesti perinteinen kulttuurillinen juoma, tehdään pelkästään kauppatavaraa, niin myös sahdin perinteinen imago kärsii. Näin minä asian näkisin. Tämä laki ei sitä myöskään mahdollista kuin teoriassa, ei käytännössä. Mutta tällaisia on turha laittaa tänne mietintöön; olisi pitänyt ottaa asiantuntija, vaikka allekirjoittanut, kuultavaksi valiokunnan kokouksessa, jolloin minä olisin selvittänyt näitä asioita, että ei

tehdä tällaisia mietintöjä, jotka ovat täysin pielessä käytännön kokemukseen verrattuna.

Herra puhemies! Kioskimyynti on tullut varsin epämääräiseksi keskioluen osalta. Minä puhun keskioluesta, vaikka tässä alkoholilaissa ei puhuta oluesta mitään. Näiden kioskien keskioluen myyntilupia on, näin näkisin, myös kiristetty tietyllä tavalla. Se on varmasti ihan paikallaankin, en minä sitä sano. Mutta kun tämä lupamenettely on kuitenkin alueellista ja kussakin kinkeripiirissä arvostellaan tätä asiaa tapauskohtaisesti ja päätetään, saako hakeva kioski keskioluen myyntiluvan, pitäisi kiinnittää huomiota tiettyihin olosuhteisiin. Yksi on sellainen, että kylässä ei ole kauppaa. Jos kioskinpitäjä on luotettava henkilö, joka pitää hommat kunnossa, niin kyllä minä katsoisin, että silloin pitäisi harkita keskioluen myyntiluvan tai alle 4,7 prosenttia alkoholia sisältävän juoman myyntimahdollisuuksien antamista tällaiselle kioskille, mutta se edellyttää, että tiedetään, että kyseinen kioskinpitäjä on henkilö, joka pitää hommat hanskassa.

Se on tässä mietinnössä typerä perustelu, että ei sillä perusteella voida antaa kioskeille oluenmyyntilupaa, että on vain se luukku eikä pysty ikään kuin tarkkailemaan tilannetta. En minä tiedä, täytyykö tämän myyjän nähdä, minkä väriset saappaat ostajalla on jalassa ja minkä väriset silmät, ennen kuin pystyy arvelemaan, onko tässä nyt ihan oikeasta ja kelvollisesta ostajasta kysymys. Tällaisessa arvovaltaisessa mietinnössä tällaiset perustelut ovat mielestäni — sanoisin nyt vaikka — aika typeriä. Ei tällä luukkumyynnillä ole mitään merkitystä. Myydään se luukusta tai myydään se tiskiltä, niin tämä ei ole kyllä peruste. Peruste on joku muu, jonka tietysti hyväksyn. Tietynlaisia häiriöpaikkojahan nämä kioskit joskus ovat. Mutta niin kuin sanoin, niin tapauskohtaisesti näitä pitäisi harkita.

Herra puhemies! Tämä mainontakysymys on ollut ongelmallinen. Tällä hetkellähän tilanne on täysin naurettava. Ei kai kukaan usko, kun on joku Olvin mainos, että joku kaveri kävelee katossa ja nauttii positiivisesti tätä ykkösjuomaa eli pilsneriä. Ei kukaan kävele yhden pilsneripullon takia katossa, kun ei Koskenkorva-pullokaan minua saa katossa pysymään. Ne määräykset ovat naurettavia. Tarkoitushan on mainostaa nimenomaan muita: keskiolutta tai nelosolutta ja tällä tavalla. Tämä on ollut naiivia ja lapsellista, ja siihen on ollut hyvä saada tietysti muutos.

Nythän tämä muuttuu. Monen mielestä mennään liian pitkälle. Mennään 22 prosenttiin, johon asti voidaan mainostaa tietyillä edellytyksillä. Minäkin olen sitä mieltä, että mennään ehkä vähän liian pitkälle tässä, vaikka olen aika vapaan alkoholikulttuurin kannattaja. Täällä ed. Ala-Harja esitteli omaa näkemystään, että tämä ulotettaisiin vain 13 prosenttiin tilaviinin ja sahdin mainostamiseen. No, sahti voidaan siirtää sivuun, mutta tilaviinin mainostamiseen kyllä tiloilla pitäisi olla oikeus, niin että ihmiset tietäisivät, ettei tarvitsisi torpasta torppaan kysellä, missä olisi myytävää, vaan tiedettäisiin, että se ja se tila valmistaa sellaista ja sellaista viiniä; ihmiset tietäisivät mennä sitä ostamaan. Minä uskoisin, että se saattaisi olla hyvä pysäyttää tähän 13 prosenttiin ja jättää ne väkevämmät viinit mainostuksen ulkopuolella. En ole tästä kyllä itse oikein tarkkaan vielä selvää saanut oman mäni kanssa, mikä olisi parasta ja tuskin minä sitä pystyn ratkaisemaankaan, mutta hiukan tuntuu kovalta hyppäykseltä tämä 22 prosenttiin meneminen.

Herra puhemies! Lopuksi totean sen, että tätä valiokunnan mietintöä on arvosteltu täällä ankarasti. Siinä on heikkouksia aika paljonkin varmasti, mutta en minä tätä mietintöä nyt ihan lättänäksi löisi ja siinä tehtyjä muutoksia hallituksen esityksiin. Minä uskon, että tällä lailla, jos se hyväksytään tämän tyyppisenä, pärjätään. Jos ongelmia tulee, niin sitten sitä on korjattava. Tämä talo on sitä varten, että kokemuksien perusteella lakeja korjataan. Mutta ennen kuin tiedetään, mikä on hyväksi tai pahaksi, pitää jotakin muutosta tehdä ja katsoa sen seurauksia ja korjailla lakeja sen mukaan, kuin nämä seurauksset antavat aihetta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. M u t t i l a i n e n: Arvoisa puhemies! Alkoholilain muutoksia on käsitelty perusteellisesti jo usean tunnin ajan, joten puutun enää vain muutamiin asioihin.

Olen pääosin tyytyväinen valiokunnan tekemiin linjauksiin ja mietintöön. Valiokunta, vai pitäisikö sanoa sen enemmistö, yritti löytää tasapainon alkoholipolitiikan kokonaisuudessa. On helppo yhtyä valiokunnan näkemykseen siitä, että terveyspolitiikassa painotettaisiin entistä enemmän opetuksen, valistuksen, tiedotuksen ja terveyskasvatuksen osuutta. Valiokunta esittää toisaalta tiukempaa mainontaa esimerkiksi yk-

kösoluen kohdalta, mutta toisaalta laajemman valikoiman mahdollistavaa mainontaa mietojen alkoholijuomien osalta. Valiokunta rajoittaa kuitenkin mainontaa terveyspoliittisin perustein. Onkin tärkeää, että alkoholimainonnan toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja ryhdytään toimiin mainonnan pitämiseksi riittävän suppeana.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa mainitsin, olen pääosin tyytyväinen valiokunnan mietintöön. Me sosialidemokraatit, III vastalauseen allekirjoittajat, emme kuitenkaan pidä sitä kaikilta osin hyvänä. Muun muassa emme pidä hyvänä sitä, että hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnön mukaan lääninhallituksilla on mahdollisuus myöntää oluen myyntilupa kioskeille ja niihin verrattaville myyntipaikoille. Mielestämme vaarana on, että tässä muodossa hyväksytty lakiesitys johtaa voimakkaaseen myyntipaikkojen lisäämiseen, arvion mukaan noin 2 000:lla. Nykykäytännön ja keskiolutlain mukaan oluen myyntilupa on ollut vain niillä kioskeilla ja huoltamoilla, missä on ns. elintarvikeosastot. Jotta voitaisiin varmistaa, ettei lainmuutosten jälkeen myönnetä harkitsemattomasti vähittäismyyntilupia mihin tahansa kioskeihin tai huoltoaseman kassalle tai vaikkapa automaatteihin, esitimme muutoksia lain 14 §:ään. Muutosesitykset hävisivät täpärästi valiokunnan äänestyksessä.

Vähittäismyynnin voimakas laajentuminen kioskeihin ja vastaaviin lisää järjestyshäiriöitä ja tuo valvontaongelmia. Myös kioskien ja huoltamoiden työntekijöiden työturvallisuus voi vaarantua yksintyöskentelytilanteissa, joissa he joutuvat kieltäytymään myynnistä esimerkiksi päihtyneille.

Arvoisa puhemies! Lisäksi yritimme varmistaa, ettei näille kioskeille ja huoltamoille syntyisi järjestysongelmia , jaehdotimme, että vähittäismyynnissä kioskeilla ja huoltamoilla noudatettaisiin kulloinkin voimassa olevia vähittäiskaupan aukioloajasta annettuja säädöksiä. Mikäli myyntiajat poikkeavat kovasti toisistaan, on mahdollista, että kauppojen sulkemisen eli kello 20:n jälkeen kioskeista ja vastaavista muodostuu alkoholikauppoja, jotka voivat olla auki vaikka vuorokauden ympäri. Tämä ei luonnollisestikaan voi olla tarkoituksenmukaista terveyspolitiikan kannalta. Toki näistä tarkemmista säännöksistä voidaan säätää asetuksella, mutta ongelmia voidaan ehkäistä varmistamalla se asia jo lain tasolla.

Lakiesityksen mukaan vähittäismyynnissä alkoholijuoman, mm. keskioluen, hinnoittelu vapautuisi. Tilanne saattaa johtaa olutaleen, jonka seurauksena oluen hinnanalennus perittäisiin kuluttajilta muissa tuotteissa. Oluen alehinnoittelu ohjaisi myös kulutustottumuksia iltaan, viikonloppuun ja sunnuntaihin, jolloin kioskit ja vastaavat myyntipaikat ovat avoinna ja henkilöstö työskentelee pääosin yksin. Myyntihenkilöstöön kohdistuvat turvallisuusongelmat lisääntyisivät. Halusimme varmistaa tämän asian niin, että asetuksella olisi säädetty myös vähimmäishinnoista, mutta myös sen hävisimme äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Sen lisäksi esitämme myös, että 21 §:ssä anniskelupaikka rajattaisiin selvemmin kuin hallituksen esityksessä. Tämän tarkoituksena on, ettei muodostuisi uudenlaisia anniskelupaikkoja kioskien ja huoltamoiden yhteyteen.

Arvoisa puhemies! Tulemme esittämään III vastalauseen mukaiset muutosesitykset toisessa käsittelyssä.

Ed. K a u p p i n e n : Arvoisa puhemies! Tuskin mitään kuolematonta enää uudistetusta alkoholilainsäädännöstä ja valiokunnan mietinnöstä pystyy sanomaan, mutta joihinkin asioihin aion puuttua.

Käsittely ja asiantuntijoiden kuuleminen oli todella intensiivistä. Siihen valiokunta osallistui kiitettävällä ahkeruudella omasta mielestäni ainakin. Minäkin olin siellä varsin runsaasti paikalla, jopa huomattavasti paljon enemmän kuin ed. Kemppainen, joka täysistunnossa on kovasti ollut asiantuntijana tämän asian tiimoilta. Siinä mielessä minusta hänen kannanottonsa tuntuivatkin aika lailla ihmeellisiltä.

Jos ajatellaan kaiken kaikkiaan suomalaisia, se voisi olla tälle talolle suuri yllätys, jos suomalaiset olisivatkin nykyaikaisempia ja yllättäisivätkin koko lainsäädäntöjärjestelmän, kuten eräässä koulussa ala-asteella olivat oppilaat tehneet opettajille. Kun oli tehty kysely vapaavalintaisten aineiden tarpeesta ja sitä, mitä aineita eniten koulussa tarvittaisiin ala-asteella, ilmaisutaito oli ylivoimainen ykkönen. Voi olla, että suomalaisilla ilmaisutaito on niin paljon heikko, että moni tarvitsee rohkaisua siihen, että pystyy ilmaisemaan itseään.

Ed. Ala-Harja toi esiin itsemurhat ja myrkytykset. Suurin osa alkoholiongelmista mielestäni on oikeastaan osoitusta siitä, että meidän yhteiskunnassamme on jotakin erittäin pahasti vialla. Minusta hänen esimerkkinsä kertoivat osaksi hoitamattomista depressioista eli masennusti-

loista ja heikosta itsetunnosta. Suomalaiset pystyvät vahvistamaan heikkoa itsetuntoaan runsaalla alkoholin käytöllä. Sehän tiedetään, että nousuhumalassa velatkin ovat saatavia, kun taas laskuhumalan aikana käy juuri päinvastoin. Masennus sen kuin vain syvenee ja alkoholikierre on olemassa jo valmiiksi itsesyntyisenä. Minusta näihin asioihin pitää enemmän puuttua kuin siihen, että me pyrimme ylhäältä holhoten huolehtimaan suomalaisten yksittäisten ihmisten käyttäytymisestä. Tosiasiahan on se, että kielletyn hedelmän maku on aina paljon parempi kuin muun. Mitä enemmän me kiellämme, sen enemmän on houkutuksia.

Väkivaltakäyttäytyminen alkoholin käytön yhteydessä useimmiten johtuu siitä, että kun on arvokas pullo ostettu, pitää näyttää, että on ollut fyrkkaa, millä ostaa, ja sen jälkeen täytyy ruveta tyrkkimään toisia, jos ei muuten niin puukolla. Pitkät alkoholinhakumatkat monta kertaa herättävät myös porukassa keskinäistä kinaa matkan kuluessa. Minä karrikoinkin eräässä yhteydessä ja sanoin, että parhaassa tapauksessa käy niin, että taksilastillisesta takaisin tullessa sadan kilometrin päässä olevasta viinakaupasta voi parhaassa tapauksessa olla hengissä vain taksinkuljettaja. Tämä noin karkeasti karrikoiden, mistä on todella Suomessa kyse.

Minusta pitäisi nähdä tämä asia kokonaisuutena, ei niinkään intoiluna puoleen eikä toiseen, vaan nähdä syyt ja seuraukset ja seurannaisvaikutukset.

Mitä oluen erityisasemaan tulee viinaan ja viineihin nähden, minusta on erittäin hyvä, että se lainsäädännöstä poistetaan. Se on alkoholipitoinen tuote siinä kuin mikä muu tahansa. Minusta olut ei sinänsä tarvitse erityismainintaa.

Valiokunnan tarkoitus on nimenomaan valistuksen ja muun toiminnan kautta pyrkiä vaikuttamaan suomalaiseen mielipide- ja käyttäytymistapamuodostukseen niin, että miedommat tuotteet tulisivat ihmisille kysytyimmiksi ja että niitä käytettäisiin todella hallitummin kuin tähän mennessä.

Toisaalta valiokunnassa tuli esiin myös tasaarvoisuusnäkökulma naisten kannalta, niin kuin jo aiemmin tuotiin esiin. Naiset mieluummin ehkä saattavat nauttia siideriä kuin olutta. Siksi tämä muutos on mielestäni perusteltukin.

Keskustelua herätti tilaviinien kohtalo ja kohtelu, lähinnä oikeastaan se, millä tavalla tilaviiniä saa kaupata. Ed. Kemppainen toi esiin asian tilaviinien kauppaamisesta, ja ministeri Huuhtanen selvensi sitä. Asia ei valiokunnassa ihan niin yksiselitteinen ollut. Tilaviinien suhteenhan oli tarkoitus, että sitä saa anniskellen myydä hallituksen esityksen mukaan tilalta mutta ei muissa muodoissa. Postimyynnin salliminen on tullut myöhemmin kuvioihin mukaan.

Toisaalta, jos ajatellaan sitä tilannetta, että tilaviiniä valmistetaan jossakin järvipitoisessa läänissä, kuten Mikkelin lääni ja Kuopion läänikin ovat, siellähän on niin repaleinen Suomen kartta vesistöistä johtuen, että todella linnuntietä voi lähimpään alkoholimyymälään olla alle 10 kilometriä matkaa mutta kaiken kaikkiaan maanteitä pitkin sinne voi olla 30—60 kilometriä. Näin ollen moniko ulkomainen turisti tajuaa edes sitä, että tilaviiniä voi jostakin muualta ostaa?

Näin ollen tällaisella perusteella tietysti katsottiin, että on parempi myydä sitä suoraan tilalta kuin alkoholiliikkeestä, koska Suomessa on aivan erilaiset olosuhteet väestön tiheyteen, maanteihin ja vesistöihin nähden kuin Keski-Euroopan maissa. Minusta on aivan käsittämätöntä, että ministeri Huuhtasen esittämän käytännön mukaisesti pitäisi lähteä tilaviinejä myymään eli tavallaan suljettaisiin silmät olemassa olevilta ja luonnonolosuhteittenkin luomilta tosiasioilta maassamme ja haluttaisiin tämä ns. siivu säilyttää Alkon hallinnassa. Ilmeisesti Alko myös faxin ja puhelinsoiton vastaanottamisesta laskuttaisi varsin topakan hinnan eli ottaisi niin sanotusti siivut päältä.

Mainonnan salliminen puolestaan 1,2—22 prosenttiin tiukasti rajattuna ja mielikuvamainonnan jyrkästi kieltävänä on mielestäni oikean suuntainen toimenpide, mutta olen itse ruvennut miettimään, onko sittenkin 22 prosenttia liian korkea vai pitäisikö siinä olla 13. Tämä on ehkä sellainen tilanne, jossa olen kahden vaiheilla.

On tuotu esiin, että mainonnalla pyritään pelkästään myymään lisää tuotetta. Ehkä yksiviivaisesti katsoen voidaan näin väittää, mutta mielestäni myös taistellaan markkinaosuuksista eli siitä, mikä tuote menee enemmän kaupaksi kuin toinen, jolla päästään vastaavaan tulokseen. Logiikkani mukaan mietojen alkoholipitoisten juomien mainonnalla silloin, kun se on todella asiapitoista ja lähinnä tuoteinformaatiota, pyritään saamaan nimenomaan siivua, markkinaosuutta, viinakaupassa eli alkoholiliikkeessä myytävistä muista tuotteista, kuten kaikkein vahvimmista viinalaaduista. Minusta sitä seikkaa kannattaa ajatella myös tästä näkökulmasta.

Ottaen huomioon suomalaisten erilaisen asumisympäristön ja välimatkat eri osissa Suomea

lähimpiin alkoholimyymälöihin pidän erittäin perusteltuna, että meillä on mahdollisuus myös postimyynnin toteuttamiseen, koska se lisää suomalaisten tasa-arvoa eri alueilla toisiinsa nähden. Onhan aivan kohtuutonta, että jossakin Pohjois-Suomessa saattaa olla lähimpään alkoholimyymälään matkaa reilut 100, jopa noin 200 kilometriä. Jos ajatellaan alkoholipitoisen juoman ostamista yksilön kannalta, hänen pitää lähteä joko omalla autolla tai taksilla se matka ajamaan, ja silloin se on varsin arvokasta. Näin ollen täytyy varmaan ostaa täysi lasti, ja kukas sitä malttaa olla juomatta, kun juomisen alkuun pääsee, eli saatavuuden rajoittaminen lisää ns. suomalaista juomakulttuuria herkästi.

Arvoisa puhemies! Sosiaaliset ja terveyspoliittiset syyt ilman muuta puoltavat alkoholin käytön ohjaamista, mutta sitä ei pidä tehdä olemalla kaksinaismoralistisia ja näkemällä asiat vain joko mustina tai valkoisina. Asiat pitää nähdä kokonaisuutena, mikä on perusongelma. Perusongelma suomalaisessa alkoholikulttuurissa on nimenomaan se, että meillä on erilaiset asenteet alkoholin käyttöön. Se osittain juontaa myös kieltolain ajoilta. Ihmiset tarvitsevat vähintäänkin kolme sukupolvea, että he muuttavat periaatteellista asenteellista käyttäytymistään. Se pitää viinankin suhteen varmasti paikkansa.

On myös tuotu esiin eri maitten kulutuslukuja laskettuina sataprosenttiseksi alkoholiksi eri maissa. Sen verran minulla on tietoa, että esimerkiksi Norjassa, missä on varsin tiukka alkoholipolitiikka, on myös varsin runsasta ei-tilastoidun alkoholin käyttö. Nämä seikat aina pitää ottaa huomioon. Tilastot voivat luoda valkoisia valheita eivätkä kerro koko totuutta. Toisaalta tiedetään, että niissä Euroopan maissa, joissa on kaikkein tiukin alkoholipolitiikka, kaikkein väkivaltaviihteellisintä ohjelmaa näkee kapakoiden sulkemisaikana niitten ulko-ovella. Jos ajatellaan alkoholin vaikutuksen alaisena tapahtuvaa väkivaltaista käyttäytymistä ja sen vähentämistä, niin sitä ei varmasti alkoholipolitiikkaa tiukentamalla missään nimessä saada aikaan. Pikemminkin se johtaa päinvastaiseen tulokseen, eli uhoaminen ja näyttämisen tarve nousee silloin siinä suhteessa kuin humalatilakin.

Arvoisa puhemies! On myös tuotu esiin terveydellisiä seikkoja, jotka täysin allekirjoitan niiltä osin, mitä esimerkiksi edustajat Ala-Harja ja Taina toivat esiin. Haluaisin puuttua ed. Sulo Aittoniemen sanomiseen ns. kaatokännistä. Kaatokänni ei sinänsä ole ihan niin hyvä ja terveellinen asia kuin hän antoi ymmärtää. Koulutukseeni liittyen tiedän, että jokainen kaatokänni tuhoaa meiltä enemmän kuin 100 000 aivosolua. Siitä, miten paljon kaatokännejä on ottanut voi laskea, montako sataatuhatta aivosolua on menettänyt. Mutta ei syytä huoleen. Niitä on reilusti yli omien tarpeiden. Jos kaatokänni alkaa kovin useaksi mennä, silloin voi olla, että loppupäässä rupeaa vähän töpästämään. (Ed. Aittoniemi: Pysyy kohtuudessa!) — No, kohtuudella, mutta en tiedä, onko joka toinen viikko kaatokänni ihan kohtuus. Siitäkin voidaan olla eri mieltä. Ymmärsin, että siinä oli tietysti tällaista polemiikkia. En minä nyt ihan niin tiukkapipoinen ehkä ole kuin voisi luulla.

Näiltä pohjilta ajatellen sanoisin, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö ja hallituksen esitykseen tehdyt muutokset ovat minusta pääosin hyviä ja perusteltuja. Ainut, mitä vielä haluaisin itsekin harkita, on alkoholiprosentti, mihin mainonta saadaan ulottaa, onko se 13 vai 22 prosenttia. Siinä on harkinnan varaa, jota ehkä sietäisi pohtia vielä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Ed. Outi Ojala puheenvuorossaan totesi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli tapahtunut sekavahkoa asian käsittelyä. Itse asiassa mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö sinänsä on selkeä, mutta kun olen katsonut siihen liitettyjä vastalauseita, jotka varmasti jokaisen vastalauseen tekijän mielestä ovat täysin oikeita ja perusteltuja, niiden lukumäärä ja keskinäinen vertaileminen on vaikeaa. Siitä voi syntyä käsitys sekavahkosta kokonaisuudesta. Kun ajattelen vain toisen käsittelyn yhteydessä tapahtuvia äänestyksiä yksittäisten pykälien osalta, en lainkaan ihmettele, vaikka joku sekaantuisi siinä, koska se on todella hieman vaikeaa. On niin monta pykälää hieman eri perustein eri paikoissa. Tämä tuosta sekavahkosta vaikutelmasta.

Täällä ed. Vehkaoja sanoi, että ed. Ala-Harja ei ole tehnyt lainkaan niitä ehdotuksia, jotka ovat valiokuntamietintöön liitetyssä vastalauseessa. Jos näin on tapahtunut, niin sehän on kummallista. Eihän vastalauseessa pitäisi voida olla mitään sellaista, mitä ei ole valiokunnassa esitetty. En minä yritä tässä olla mikään valiokunnan työn vartija, mutta täytyy nyt ainakin muistuttaa, että näinhän asia on. Kyllä valiokunnassa pitää huolehtia siitä, että valiokunnan mietinnön vastalauseessa voi olla vain sellaisia asioita ja ehdotuksia, jotka valiokunnassa on tehty. Mutta selvittäköön valiokunta sisällään tämän ongelman.

Minun mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta on tässä mietinnössään kiinnittänyt huomiota moniin sosiaalisiin ja terveydellisiin näkökohtiin. Siitä huolimatta sanoisin, että kun olen monien vuosien aikana seurannut talousvaliokunnan mietintöjä, silloin kun ennen näitä valiokuntajärjestelyjä silloinen talousvaliokunta käsitteli esimerkiksi Alkon kertomuksen maan alkoholiolojen kehittämisestä, ja kun olen seurannut viimeaikaisia sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöjä sen käsittelyssä olleista alkoholiolojen kertomuksista, niin mielestäni talousvaliokunta on ollut selkeämmällä, sanoisinko hieman enemmän raittiusmielisemmällä kannalla kuin nyt voisi sanoa. Mutta ero ei ole kovin suuri.

Mainitsen kuitenkin erään seikan, jota kaipasin tästä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä, ja se oli suhtautuminen Maailman terveysjärjestön tavoitteeseen siitä, että vuoteen 2000 mennessä alkoholin kulutusta voitaisiin supistaa 25 prosentilla. Kyllä loppujen lopuksi löysin tätä koskevan maininnan, mutta se esiintyy siinä yhteydessä, kun valiokunta ehdottaa hylättäväksi tekemäni toivomusaloitteen 1141 vuodelta 1991, jolloin ehdotin eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että "hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin maamme alkoholin kokonaiskulutuksen vähentämiseksi Maailman terveysjärjestön esittämän tavoitteen saavuttamiseksi ja että jakeluverkoston laajentamisessa noudatetaan pidättyvää linjaa". Tässä yhteydessä siis mainitaan tämä Maailman terveysjärjestön tavoite ja samoin valiokunnan ehdottaessa hylättäväksi ed. Moilasen hieman vastaavan kaltaisen toivomusaloitteen.

Jos kuitenkin sanon tuon yleisarvioni lisäksi vielä erään varsin myönteisen näkökohdan tästä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä, niin se on lisäys 36 §:ään, jossa sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa varattavaksi 0,7 prosenttia alkoholitutkimukseen, valistustyöhön jne. Se on ainakin hyvää tarkoittavaa. Tuleva aika näyttää, tapahtuuko tämänkin osalta niin kuin esimerkiksi tupakkalain osalta, että hallitus taas esittää, että ei nyt tällä kertaa rahaa riitäkään ja palataan joskus toiste asiaan. Tämä näköala on syytä pitää mielessä.

Vaikka hallituksen esitys on ainakin monilta osin parempi kuin nyt valiokunnan mietinnön jälkeinen kokonaisesitys, niin sanoisin, että tämä hallituksen esitys joka tapauksessa antoi aihetta arvosteluun siitä, että hallitus jossain määrin poikkesi pohjoismaisesta linjasta. Täällä ed. Kankaanniemi sanoi, että Suomea on arvosteltu siitä, että me olemme kiirehtineet Eta-säännösten huomioon ottamista alkoholilainsäädännössä. Ruotsi ja Norja seuraavat hitaammassa tahdissa. Minä arvelen, että kysymys ei ole pelkästään tästä kiireestä vaan myös siitä linjasta, jossa Suomi aikaisemmin on ollut varsin lähekkäin Ruotsin ja Norjan kanssa, mutta nyt on jossain määrin tapahtumassa sen liberalisoinnin vahvistumista, joka Suomessa alkoi vuonna 1968 tapahtuneen merkittävän alkoholilainsäädännön liberalisoinnin yhteydessä.

Olen kuitenkin iloinen siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole lähtenyt talousvaliokunnan enemmistön linjalle, joka lähti kovasti kaupallisesta tai ehkä niin kuin täällä on sanottu elinkeinopoliittisesta perustasta.

Vaikka tässä sanoin muutaman kriittisen sanan hallituksen esityksestä, niin pidän sitä kuitenkin esitetyistä vaihtoehdoista parhaana, jos puhutaan kokonaisuuksista. Erityisesti hallituksen esityksen 14 ja 33 §:n osalta näin haluaisin sanoa.

Täällä on aikaisemmin kiinnitetty huomiota siihen, että hallituksen esitys ja nyt myös valiokunnan mietintö lähtevät siitä, että lupien myöntäminen siirretään lääninhallituksiin. Mielestäni tämä on monistakin syistä huono asia, ensinnäkin siitä syystä, että kokemukseni lääninhallitusten alkoholivalvonnasta on melkoisen kehno. Olen ainakin omakohtaisin kokemuksin päätynyt sellaiseen arvioon, että läänien alkoholitarkastus toteutuu käytännössä jonkinlaisena vain silloin, jos sinne suunnataan valituksia. Kun olen ymmärtänyt ainakin aikaisemman tarkastustoiminnan niin, että sitä ilman valituksiakin suoritetaan, nyt käytännössä näyttää olevan niin, että sitten jotakin tarkastetaan, sitten jotakin lausutaan ja tutkitaan, jos tehdään valitus.

Toinen seikka, jonka vuoksi lääninhallituksiin siirtoa epäilen, on se, että kun läänien alasajo on käynnissä, niin ei siellä ole riittävää henkilökuntaa. Jos tässä asiassa halutaan saavuttaa joitakin tuloksia tai hoitaa se jossain määrin kunnollisesti, niin silloin on luonnollista, että lääninhallituksiin pitäisi palkata lisää väkeä. Olen siis sitä mieltä, että tarkastuksen, valvonnan ja lupien myöntämisen keskittäminen Tuotevalvontakeskukseen olisi kuitenkin ollut parempi ratkaisu. Ainakin eräät asiantuntijat näyttävät jossakin todenneen, että se olisi myös halvempi.

Täällä alkoholipolitiikasta ja alkoholin kulutuksesta käydyn keskustelun yhteydessä on mielestäni oikein todettu, että reaalihinnan alentaminen johtaa kulutuksen kasvuun. Siitä taas seu-

raa sairastavuuden ym. haittojen lisääntyminen, joka vuorostaan johtaa valtion ja kuntien menojen kasvuun. Tämä näkökohta ei kaikissa kannanotoissa näytä tulleen esiin tai ainakaan hyväksytyksi.

Haluan tässä yhteydessä lyhyesti viitata myös Alkon henkilöstöpolitiikkaan, koska se liittyy esillä olevaan lakiuudistukseen. Alkon piirissä näyttää tapahtuneen vähän kuten viime aikoina varsin monen valtion laitoksen osalta: Ryhdytään suuntautumaan yksityistämiseen turvaamatta henkilöstön asemaa, ja jotkin menettelytavat, kuten olen ymmärtänyt nyt Alkon piirissäkin tapahtuneen, ovat työsopimuslainsäädännön kanssa ristiriidassa ja ainakin myös eduskunnan aikaisemmin monen asian yhteydessä lausuman tahdon vastaisia.

Viimeksi haluan todeta, että kansanedustajien, ministerien ja muiden ns. edusmiesten ja -naisten kyllä pitäisi noudattaa suurempaa pidättyvyyttä alkoholin käytön suhteen. Katson aiheelliseksi tämän todeta nimenomaan sen vuoksi, että viime aikoina, ihan viime kuukausien, viikkojen ja päivien aikana, on julkisuudessa esiintynyt tapauksia, joista hyvin voidaan sanoa, että esimerkiksi kansanedustajat esiintyvät Alkon mannekiineina. Minun mielestäni se on koko tämän parlamentin arvovallan alentamista, että tällaisia esimerkkejä pääsee syntymään, on sitten syy missä tahansa, mutta useimmiten varmasti siinä, että yksi ja toinen on tavalla tai toisella hairahtunut ainakin liian runsaaseen alkoholin käyttöön. Jos tällaiset huonot esimerkit toistuvat, sillä leimataan koko eduskunta.

Polemisoin ed. Kauppisen käsitystä vastaan, kun hän sanoi, että on kaksinaismoraalia, jos kiinnittää huomiota siihen, että verotuksen harmonisointi johtaa valtion alkoholiverotulojen vähentymiseen. Ei minusta siinä mitään kaksinaismoraalia ole. Tämä valtio tarvitsee tuloja ja varsinkin, jos alkoholin käyttökin kasvaa, tarvitaan vielä enemmän tuloja, jotta voitaisiin myös kustantaa ne menot, jotka alkoholin käytön haitoista yhteiskunnalle aiheutuu.

Lopuksi kyllä mietin sitä, millainen moraali vallitsee siellä, missä eduskunnan päiväjärjestyksistä päätetään. Kyllä tämä nyt on sen verran suuri asia, että on aiheellista kysyä, vastaako esillä olevan asian tärkeyttä ja arvoa se, että sen ensimmäinen ja toinen käsittely tapahtuvat aikana, jolloin suurin osa kansanedustajista on poissa tämän käsittelyn piiristä. Minä en nyt tarkoita sitä, että työhuoneessa ja kahvilassa ja ruokalassa voi olla, mutta jos niin päätetään, kuin nyt on puhemiesneuvoston ilmoitus, että tänään ei äänestetä, sehän johtaa luonnollisesti siihen, että monet edustajat lähtevät vaalitöihin ja muihin omalta kannaltaan ja varmasti omien paikkakuntien kannalta tärkeisiin tehtäviin. Silloin asian ensimmäinen käsittely tapahtuu tällä määrällä väkeä, ja kun toinen käsittely tänään jossakin vaiheessa alkaa, tuskin väkeä on silloinkaan enemmän.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla ja arvostaen ed. Laineen puheenvuoron, varsinkin sen loppua. Se oli ansiokas tai jos saisi vähän leikillä sanoa, ensiokas puheenvuoro. Tässä talossa ei kovin monta edustajaa ole, jotka voisivat käyttää ed. Laineen puheenvuorosta sen osan, jossa hän puuttui kansanedustajien eräisiin viime aikojen, kuukausien, viikkojen ja varsinkin päivien töppäyksiin. On hyvä, että siihenkin puututaan ja erinomaisen perusteltua, että sen tekee juuri ed. Laine, jolla tässäkin suhteessa on kyllä puhtaat jauhot pussissa.

Hän myös arvostelee sitä, että näin tärkeän asian ykkös- ja kakkoskäsittelyt on laitettu samalle päivälle. Eduskunnan vika ei ole se, että se on tähän aikaan vuodesta. Siihen on toisenlaiset syyt, mutta kyllä tässä olisi pitänyt tehdä niin, että ykkös- ja kakkoskäsittelyt olisivat eri päivinä, jolloin olisi ollut useammalla mahdollisuus puhua. Kun nyt olen aika tarkkaan nämä puheenvuorot kuunnellut, sanoisin, että olisi kyllä kannattanutkin olla kuuntelemassa. Täällä on tullut hyvää valistusta, tietoja enemmän kuin mielipiteitä.

Ei täällä ole sen puoleen puututtu siihenkään, että tämä laki on erittäin pahasti myöhässä. Tämän olisi pitänyt olla kunnossa silloin, kun Suomi liittyi Etaan. En halua siihen minäkään tässä yhteydessä puuttua, koska se on jälkipuhetta, mutta jos jotakin kiinnostaa asia vähän enemmän, suosittelen tässä Alkon edellisen arvostetun pääjohtajan Heikki Kosken tänä syksynä ilmestynyttä valistavaa ja hyvin hauskaakin kirjaa. Sieltä kyllä löytyy vastaus siihen, miksi ollaan nyt tässä tilanteessa tähän aikaan.

Ed. Aittoniemi puhui hyvin lämmöllä ja asiantuntemuksella sahdista. Olen hänen kanssaan siinä samaa mieltä. Sahti on arvokas osa suomalaista kulttuuria, talonpoikaiskulttuuria ja vähän muutakin. Suhtautuu nyt sitten alkoholiin miten tahansa, mutta sahti on kuitenkin meidän vanhaa kulttuuriamme, eikä siitä ole kylmän kaupan kauppatavaraksi eikä siitä semmoista tule. Kyllä

se on niin maaseutuun ja tiettyyn osaan Suomea sidottua. Se on samanlaista kuin kutunjuusto meillä päin. Se on arvo sinänsä, mutta ei siitä ole pitkälle. Siinä jo kemian ja fysiikan lait tulevat vastaan, puhumattakaan muista asetuksista. (Ed. Aittoniemi: Kutunjuusto ja sahti yhdessä ovat hyviä!) — Yhdessä ne ovat ilmeisesti hyviä.

Arvoisa puhemies! Täällä ed. Laine puuttui asiaan, johon minäkin ajattelin muutamalla sanalla puuttua, eli valvontajärjestelmään. Täällä on kuulunut täysin päinvastaisia mielipiteitä ja niitä pitää arvostaa myös, koska ne ovat toisenlaisten kokemusten kautta syntyneitä. Minä en puhu niinkään kokemuksesta, vaan tämä on suoraan sanoen aika tavalla alkolainen näkökulma. Ei minulla ole oikeutta täällä Alkon nimissä puhua enkä etuile jonossa, vaikka olenkin Alkon hallintoneuvoston jäsen. Mutta kuitenkin on syytä kertoa nyt vähän sitäkin näkökulmaa, minkä tähden sielläpäin katsotaan, että tässä ei kaikki ole aivan kohdallaan. Nimittäin lupa- ja valvontajärjestelmä hajotetaan kahdelle toisiaan valvovalle ja päällekkäiselle viranomaiselle. Ne valvovat samoja asioita, ja pahimmillaan voi käydä niin, että yhtäaikaa ryhtyvät päällekkäisiin toimenpiteisiinkin. Eli valvonta tulee sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle, josta tahdon käyttää tästä eteenpäin lyhennettä Tvk, ja sitten sisäasiainministeriön alaisille lääninhallituksille.

Kun alkoholi- ja keskiolutlaki yhdistettiin, siinä silloin pyrittiin yhdistämään kansainvälisen mallin mukaan eri lakien alaisten ravintoloiden toimintaedellytyksiä. Se oli hyvä tavoite. Nyt tämä uusi järjestelmä vesittää tämän tavoitteen. Eivät lääninhallitukset ole aiemmin hoitaneet alkoholilupa-asioita. Heillä ei ole siihen kokemusta eikä järjestelmiäkään tällaisten asioiden hoitamiseen. Valvontaan heillä ei ole resursseja, niin kuin he itsekin sanovat. Alkosta tänne Tvk:hon siirtyvä tai siirrettävä henkilöstö on luvannut hoitaa kolmannesta pienemmällä henkilöstöllä, joka koostuisi Alkon hallintoasioita hoitaneista myymäläpäälliköistä ja tarkastajista, kaikki alkoholihallintoasiat. Lääninhallitukset hoitaisivat suuremmalla väellä vain valvontaa ja alle 4,7 prosentin juomien lupa-asiat.

Sosiaali- ja terveysvaliokuntakin korostaa alkolaisten asiantuntemusta, ei lääninhallitusten. Dosentti, alkoholi- ja aluehallintoasioiden ekspertti Heikki Koski, joka, kuten sanottu, oli Alkon edellinen pääjohtaja, on katsonut, että lääninhallitukset eivät ole oikea paikka alkoholihallintoasioille. Tvk:n eli Tuotevalvontakeskuksen tehtävänä on kouluttaa henkilöstöä ja valvoa lääninhallitusten toimintaa. Läänien nykyiset yhdeksän tarkastajaa ovat pitkälti raittius- ja päihdepainotteisia, osa hoitaa muitakin kuin alkoholiasioita ja voisi varmaan tehdä jatkossakin. Nimitettävällä 16 uudella tarkastajalla ei ole mitään alan koulutusta eikä kokemusta. Sitähän voidaan tietysti hankkia. Järjestelmää ei saisi hajottaa, kun kaikki muukin muuttuu radikaalisti, jos halutaan pyrkiä tämän lain tavoitteeseen.

Lakiesityksen mukaan myöntämiskriteerit ovat samat molemmille lupatyypeille. Lääninhallitusten tarkastajat ovat useasti, voisi sanoa jatkuvasti, arvostelleet Alkoa liian löysästä lupakäytännöstä. Vaarana on jatkossa, että mietoja lupia, siis alle 4,7 prosentin, saa selvästi tiukemmin kuin väkevämpiä lupia, kun erilaisilla asenteilla, ammattitaidolla ja kriteereillä varustetut viranomaiset myöntävät niitä. Kyse on myös yrittäjien oikeusturvasta, koska on jo nähty muuallakin kuin Suomessa, että lääninhallitusten linjat poikkeavat kovasti toisistaan. Paitsi täällä tähän epäkohtaan on kiinnitetty huomiota Alkossa, siihen ovat kiinnittäneet huomiota kaikki alan etujärjestöt. Muun muassa Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto on kiinnittänyt siihen hyvin vakavaa huomiota. Päällekkäisten viranomaisten järjestelmään ei ole menty muissakaan maissa sen kalleuden, toimimattomuuden ja yrittäjien huonon oikeusturvan vuoksi.

Arvoisa puhemies! Tässä olisi vielä pitkät litaniat luettavaksi näitä perusteita. Tässä ne olivat hyvin lyhyesti kuvattuna, mutta kaikkein olennaisin tuli esiin. Mutta kaikki, mitä tähän lisää asiantuntijalausuntoja on, vahvistavat vain sitä käsitystä, että näitä tehtäviä ei pitäisi pistää päällekkäin ja kahdelle eri viranomaiselle. Tulos ei parane: Kuta useampi kokki, sen pahanmakuisempi soppa.

Arvoisa puhemies! Toiseen asiaan, johon täällä on jo puututtu, puuttuisin minäkin eli tilaviinin vähittäismyyntiin. Erottaisin tästä ed. Aittoniemen lämpimästi suositteleman sahdin, koska siinähän käytäntö on vähän toinen ja kulttuuri on vähän toinen. En usko, että sellaisen sukupolven kantaisäkään on vielä syntynyt, jolle joskus kotimainen viini olisi samanlaista kulttuuria kuin sahti on nyt. Viini on sittenkin voimakkuudeltaan toisenlaista, eikä sillä tavalla suomalaiseen kulttuuriin sovikaan.

Mietinnön mukaan hallituksen esityksestä poiketen sallittaisiin enintään 13 tilavuusprosentin tilaviinin vähittäismyynti suoraan tilalta.

Tähän esitän seuraavia kommentteja, koska en ole ollenkaan tuota mieltä. Viime vuoden joulun alla käytiin Suomen hallituksen ja EU:n komission välillä kirjeenvaihtoa ja siinä päästiin yhteisymmärrykseen siitä, että alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli voidaan Suomessa säilyttää, kunhan se sopeutetaan vastaamaan EU:n säännöksiä. Me olemme nyt päättäneet, että me menemme EU:hun, ja olemme myös samalla sitoutuneet noudattamaan niitä sopimuksia. Jos nyt ryhdytään kotimaisista paineista johtuen purkamaan vähittäismyynnin yksinoikeutta kotimaisten alkoholijuomien osalta, on mahdotonta perustella sitä, miksi tätä ei sallittaisi muille. Ei niin hyvää selittäjää täältä löydy, joka osaisi sen selittää uskottavasti, koska se on mahdotonta.

Hallituksen esitys jo muuttaisi suomalaista alkoholijuomajärjestelmää erittäin merkittävästi, kun vähittäismyyntiä lukuun ottamatta kauppa muuten avataan vapaalle kilpailulle. Nämä järjestelyt on erittäin vaikeiden valmistelujen jälkeen saatu aikaiseksi eurooppalaisten ja kotimaisten paineiden keskellä. Kun minä kuulun niihin, joiden mielestä tämä viimeinen monopoli pitää ehdottomasti säilyttää, niin tässä sitä lähdetään reilusti murtamaan. Omin toimenpitein annetaan viinapirulle pikkusormi, joka vie nopeassa ajassa koko käden, koska me olemme rikkoneet silloin sopimusta. Eivät ulkomaiset viinintuottajat hyväksy sitä, että heidän viininsä ohjataan kauppaan ja suomalainen viini voidaan myydä suoraan tilalta. Se ei ole tasa-arvoa millään mittarilla mitattuna.

Toiminnan valvonta, verotus ja verotuksen valvonta lukuisilla, volyymiltaan hyvin pienillä tiloilla tulee käytännössä erittäin ongelmalliseksi ja kalliiksi.

Siinä tapauksessa, että tiloilla ei olisi itsenäistä vähittäismyyntioikeutta, voitaisiin tilaviinien pääsy markkinoille Alkon toimesta hoitaa vallan mainiosti erityisjärjestelyin. Kysymykseen tulisi tällöin myynti paikallisissa Alkon myymälöissä ja myös niin, että viini tarvittaessa voitaisiin luovuttaa tilalta Alkon lukuun, aivan niin kuin eräin osin menetellään nyt sahdin suhteen. Tämä menettely ei tilan, kylän, paikkakunnan tai maakunnan omaleimaisuutta millään tavalla vähentäisi, vaikka viini kulkisi tätä kautta. Jos sen sijaan tila toimisi itsenäisenä vähittäismyyntipaikkana, ei samoihin erityispiirteisiin tuotteen markkinoille saamiseksi enää voisi vedota.

Sitten on myös se, että toiminnan ja myynnin järjestäminen tiloilla on monesti ja monesta syystä vaikeaa. Eräs tällainen on pakkauskysymys ja siihen liittyvä alkoholijuoman lisävero, jota tilat joutuisivat maksamaan elleivät ne ole mukana ympäristöministeriön hyväksymässä kierrätysjärjestelmässä. Tämäkin riesa vielä.

Ei ole siis käytännön tarvetta tilaviinien itsenäiselle vähittäismyynnille, eikä siihen ole tasapuolisuussyistä mahdollisuuksiakaan.

Jotta tämä tulisi vielä selvemmin ymmärretyksi, mainitsen, että viime viikolla käytiin neuvotteluja Alkon edustajien ja kolmen viinitilan edustajan kesken. Nämä olivat ympäri Suomea. Neuvotteluissa päästiin varsin selkeään yhteisymmärrykseen, että näin pitää tehdä kuin tässä juuri esitin. Nimittäin eihän tilaviinihomma sinänsä kooltaan mikään merkittävä ole. Se on sitä luokkaa, kuin nyt on luvalla Alkolle sahtia valmistavia, eli arvion mukaan 5—10 viinitilaa ainakin ensi vaiheessa tulisi meidän maahamme. Näistä yrittäjistä eivät ainakaan kaikki eikä tuossa neuvottelussa olleista kukaan halua, että tilasta tulee leimallisesti alkoholijuoman vähittäismyyntipiste siihen liittyvine sosiaalisine vaikutuksineen. Mitä nämä sosiaaliset vaikutukset pahimmillaan ovat? Siinä voi jokainen kuvitella, mitä ne ovat. Ei ainakaan sellaisia, joita se viinitilan isäntäväki haluaisi sinne nurkkiinsa.

Näiden yrittäjien ensisijaisena tavoitteena on saada riittävän joustava ja taloudellinen vähittäismyyntijärjestelmä, jossa asiakkaalla on viinitilalla käydessään mahdollisuus hankkia sieltä tilaviiniä käyttäen tätä järjestelmää, joka olisi tarjolla, eikä suinkaan tuota suoraa, niin kuin nyt on ehdotettu esityksessä.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi, tämähän on laki, joka on kiinnostanut tavattomasti myös Alkon väkeä, koska tässähän on kysymys työpaikasta. On kysymys eräänlaisesta muista poikkeavasta työpaikasta ja työnantajastakin.

Minä tässä referoin yhtä kirjettä, jonka eräs Alkon kenttämies lähetti. Mielestäni tässä on juuri sellaisia tyypillisiä asioita, joita kentällä ajatellaan. Tämä on kesällä tullut, ja perustuu siihen, että lähetin hallituksen esityksen sinne. Siis kirjeen kirjoittaja ei tiedä vielä, millä tavalla on valiokunnassa näitä asioita muutettu ja mikä on talousvaliokunnan lausunto.

Ensinnäkin tämä kirjoittaja toteaa: "Muutos tulee varmasti olemaan melkoinen. Siitä, miten alkoholiasiat tulevaisuudessa kehittyvät, tuskin kukaan tietää tarkalleen. Mutta muutamia asioita haluaisin nostaa esiin näin alkolaisesta näkökulmasta katsottuna." Tässä on näitä kolme, ja ne ovat kaikki niitä, mitä on nytkin keskusteluun

tuotu, toisia kovemmalla toisia pienemmällä paineella.

Tämän lakiesityksen mukaan Tuotevalvontakeskuksen tulisi hyväksyä uusi alkoholimyymälä kuten myös vanhan myymälän siirto uuteen huoneistoon. Käyttämäni asiantuntija kysyy: "Onko tarpeellista jättää tällaista yhtiön sisäistä asiaa määrätyn viranomaisen päätettäväksi. Se tuntuisi byrokratian kasvattamiselta. Tulevaisuudessa taloudelliset seikat tulevat entisestään yhtiömme toiminnassa korostumaan. Yhteiskunnalle ongelmana ei varmasti tule olemaan se, että Alko perustaisi liikaa myymälöitä. Päinvastoin halukkuutta myymälän saamiseen kunnissa on paljon enemmän kuin on voitu myymälöitä kannattavasti perustaa." Kuten sanoin, kun viimeksi Alkon hallintoneuvosto myymäläluvista päätti, listalla oli sata anomusta, sata eri kuntaa. Kirje jatkuu näin: "Myymälän siirtäminen uuteen huoneistoon on enemmänkin paikallinen ratkaisu, johon valtakunnallisen keskusviraston ei toivoisi sekaantuvan. Hieman oudolta tuntuvat lakitekstissä sanonnat 'sijainniltaan asianmukainen' ja 'valvonta voidaan järjestää tehokkaasti'. Edellä mainitut sanonnat voivat johtaa hyvinkin mielivaltaisiin ratkaisuihin eri paikkakunnilla."

Seuraavaksi asiantuntija lausuu käsityksensä mainonnasta, johon täälläkin on puututtu, ja siinä mielipiteet vaihtelevat kovasti. Näitä käsityksiä en kaikin osin itse allekirjoita. "Mainontasääntöjähän on tarkoitus pitkän väännön jälkeen jatkaa suunnilleen nykyisessä laajuudessa. Mielestäni asiallisen ja lähinnä informatiivisen mainonnan pitäisi olla sallittua. Olen henkilökohtaisesti liberaalimman vaihtoehdon kannalla. Mainonta on tällä hetkellä hieman ristiriitaista, koska se on kuitenkin mahdollista ulkomaisten ja ammatillisten kotimaisten aikakauslehtiemme välityksellä puhumattakaan tv:stä. Samoin lehdissä esiintyy hyvinkin usein merkkikohtaisia juomien esittelyjä. Mielestäni tämä piilomainonta voitaisiin poistaa sallimalla vapaampi mainonnan linja." Tätä mieltä oli tämä asiantuntija.

Hän puuttuu vielä lopuksi keskioluen ja anniskeluhintojen vapaaseen hinnoitteluun, joihin täällä on myös puututtu. Hän sanoo: "Markkinatalouteen kuuluu selvästi ja ehdottomasti ns. kysynnän ja tarjonnan laki. Kuitenkin muutama seikka hieman mietityttää. Mitä sen jälkeen tapahtuu, kun hinnoittelu täysin vapautetaan?" Ed. Muttilainen tähän puuttui mielestäni varsin hyvin ja oli oikein oivaltanut, mihin siinä voitaisiin päästä. Näin on tässäkin. Jatkan tätä: "Käykö ravintolaelinkeinon pitkälti niin kuin Ruotsissa, jossa anniskeluhintojen vapauttamisen jälkeen elinkeino hinnoitteli itsensä ulos? Tällä hetkellä Suomessa anniskelukulutus on aivan toista luokkaa kuin Ruotsissa. Mitä haittavaikutuksia aiheuttaisi keskioluen tulo tarjoustuotteeksi elintarvikeliikkeisiin? Seuraako yhtiömme mukana kilpailussa? Loppuuko miedomman oluen myynti Alkon kautta kokonaan? Nämä ovat mielestäni sellaisia kysymyksiä, joissa pitäisi edetä asteittain niin, kuin tähän asti on tehtykin." Näin sanoi Alkon kenttämies pitkäaikaisen kokemuksensa perusteella.

Arvoisa puhemies! Olemme eräällä tavalla kahden tulen välissä. Me olemme menossa EU:hun sellaisten maiden joukkoon, joissa on aivan toisenlainen alkoholikulttuuri, toisenlainen tapa nauttia alkoholia. En minäkään usko, että on olemassa sellaista kuin suomalainen viinapää, mutta sen nyt voi todeta, niin kuin täällä on todettu, että suomalaiset tekevät sitä työtä Viinamäen työtä urakalla, kun ne tuolla Keski-Euroopan maissa tekevät tuntipalkalla.

On ollut aikamoista taiteilemista, että on saatu tällainenkin hallituksen esitys aikaan, ja tällaisella alkoholipolitiikalla meidät on hyväksytty mukaan EU:hun.

Hyvin tärkeää on pohjoismainen yhteistyö, koska meillä on yhteinen alkoholipolitiikka muutenkin. Pohjoismaissa, erityisesti Suomessa, alkoholipolitiikka on selkeästi sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Keski- ja Etelä-Euroopan viinimaissa se on maatalouspolitiikkaa. Tässä on se ero, miten asiaan suhtaudutaan. Meidän painotuksemme ovat toiset, ja kyllä me saamme tarkkana olla, että voimme tässä asiassa omat painotuksemme säilyttää. Tämä on sittenkin kaikesta arvostelusta huolimatta kohtuullisen hyvä laki. Joka tapauksessa se on täysin välttämätön.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee tilaviiniin ja Euroopan unionin suhtautumiseen siihen, minä uskon, että tästä ei tule ongelmaa. Se on kuitenkin niin pieni ja persoonallinen alue myöskin Suomessa. Minä uskon, että EU ei puutu myöskään niihin pappeihin, joista aikaisemmin illan aikana puhuin, jotka Kreikan vuoristokylissä pienellä palkalla olevina saavat keittää itse pontikkaa ja myydä sitä matkailijoille. Tuskinpa Euroopan unioni heidänkään asioihinsa puuttuu.

Mitä tulee hintakysymykseen, ed. T. Roos, tiedetään varsin hyvin, että sahdin kustannukset ovat 3,50 markkaa litra, enintään 4 markkaa litra ja teetettynäkin enintään 5 markkaa litra maa-

seudulla. Nyt jos sen ostaa Alkosta, hinta heiluu jossakin kolmenkympin huitteilla litra eikä se ole niin hyvää ollenkaan kuin se maalaissahti. Jos viini viedään Alkon kautta myytäväksi, eihän sitä osta kukaan. Minä ihmettelen tänä päivänä, kuka ostaa sahtia Alkon myymälöistä. Sehän on järjettömissä hinnoissa. Samalla tavalla olisi kotiviinikin.

Mitä tulee vielä tähän, kun ed. T. Rooskin puuttui juopotteluun eduskunnassa — minua ei ole nähnyt tässä salissa työskentelevistä kukaan juovuksissa sen paremmin tässä talossa kuin tämän talon ulkopuolellakaan, joten uskallan kyllä sanoa asian — se on tietysti valitettavaa. Mutta kyllä tässä talossa loppujen lopuksi hyvin vähän nähdään ihmisiä, jotka häiritsevät juopuneina tämän talon elämää. Talo on kuitenkin täynnä ihmisiä. Sanoisin vielä, että tilanne on huomattavasti näiden kahdeksan vuoden aikana parantunut. En minä nyt lähtisi asiaa sillä tavalla kovin julkisesti ja jatkuvasti tätä taloa koskien arvostelemaan.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Suomi on osin Etan kautta ja nyt sitten varsinkin EU:n välityksellä astumassa selvästi euroaikaan. Tuo aika, jossa kellotkin voidaan pysäyttää, vaikuttaa arkielämäämme näillä pohjoisilla leveysasteilla. Se heijastuu myös alkoholipoliittisen toimintaympäristömme muutoksiin vääjäämättömästi.

Euroopan unionin maissa alkoholi ja sen tuottaminen on osa maatalouspolitiikkaa, kuten ed. T. Roos puheensa loppupuolella mainitsi, eikä niinkään osa sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, niin kuin meillä täällä Suomessa. Hintataso ja alkoholin saatavuus ovat myös Keski- ja Etelä-Euroopan maissa aivan erilaisia kuin täällä meillä.

EU-maissa käytetään alkoholia runsaammin kuin Suomessa. Kulutustilaston kymmenen kärkimaan joukossa on yli puolet EU-maita. Sieltä löytyy sekä viini- että olutmaita samalla sekä viini- että olutkulttuureja. Kulutuksen terveydelliset haitat ovat myös kaikkien tiedossa. Täällä aikaisemmassa keskustelussa kokoomuksen ed. Ihamäki hyvin selvästi toi esille sen, että toisaalla viinin käytöllä on myönteistä vaikutusta, mutta mikä siinä voitetaan, se toisaalla hävitään, ja saattaapa jopa olla, että kokonaistulos painuu negatiiviseksi eli pakkasen puolelle.

Tietojeni mukaan mm. Ranskassa ovat näinä aikoina ja viime vuosina ja kuukausina erilaiset ja erityyppiset kivennäisvedet saavuttaneet yhä lisääntyvää suosiota, ja ns. bulkkitavaraviini, jos sellaista termiä nyt voi käyttää, on menettämässä voimakkaasti asemiaan. Osalla viinintuottajista on sitten suuri hätä saada tuo tavara markkinoitua jonnekin maailmassa, ja katseet kohdistuvat toivorikkaina uusiin EU-maihin: Ruotsiin ja Suomeen ja mahdollisesti myös Norjaan, mikäli Norjakin päättää liittyä Euroopan unionin jäseneksi. (Ed. Kauppinen: Kiinaan!) — Niin en tiedä, ed. Kauppinen, onko Kiinakin tässä vahvasti mukana. Kiinalainen kulttuuri ja kiinalainen perinne on ehkä hieman toisenlainen kuin eurooppalainen. Tuntuu monesti siltä, että kiinalaiset tulevat aika pitkälle omillaan toimeen, ja maailman muut valtiot käyvät ennemmin siellä keskustelemassa heidän kanssaan kuin niin, että he hakevat ohjeita muualta. Mutta en, ed. Kauppinen, ole Kiinan erityistuntija. Jos salista sellainen löytyy, hän voi käyttää vastauspuheenvuoron tässä Kiina-kysymyksessä.

Suomen kansanäänestyksessä äänestäjien enemmistö ja samoin selvä enemmistö eduskunnassa hyväksyi Suomen unioni-sopimuksen ja sen kautta myös Maastrichtin sopimuksen. Maastrichtin sopimuksesta me löydämme artiklan 129, jossa todetaan:

"Yhteisö myötävaikuttaa ihmisten terveyden korkeatasoisen suojelun toteuttamiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla niiden toimintaa.

Yhteisön toiminta suuntautuu tautien, erityisesti laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien, huumausaineiden väärinkäyttö mukaan luettuna, ehkäisemiseen edistämällä niiden syiden ja leviämisen tutkimusta sekä terveysvalistusta ja -kasvatusta.

Terveyden suojelua koskevat vaatimukset kuuluvat osana yhteisön muuhun politiikkaan."

Näin siis Maastrichtin sopimuksessa artiklassa 129. Tämän artiklan lisäksi voimme todeta, että myös Euroopan unionin nykyiset kaksitoista jäsenmaata ovat sitoutuneet Who:n tavoitteisiin eli alkoholin kulutuksen ja sen haittojen vähentämiseen.

Kun unionikeskustelun yhteydessä keskustelimme täällä suomalaisen unionipolitiikan painopisteistä, silloin ehkä jäi vähemmälle huomiolle, taisi jäädä lähes huomiotta, se, että tässä on yksi Pohjolan yhteinen painopiste Euroopan unionin sisällä toimittaessa. Pohjolan maiden on tuotava voimakkaasti esille kansanterveydelliset näkökohdat unionin päätöksenteossa ja pyrittävä vaikuttamaan siihen, että tämä sosiaali- ja terveyspoliittinen näkökulma alkoholiin tulee unionin yhteiseksi omaisuudeksi. Miten siinä

onnistumme, sen suhteen saamme ainakin tässä vaiheessa vielä olla toiveikkaita, että Suomi ja Ruotsi sekä mahdollisesti Norja onnistuvat.

Alkoholipolitiikka ja siis alkoholiin liittyvä lainsäädäntö on asia, jossa äkkinäiset muutokset ovat huonosti perusteltuja varsinkin tällaisena aikana, jolloin monet yhteiskunnalliset ongelmat ovat vakavasti pinnalla. Työttömyys mm. koskettaa lähes puolta miljoonaa ihmistä ja heidän kauttaan hyvin monta perhettä, eli varmasti ollaan pitkälti toisella miljoonalla niiden ihmisten kohdalla, joita työttömyys tänä päivänä koskettaa, siihen liittyvät ongelmat, paineet, toiveet ja pettymykset. Näihin ongelmiin, joita tuosta asiasta johtuu, on tietenkin käytävä tosissaan käsiksi.

Mutta se, että meillä on yhteiskunnassa vakavia ongelmia: työttömyys ja velkaantuminen eräitä pahimmista, meidän ei kuitenkaan ole syytä unohtaa niitä opetuksia, jotka alkoholipoliittisesti liittyvät mm. keskioluen vapauttamiseen 60-luvun lopulla tai 70-luvun alussa. Tehdyistä ratkaisuista ja mahdollisesti tehdyistä virheistä meidän on otettava opiksi.

Huomiota on syytä kiinnittää, niin kuin on jo monessakin puheenvuorossa ennen minua ehditty todeta, alkoholin saatavuuteen ja hintaan. Nehän vaikuttavat suoraan kulutukseen. On muistettava se valitettava tosiasia, että monet alaikäiset saavat tavalla tai toisella tänä päivänä alkoholia käsiinsä. Järkyttäviä kuvia kadulta myös tiedotusvälineiden kautta meille välitetään jopa ehkä 10—12-vuotiaista lapsista, jotka ovat täysin humalassa. Mitä se vaikuttaa noiden nuorten tai lasten kehittymiseen fyysisesti ja henkisesti, onkin toinen kysymys. Saman tien tietenkin tulee myös kysyä, mitä se kertoo näiden lasten elämäntilanteesta, heidän kodeistaan, heidän läheisistään ja niistä vaikeuksista, jotka ovat johtaneet nuo nuoret ja lapset tuollaiseen tilaan.

Mutta koska monet alaikäiset saavat alkoholia tavalla tai toisella käsiinsä ja käyttöönsä, se on osoitus siitä, että myös valvonta on puutteellista ja jotkut, todennäköisesti aikuiset, käyttävät tuota tilannetta hyväkseen ikävään bisnekseen lasten ja nuorten hengen ja terveyden kustannuksella. Kaupanhan pitää EU:ssa olla vapaata, mutta se ei varmaan tarkoita tätä asiaa, varsinkin kun viittasin tuohon sopimuksen artiklaan 129.

Mikäli Suomessa otetaan voimakkaita askeleita siihen suuntaan, että alkoholijuomien saatavuutta entisestään helpotetaan, se lisäisi edelleen valvonnan ongelmia sekä sitä kautta nuorten humalahakuista juomista, koska alkoholin saatavuus helpottuisi.

Tähän ongelmavyyhtiin kuuluu myös ns. kotipoltto eli pontikan keitto. Pontikan keitossa on toki, se täytyy myöntää, myös eräänlaisen kansanhuvin piirteitä, joskaan tuo kansanhuvi ei ole aivan hyväksyttävää. Tiedämme ja muistamme, miten suomalaisissa elokuvissa pontikan keittoa yleensä käsitellään.

Hallituksen alkuperäisessä esityksessä lähdetään alkoholimonopolin asteittaisesta purkamisesta. Brysselinkin suuntaan asiaa perusteltiin nimenomaan sosiaali- ja terveyspoliittisilla perusteilla. Outoa onkin, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on osin murentanut näitä perusteita. Se ei ole oikea eikä hyvä signaali Brysselin suuntaan, sillä se vaarantaa omalta osaltaan hyvän jatkon mahdollisuuden tässä kysymyksessä. Tässä suhteessa me annamme Brysselin päättäjille, joille osa suomalaisesta poliittisesta päätöksenteosta nyt siirtyy, väärän signaalin. (Ed. Aittoniemi: Ollaan hyvin nöyriä vain!) — Ei pitäisi tässä asiassa, ed. Aittoniemi, meidän olla nöyriä, vaan pitää kansamme puolta ja sen terveyden puolta Brysseliä vastaan, mikäli Bryssel uhkaa meitä tässä kysymyksessä. — Vähittäismyyntimonopolin, joskin lievää, purkua tässä vaiheessa on siten vaikea ymmärtää. Perusteluhan tälle on ennen kaikkea elinkeinopoliittinen eikä sosiaali- ja terveyspoliittinen. Neuvotteluvaiheessa me perustelimme asiaa nimenomaan sosiaali- ja terveyspolitiikalla, emme elinkeinopolitiikalla.

Lakiesityksen kohdalla tulee muistaa myös ne kanssaihmisemme, joilla on jostain syystä alkoholiongelma tai paremmin sanottuna päihdeongelma. Tässäkin asiassa saamme muistaa tämän Maastrichtin sopimuksen 129 artiklan. Päihdehuoltohan on ollut leikkauslistoilla mukana nyt, kun kunnat joutuvat etsimään säästöjä tavalla ja toisella. Mikäli EU:sta johtuen valmisteverot harmonisoituvat, hinta laskee ja saatavuus paranee, niin myös haitat kasvavat. Jos vielä verotulojen menetyksen myötä päihdehuolto menettää, niin voimme perustellusti kysyä, miten käy kierteeseen joutuneelle ihmiselle ja hänen läheisilleen, jääkö vain lähiympäristön kontolle, mikäli sellainen on sitten olemassa, kohtuuton taakka. Juominenhan ei ole koskaan puhtaasti ns. yksityisasia. Sillä on aina heijastuksensa ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Arvoisa puhemies! Jokin aika sitten edellinen hallitus, Holkerin hallitus, puhui hallitusta rakennemuutoksesta. Tämä lentäväksi muodostunut lause sopii hyvin alkoholipolitiikkaan. Sen

muutosten on oltava todella harkittuja ja hallittuja. Tapakulttuuriin ja asenteisiin on vaikutettava ja kaikin tavoin suositeltava tervettä ja mahdollisimman raitista elämäntapaa. Tulen asian toisen käsittelyn yhteydessä tekemään mietintöön muutamia muutosesityksiä, jotka perustuvat ed. Hiltusen jättämään vastalauseeseen.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seivästö toi esiin tämän minun välihuutoni. Hän esitti, että ei varmaan Aasian kulttuurin maista olla meiltä kysymässä mitään neuvoja. En olekaan tarkoittanut, että he ovat meiltä neuvoja kysymässä. Mutta olin kesällä 93 matkalla Ranskassa tutustuakseni viininviljelytiloihin, viinin ja konjakin valmistukseen eri portaissa ja säilyttämiseen jne. Siellä tuli selvästi ilmi, että on käynnistetty jo kampanjointi nimenomaan aasialaisen kulttuurin maihin. Eräällä tuotantoyksiköllä oli Kiinassa omat erityisasiantuntijansa opiskelemassa sitä kulttuuria ja tekemässä kauppaa.

Tästä 12-vuotiaan lapsen humalatilasta olen ihan samaa mieltä kuin ed. Seivästö. On todella traagista nähdä, että elämäntilanteet ovat johtaneet näin nuoren henkilön sellaiseen vaiheeseen, että hänellä ei näytä olevan muuta mahdollisuutta selviytyä. Toisaalta tähän liittyy myös se, että monet tämän ikäiset ja vähän vanhemmatkin lapset ja nuoret riippumatta siitä, onko alkoholia tarjolla missään myymälöissä tai aikuisten kautta, kokeilevat itse omatoimisesti alkoholin valmistusta. Tiedän omista lapsuuden kavereistani saman ja varmaan jokainen muukin tietää, että tällaisia kokeiluja on ollut. Eli minusta ei pidä ihan niin yksisilmäinen olla.

Sitten toisaalta sosiaali- ja terveyspoliittisiin perusteisiin kuuluu myös se, että pyritään vähentämään yhteiskunnallista kaksinaismoraalia, joka luo ihmisille ristiriitatilannetta ja on sitä kautta heikentämässä heidän henkistä terveyttään.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seivästö näkee kovin kapealta sektorilta näitä asioita, kun hän sanoi, että alkoholin käyttöön liittyy aina ympäristöön vaikuttavia tekijöitä, tai siihen suuntaan hän tarkoitti. Mitä tällaisia tekijöitä on suomalaisella miehellä ja miksei naisella, joka perjantai-iltana lähtee mökilleen, ottaa viinaa mukaan, joko hyvien ystäviensä kanssa tai yksin, eikä ole rähinäihmisiä, jos hän käyttää viinaa vaikka vähän reippaamminkin, viettää kaksi päivää, lauantain ja sunnuntain, ja tulee maanantaina töihin varmasti pirteänä ihmisenä? Mitä ympäristövaikutuksia tällaisella on? Niitä on sentään suomalaisista valtaosa. Tässä katsotaan vain niitä, jotka aiheuttavat ympäristölleen häiriöitä.

Minä sanoisin, että yhtä häiriköitä ovat sellaiset kovin kapeasti katsovat ihmiset, jotka eivät näe mitään muuta kuin oman näkemyksensä oikeaksi ja kauppaavat omaa näkemystään joko pakolla tai puolipakolla toisille ihmisille ja syyllistävät toisia ihmisiä. Kyllä heistä on ympäristölleen yhtä paljon haittaa kuin siitä, joka ottaa joskus vähän elämän murheeseen aiheuttamatta mitään häiriötä naapurilleen tai läheisilleen. Täytyisi ajatella hiukan tätäkin asiaa. Eivät suomalaiset nyt rähinäviinan juojia sentään kaikki ole tässä maassa, niin kuin jotkut näyttävät luulevan.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi viittasi "viikonloppukänniin" tai runsaaseen viikonlopun alkoholinkäyttöön ja sanoi, että sitten maanantaina mennään töihin. Minä sanon, ed. Aittoniemi, että kyllä se saattaa olla niin, että jos koko viikonlopun on reippaasti ryypännyt, niin työteho on maanantaina hieman alentunut, ja sillä on vaikutusta yhteiskuntaan ja meidän tuotantokoneistoomme.

Jos tällaisia viikonloppuryyppäyksiä on kovin monta vuodessa ja niitä jatkuu vuosikymmeniä, niin kyllä se vaikuttaa asianomaisen henkilön terveyteen, maksaan, mahdollisesti sydämeen ja muuhun ja ne saattavat sitten myöhemmin tulla esille, kun asianomainen sairastuu ja sitten hän on yhteiskunnan ylläpitämän sairaalan potilaana, että ei tämä ole aivan noin yksinkertainen asia kuin ed. Aittoniemi nyt antoi ymmärtää.

Mitä tulee ed. Kauppisen tietoon siitä, että mm. Ranska alkaa markkinoida konjakkia ja viiniä Kiinan suuntaan, niin se on aivan totta, se pitää paikkansa. Mutta meidän on myös muistettava, että Kiina on kommunistinen maa, ja sen lisäksi Aasiassa on monta islamilaista maata, joissa suhtautuminen alkoholiin on toisenlainen kuin Ranskassa ja Suomessa ja joihin alkoholin markkinoiminen on aika suuren kynnyksen takana. On aivan selvää, että alkoholi on myös kauppatavara niin eurooppalaisella kuin maailmanlaajuisella foorumilla, että se liikkuu ja tulee, mutta mitään valtavia markkinoita ranskalaisille viineille ei siellä varmasti avaudu.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy todeta, että henkilökohtaisesti kansanedustajana olen ollut erittäin näkyvällä tavalla julkisuudessa, mitä tulee alkoholinkäyttöön eduskunnassa. Totean ed. Laineelle, että olen myös julkisesti pyytänyt anteeksi sitä tapaa, joka sinä yönä alkoholinkäytön suhteen henkilökohtaisesti minun kohdallani tapahtui. Katsoin, että tulin humaltuneeksi liikaa ja menin yli sen hyvän käytöksen mukaisen tavan käyttää alkoholia kansanedustajana työpaikallaan.

Ensinnäkin toisin sen näkökulman keskusteluun ihan ruohonjuuritasolta, miksi käytämme alkoholia ja minkä vuoksi käytämme alkoholia juuri niin kuin käytämme. Meillä on äärettömän vahva alkoholinkäyttöön liittyvä perinne siinä, että alkoholia juodaan ainoastaan humaltumiseen, humaltumiseen ja humaltumiseen. Silloin kontrolli siitä, että alkoholinkäyttö lopetettaisiin siinä vaiheessa, kun on otettu lasi tai kaksi viiniä tai kun on otettu kotona puoli pulloa Koskenkorvaa saunan jälkeen, mutta alkoholinkäyttöömme liittyvä perinne on ollut aina, että me juomme yleensä kaiken sen viinan, mitä lähellä tai saatavilla yleensä on. Kun yleensä alkoholi tahtoo loppua juhlinnan yhteydessä, sitä lähdetään sitten vielä hakemaan yöllä lisää ja aamuyöllä vielä sitten lisää ja lisää, mikä tietysti on luku sinänsä.

Meidän täytyisi tehdä äärettömän paljon yleissivistävää työtä ja koulutusta sen suhteen, että oppisimme käyttämään alkoholia oikealla tavalla. Mikä on sitten se oikea tapa? Mielestäni alkoholin vaikutus jokaisella ihmisellä on hyvin persoonallinen ja henkilökohtainen sen johdosta, että fyysiset ominaisuudet, henkiset ominaisuudet, stressit ja ennen kaikkea mielentilat vaikuttavat myös siihen, miten käyttää alkoholia.

Toisin sanoen hyvin yleinen tapa tällä hetkellä suomalaisilla on juoda suruunsa, siihen ahdistukseen, minkä tällä hetkellä aiheuttaa työttömyys, työttömyyden kautta taloudelliset ongelmat ja sitä kautta sitten alkoholi, joka vaikuttaa hyvin vahvasti perheissä tapahtuvaan ongelmaketjuun, siihen, että juomme suruumme, juodaan pää täyteen ja unohdetaan arjen huolet ja tuskat. Se johtaa sitten alkoholisoitumiseen, eikä enää uskalleta tulla ulos siitä kierteestä, kunnes olemme niin pohjalla, ettei ole enää muuta kuin muovikassi kädessä. Tästä ovat hyvin monet kanssaihmiset olleet huolestuneita, että tällä hetkellä mm. laman aiheuttamaan alkoholisoitumiseen liittyvät määrät ovat lisääntyneet huomattavasti maassamme.

Mitä tulee mietojen viinien käyttöön ja kotimaisen viinin valmistukseen, niin tällä hetkellähän esimerkiksi kotona viininvalmistus on lisääntynyt huomattavalla tavalla. Muun muassa kotipoltto on lisääntynyt huomattavalla tavalla. Ja miksi? Se, on juuri siksi, että henkilökohtaisten varojen käyttö on supistunut eli ei ole varaa mennä ostamaan lauantaipulloa kaupasta, se on yleensäkin jo liian kallista. Sen johdosta kotipoltto on lisääntynyt ja tulee lisääntymään niin kauan, kun alkoholi on näissä hinnoissa, missä se tällä hetkellä on.

Mitä haittoja alkoholin väärinkäyttö aiheuttaa? Kotipolton yhteydessä voisin todeta, että se johtaa yleensä liialliseen alkoholisoitumiseen ja sitä kautta sitten perheväkivaltaan. Perheväkivalta on raaistunut, vahvistunut ja koventunut joka päivä. Siihen liittyvät tapot, murhat, seksuaalinen hyväksikäyttö, insestitapaukset, aviopuolisoiden välillä oleva väkivaltaisuus on lisääntynyt huomattavasti. Rattijuopumus on tällä hetkellä jo oikeastaan enemmän vitsi kuin vakavasti otettava kysymys. Toisin sanoen kaikki ihmiseen kohdistuvat terveysongelmat, jotka alkoholisoitumisen kautta ovat tulleet, ovat lisääntyneet.

Nuorten keskuudessa alkoholin käyttö perjantain ja lauantain välisenä yönä on itsestäänselvyys. Siellä ollaan etenemässä yhä kovempiin aineisiin eli huumeisiin. Huumeiden käyttö kaikkine mafioineen, liigoineen, kansainvälisine levityksineen on tullut jokapäiväiseksi kaikkiin kaupunkeihimme. Tämä on erittäin huolestuttava ongelma. Lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäyttö on myös lisääntynyt ja myös sitä kautta niiden väärinkäyttö on lisääntynyt. Toisin sanoen tämä keskustelu alkoholin käytöstä ja siihen liittyvistä yhteiskunnallisista ja terveydellisistä vaaroista ja haitoista on varmasti aiheellinen. On harmittavaa, että tämä keskustelu käydään todella tähän aikaan vuorokaudesta jälleen kerran, että edustajia on keskustelemassa äärimmäisen vähän.

Henkilökohtaisesti edelleen totean vielä, että olen sitä mieltä, että suomalainen sivistyneistö, suomalaisen peruskoulun, keskiasteen koulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittaneet henkilöt, jotka jo matkustavat ulkomailla paljon, ovat jo tottuneet siihen alkoholinkäyttökulttuuriin, että viinipullon voi hakea ruokakaupasta, kuten etelänmatkoilla ja eurooppalaisissa liikkeissä olemme tottuneet, joten mielestäni meillä Suomessa ei voida ajatella niin, että sen kaljapullon saa hakea kaupasta mutta mietoja viinejä ei saisi. Olen eh-

dottomasti sen kannalla, että miedot viinit voisivat tulla ihan yhtä hyvin ruokakaupan tiskille, kuten on tällä hetkellä keskiolutkin muun muassa.

Suurena vaarana ovat sitten ne yhdistelmät, jotka ovat tulossa markkinoille, nuorten osalta virvoitusjuomien yhteyteen liittyvä alkoholipitoisuus. Siitä olemme käyneet erinäisiä keskusteluja erinäisissä tilaisuuksissa, ja mm. viimeksi Alkon järjestämässä tiedotustilaisuudessa, jossa olin läsnä, varoitettiin juuri tästä, että alkoholista sekoitettuna Coca Cola -tyyppisiin aineisiin se tunne häviää, että siinä on alkoholia, ja muutaman tölkin jälkeen alkoholi kihahtaa päähän ja siitä yleensä otetaan ensimmäiset kännit nuorten keskuudessa aivan kuten salmiakkikossusta, joka nousi valtavaan suosioon. Salmiakki aineena tuntuu erittäin miellyttävältä ja se poistaa alkoholin tunnun, kuin siinä ei olisi alkoholia lainkaan, mutta hetken kuluttua on saanut jo mielenkiintoisen humalatilan.

Minusta alkoholinkäytön positiivisina vaikutuksina on ehdottomasti myönnettävä se, että alkoholi vapauttaa ihmisen persoonallisuutta ja vapauttaa hyvin positiivisella tavalla purkamaan asioita. Yleensä keskustelut ovat alkoholin ansiota, siis nyt puhun alkoholista oikeasti käytettynä, mielenkiintoiset keskustelutilaisuudet. Me suomalaiset uskallamme niin kuin eurooppalaiset purkautua, keskustelun taso muuttuu paljon henkilökohtaisemmaksi, paljon syvällisemmäksi ja huomattavasti laaja-alaisemmaksi, mitä normaalisti selvin päin seurueessa istuttaessa. Se myös vapauttaa seksuaaliseen kanssakäymiseen erittäin positiivisella tavalla. On jopa suositeltavaa hyvin monelle avioparille sekä myös tietysti kaikille, jotka parisuhteessa ovat, lievä alkoholin käyttö nimenomaan ennen seksuaalista kanssakäymistä sen johdosta, että se vapauttaa löytämään aivan uusia muotoja siitä luojan suomasta ihanasta tapahtumasta, mikä kahden vastakkaisen sukupuolen välille on luotu.

Toisin sanoen alkoholilla on myös erittäin suuria vapauttavia tekijöitä. Taiteen alallahan on myös erittäin paljon suuria jännittäjiä, joille esimerkiksi keskieurooppalaisissa teattereissa on varattu teatterin sisälle pieni baarikaappi, josta voi ottaa konjakkinapsun, ennen kuin lähtee lavalle. Tämä on varsinkin vanhemmilla taiteilijoilla hyvin huomattava seikka, että jännityksen taso nousee ylitsepääsemättömäksi ja pienellä rohkaisuryypyllä pääsee jännityksen yli.

Mitä tulee nuorten käyttäytymiseen ja varsinkin seksuaaliseen käyttäytymiseen, niin hyvin usein itse kullakin ensimmäinen seksuaalinen kanssakäyminen on tapahtunut alkoholin vaikutuksen alaisena. Toisin sanoen nuorten bileet, nuorten tapaaminen lievässä alkoholin vaikutuksen alaisuudessa myös rohkaisee läheisempiin kontakteihin ja antaa rohkeutta kertoa tunteistaan toinen toisilleen.

Meidän alkoholinkäyttöön liittyvät ongelmamme siis periytyvät hyvin pitkälle geeniperinnöllisinä sairauksina, geeniperinnöllisinä tuotteina. Uskon myös, että alkoholismi sinällään on sairaus, jota pitää hoitaa, ja niinhän tänä päivänä tehdäänkin, että työnantaja on velvoitettu alkoholiongelmaan joutuneen ohjaamaan hoitoon ja sitä kautta tervehtymään, mikäli näin voisi tapahtua.

Vielä noista haitoista sanoisin, arvoisa puhemies, sen verran, että liian paljon lahjakkaita ja ennen kaikkea herkkiä, lahjakkaita ihmisiä sortuu alkoholin kautta pois työelämästä.

Vielä lopuksi toteaisin, mitä tulee eduskunnassa käytyyn alkoholikeskusteluun, että olen ehdottomasti sitä mieltä, että jos meillä täällä eduskunnassa on B-oikeudet, niin kuin on, läpi vuorokauden käytössä, en pidä pahana, että ruoan yhteydessä otamme pullon olutta tai pari lasia viiniä tai näillä yöistunnoilla, joissa olemme vuorokausitolkulla täällä valvomassa, otamme lasin viiniä, että yleensä pysyy hereillä. Vielä palaisin siihen maratonkeskusteluun, jossa lähes viisi vuorokautta valvottiin. En pidä yhtään ihmeellisenä sitä, että tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa kaikki ovat yliväsyneitä, tilanne pääsi siihen, mihin se meni.

Jos alkoholin käyttö kielletään eduskunnassa, silloinhan se tarkoittaa, että tänne myös henkilökohtaisten vieraspullojen tai omien pullojen tuonti on kiellettävä. Kaikki on myös tarkastettava heti ovella. Sitten myös tähän saliin tultaessa on oltava vahtimestareilla oikeus kieltää edustajia saapumasta istuntosaliin, mikäli he katsovat, että edustaja on alkoholin vaikutuksen alainen. Tai sitten päinvastoin edustaja voi poistaa eduskunnassa työskentelevän henkilön tai ohjata poistumaan, mikäli hän näkee, että täällä on alkoholin vaikutuksen alaisena tekemässä työtä tämän salin ulkopuolella. Mutta en usko, että tämän kaltaiseen järjestelyyn tässä talossa tulisi mennä, koska ihmiset ovat aikuisia ja todella osaavat käyttää alkoholia oikein. Mitä tulee henkilökohtaisesti minun alkoholinkäyttööni, se oli erittäin poikkeuksellinen. Sen

myös julkisen anteeksipyynnön kautta olen mielestäni selvittänyt, ja jos se aiheuttaa lisäkeskustelua, niin olen siihen valmis. Myös toteaisin eduskunnan pöytäkirjoihin, että vielä toistaiseksi, tällä hetkellä, ei ed. Rädyllä ole alkoholiongelmaa.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Räty puheenvuoron alun kohdisti minulle, niin vain siihen osaan vastaan. Käyttämässäni puheenvuorossa kiinnitin huomiota siihen, että yhteiskunnallisten edusmiesten ja -naisten mielestäni pitäisi pidättäytyä sellaisesta alkoholin käytöstä, josta esimerkkejä on viime kuukausilta, viime viikoilta ja viime päiviltäkin. Minä en ole puhunut ed. Rädystä, sillä valitettavasti hän ei ole ainoa esimerkki, joita on pidemmän ajan kuluessa ei vain eduskuntatalon piirissä vaan myös ulkopuolella hyvin paljon. Siis minä otin vähän yleisemmin kantaa. Sen olen kuullut, että ed. Räty on pyytänyt anteeksi. Olen sen noteerannut. Mutta itse asiassa, mitä ed. Räty äsken puheenvuoronsa lopussa sanoi, mielestäni teki tavallaan tyhjäksi hänen anteeksipyyntönsä. Mutta olen nyt puhunut enkä ole tarkoittanut nimenomaan ed. Rätyä, paitsi nyt, kun kerran vastauspuheenvuoron hänen puheenvuoroonsa käytin.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Jag vill kort beröra några principer som jag anser vara centrala i alkohollagstiftningen.

En förnyelse av alkohollagstiftningen är nödvändig med tanke på den nya konkurrenslagstiftningen och medlemskapet i EU, men reformen bör ske under ansvar eftersom alkoholbruket skapar stora problem i vårt land med mycket mänskligt lidande och stora kostnader som följd.

Social- och hälsovårdspolitiska aspekter bör alltjämt prägla lagstiftningen, vilket även väglett social- och hälsovårdsutskottet på ett annat sätt än exempelvis ekonomiutskottet, som ville gå långt i liberaliseringen.

Alkoholilainsäädännön uudistaminen on välttämätöntä uuden kilpailulainsäädännön ja EU-jäsenyyden kannalta. Uudistuksen pitäisi kuitenkin tapahtua vastuullisesti. Minusta sosiaali- ja terveyspoliittisten aspektien tulisi edelleen olla leimallisia alkoholilainsäädännölle, mitkä seikat ovatkin ohjanneet sosiaalivaliokunnan työskentelyä toisin kuin esimerkiksi talousvaliokuntaa.

Itse kuuluin valiokunnan vähemmistöön, joka vastusti vähittäismyynnin laajentamista tilaviineihin ja samoin oikeutta mietojen alkoholijuomien mainontaan. Minusta hallituksen tiukempi linja on oikeampi. Sen puolesta tulen äänestämään.

Pääjohtaja Ilkka Suomisen alistunut suhtautuminen Suomen mahdollisuuksiin pitää kiinni edes rajoitetusta alkoholimonopolista ja omasta vastuullisesta alkoholipolitiikasta on minusta huolestuttavaa. Ei ole EU-jäsenyyden kannalta välttämätöntä eikä muutoinkaan viisasta avata rajoja ja myymälöiden ovia miten tahansa. Ruotsissa näytetään olevan taipuvaisempia puolustamaan omaa alkoholipolitiikkaa. Joka tapauksessa Alkon toimintaa tulisi leimata vastuun tämän uuden lainsäädännön seurauksista.

Uusi lainsäädäntö tulee kannustamaan suurempaan alkoholin käyttöön ja laajempaan väärinkäyttöön; todennäköisesti näin tulee käymään. Tällaisen kehityksen jarruttamiseksi valistus alkoholin käytön vaikutuksista on aiempaa tärkeämpää. Yleensäkin ennalta ehkäisevä työ on varsin tärkeää. Valiokunnan vaatimus, että 0,7 prosenttia alkoholiverosta on varattava tutkimukseen, terveyskasvatukseen ja valistukseen, on näin erityisen perusteltua.

Värderade talman! Det är varken nödvändigt med tanke på EU-medlemskapet eller annars klokt att öppna gränserna och butiksdörrarna hur som helst. I Sverige verkar det som om man skulle vara mera mån om att försvara en egen alkoholpolitik än i vårt land. Den nya lagstiftningen kommer att uppmuntra till större bruk och förmodligen även leda till större missbruk av alkohol. För att bromsa en sådan utveckling, så blir upplysning om alkoholens verkningar ännu viktigare än hittills, det gäller över huvud taget preventivt arbete. Så därför är utskottets krav på att 0,7 procent av alkoholskatten skall reserveras för forskning, hälsofostran och upplysning synnerligen motiverat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi eräistä väliaikaisista tulleista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 289
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 279
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 215
Lakialoite n:o 29/1993 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelu:

Ed. Räty: Arvoisa puhemies! Esillä on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta. Tässähän keskeisenä kysymyksenä on siis se, että eräille teattereille ja orkestereille myönnettävä korotettu valtionosuus ehdotetaan muutettavaksi harkinnanvaraiseksi valtionavustukseksi. Esitys liittyy valtion vuoden 95 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä, ja laki tulee voimaan heti vuoden 95 alusta.

Esityksen yhteydessä valiokunnassa käytiin erittäin laaja keskustelu, ja samaan lakipykälään liittyen olen tehnyt lakiehdotuksen, lakialoitteen n:o 29 koskien valtionapuja. Henkilökohtainen tarkoitukseni on se, että Unga Teatern -nimiselle teatterille ja Teatteri Pienelle Suomelle sekä Tampereen Työväen Teatterille myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetystä sijaintikunnan kantokykyluokasta poiketen 60 prosenttia.

Valiokunnassa ovat lähes kaikki edustajat olleet sitä mieltä, että näin tulisi olla. Mutta nyt on sitten niin, että hallituspuolueiden edustajat haluavat mainita tämän valtion huolehtimisen ja tuen myöntämisen harkinnanvaraisesti ja huolehtia siitä, että kyseessä olevat teatterit saisivat tätä tukea, mutta eivät halunneet kirjattavaksi tätä lakiin. Kun kyseessä olevien teatterien edustajat ovat useankin kerran käyneet valiokunnassa kertomassa taloudellisista huolista, tein 5 §:n muutosesityksen niin, että se 60 prosenttia säädettäisiin laissa.

Tämähän tarkoittaisi silloin sitä, että eduskunta antaisi laajan tuen lapsiteattereille, teattereille, jotka ovat menestyneet valtakunnassamme erittäin hyvin ja saavuttaneet erittäin korkean taiteellisen tason. Näin myös eduskunta säätäisi tällä lailla perustulon lain kautta, jolloin kyseessä oleva teatteri voisi suunnitella ohjelmistonsa ja tekemisensä pitkällä aikajänteellä varmalle pohjalle. Siitä huolimatta vielä, niin kuin laissa on, on siis harkinnanvaraisen tuen antaminen sen 60 prosentin lisäksi. Tästä olemme käyneet hyvin laajan keskustelun ja olemme tulleet siihen tulokseen, että valiokunnan enemmistö todella haluaa tämän mietintöön mutta ei kyseessä olevaan lakiin.

Toisessa käsittelyssä tulen tekemään ehdotuksen niin, että II vastalause tulisi olemaan käsittelyn pohjana, kun lakia käsitellään.

Kokonaisuudessaan II vastalause, jonka allekirjoittajina ovat siis Pekka Räty, Tuija Maaret

Pykäläinen, Marja-Liisa Tykkyläinen, Heli Astala, Iiris Hacklin, Jaakko Laakso, Aarno von Bell ja Jukka Gustafsson, kuuluu seuraavasti:

"On hyvä, että Suomen Kansallisteatteri tulee viimein nimenomaisesti mainituksi teatteri- ja orkesterilaissa. Mielestämme kyseinen maininta samoin kuin maininta ylimääräisistä valtionavuista tulee kuitenkin kirjoittaa selkeämmin velvoittavampaan muotoon kuin hallituksen esityksessä.

Samassa yhteydessä tulee poistaa myös toinen lain epäkohta: keskeisten lasten- ja nuorisoteatterien puuttuminen laissa nimenomaisesti mainittujen teatterien joukosta.

Lakialoitteessa n:o 29/93 on esitetty, että Teatteri Pieni Suomi ja nykyinen Unga Teatern asetettaisiin niiden valtakunnallisen merkityksen vuoksi samanlaiseen erityisasemaan kuin Svenska Teatern i Helsingfors ja Tampereen Työväen Teatteri. Mielestämme tämä on perusteltua, joten esitämme muutosta lain 5 §:n 1 momenttiin sekä 6 a §:ään.

Lasten- ja nuortenteattereiden merkitys on tullut asiaa käsiteltäessä valiokunnassa selvästi esille, joten on erittäin perusteltua, että mainitut kaksi keskeistä ja palkittua sekä poikkeuksellisen tehokkaasti ja joustavasti toimivaa teatteria tulisivat lain piiriin nimenomaisesti ja koskien sekä valtionosuutta että valtionavustusta.

Sen lisäksi lasten- ja nuortenteattereita täytyy pitää yhtenä painopistealueena harkinnanvaraista tukea myönnettäessä aivan kuten valiokunnan mietinnössäkin todetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään näin kuuluvana:

Laki teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä elokuuta 1992 annetun teatteri- ja orkesterilain (730/92) 5 §:n 2 momentti,

muutetaan 5 §:n 1 momentti

sekä lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

5 §

Svenska Teatern i Helsingfors -nimiselle teatterille, Unga Teatern -nimiselle teatterille, Teatteri Pienelle Suomelle sekä Tampereen Työväen Teatterille myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetystä sijaintikunnan kantokykyluokasta poiketen 60 prosenttia.

2 luku

Valtionavustukset

6 a §

Opetusministeriö (poist.) myöntää Suomen Kansallisteatterille, Unga Teatern -nimiselle teatterille sekä Teatteri Pienelle Suomelle valtion talousarvion rajoissa valtionavustusta käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin.

Opetusministeriö (poist.) päättää valtion talousarvion rajoissa (poist.), että valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittäville teattereille ja orkestereille myönnetään ylimääräistä valtionavustusta.

Voimaantulosäännös (Kuten valiokunnan mietinnössä)"

Näin, arvoisa puhemies, tulen toisessa käsittelyssä ehdottamaan, että kyseessä oleva lakiesitys hyväksyttäisiin siis II vastalauseen mukaisessa muodossa.

Lakialoitteen n:o 29 kirjoitti aikoinaan 52 kansanedustajaa, joten lastenteatterille on eduskunnassa sen kiireellä kerätyn edustajanimilistan mukaan myös erittäin laaja ja positiivinen kannatus, joten toivon ja uskon, että kun asiaa käsitellään, eduskunta voisi ottaa myönteisen kannan kyseessä olevaan asiaan.

Teatterilain taloudelliset vaikutuksethan ovat seuraavat, niin kuin hallituksen esityksessä todetaan: "Vuoden 1995 talousarvioesityksessä on momentin 29.90.52, Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen tukemiseen, selvitysosassa esitetty 38 000 000 markan määräraha käytettäväksi Suomen Kansallisteatterin valtionavustusten maksamiseen." Veikkausvoittovarojen käytöstä budjetin yleiskatteellisiksi menoiksi on käyty hyvin laaja keskustelu, ja enemmistö valiokunnassa on sitä vastaan niin, että poikkeuslait tai yksivuotiset lait, jotka aikaisemmin tehtiin tätä varten, pitäisi palauttaa ennalleen ja mahdollisesti sitten vaikka veroilla nostaa osuuksia niin, että budjetista voidaan antaa se, mikä budjetista kuuluu, eikä veikkausvoittovaroista.

Tässä yhteydessä ei tämän enempää. Toisessa käsittelyssä tulen esittämään muutosehdotukseni.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 240
Talousvaliokunnan mietintö n:o 36

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 213
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 242
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

9) Hallituksen esitys n:o 295 ydinenergialain muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

10) Hallituksen esitys n:o 302 laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

ympäristövaliokuntaan:

11) Hallituksen esitys n:o 305 laiksi jätelain muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan:

12) Ed. V. Laukkasen lakialoite n:o 63 laiksi entisen itsenäisen Suomen muistomerkeistä

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.15.

Täysistunto lopetetaan kello 20.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio